

SLOVENSKI JADRANI

LETO II, ŠTEV. 29

Koper, petek 17. julija 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

(Foto: Ogarev)

Le počasi si krčimo pot

Turistična sezona v Slovenski Istri je v polnem razmahu. V obalnih mestih srečujemo številne skupine domačih in tujih turistov, ki se navdušujejo nad lepotami slovenskega morja. Z mnogimi od njih sem se razgovarjal: s takimi, ki so mi odkrito in objektivno povedali svoje mnenje o našem turizmu, pa tudi s takimi, ki jim nobena stvar ni bila pogodu in so iskali dlako v jajcu. Iz vseh teh pomenkov pa sem moral končno le ugotoviti, da se je težnica prav tako kot lani nagnila na stran tistih, ki so upravičeno nezadovoljni s številnimi pomanjkljivostmi naše turistično-gostinske službe.

Bodimo odkriti: v turizmu si le počasi krčimo pot in premalo se trudimo, da bi odstranili pomanjkljivosti, ki se v taki ali drugačni obliki vlečejo že nekaj let. Pred menoj leži pismo komercialista K. S. z Dunaja. V njen je našel vrsto stvari, ki mu niso všeč. Mnogo pikolovstva je v tem pismu in prepričan sem, da tudi doma ali drugod po svetu ne bi našel vse tako idealno urejeno, kot si predstavlja. Pa vendar, v nekaterih stvareh mu moram dati prav. Pritožuje se, da Portorož nima lokala, kjer bi se gostje med deževnim vremenom lahko zabavali z branjem inozemskih revij in z različnimi igrami, da mu niso mogli postreči z belo kavo s smetano in maslenim pecivom, da so bile pravčasno pospravljene, da je dobil nedovoljno očiščen jedilni pribor, da so ga natakrali slabo postregli, da so higienske naprave v nezadovoljivem stanju, da Portorož nima frizerja za ženske itd.

Vse to kar je našel, so pravzaprav malenkosti in vendar niso znala naša gostinska podjetja v Portorožu teh malenkosti rešiti. Oglejmo si samo primer nastavitve kvalitetnega strežnega osebja. O tem vprašanju smo že mnogo govorili in napravili mnogo sklepov, ostalo pa je le pri besedah. Naša gostinska podjetja še vedno nočejo razumeti, da predstavlja kvalificirano strežno osebje osnovo vsega poslovanja in da morajo imeti to osebje v podjetju vse leto. Čeprav je vzdrževanje tega osebja izven sezone zvezano s precejšnjimi stroški, je vendar vsa stvar visoko rentabilna: dobro postreženi gostje bodo ob prihodu domov najboljša reklama za posamezna gostinska podjetja in najboljše zagotovilo, da bodo v prihodnji sezoni hoteli zopet polni.

Seveda vseh pomanjkljivosti niso kriva samo gostinska podjetja, ampak tudi posamezni forumi, ki niso pokazali vedno dovolj razumevanja za vsa vprašanja turizma. Star pregovor pravi, da se krava pri gobcu molze. In s turizmom je prav tako: čim več bomo vlagali vanj, tem večje obresti lahko pričakujemo. Poglejmo si za primer lokal potovalnega urada Adrie. Povsem razumljivo je, da naši turistični kraji potrebujejo reprezentativni informacijski biro, kjer bi dobili domačini in tuji vse potrebne informacije. Ta lokal bi moral biti

(Nadaljevanje na 2. strani)

POGLEJTE GA, KAKO JE VES ZAGLEDAN V MODRO GLADINO MORJA. ZDI SE, DA SE JE V NJEM PREBUDILA PRADAVNIH DEDOV VROČE-HREPENECA KRL. ZE MOCNA PRSA MU STRESA UTRIP SRCA, MISEL MU SNUJE VELIKE NACRTE ZA BODOCNOST, V NJEM NI NOBENEGA DVOMA: BODOCNOST BO LEPA IN PRAV VSA NASA

Intervju maršala Tita z dopisnico United Pressa

Prejšnji teden je imel predsednik jugoslovanske republike maršal Tito intervju z dopisnico ameriške agencije United Press, v katerem ji je odgovoril na več vprašanj v zvezi z zunanje-političnim položajem v svetu.

Maršal Tito je v tem intervjuju izjavil, da je Stalinova smrt odkrila, da so v Sovjetski zvezi nastale latentne slabosti, ki so izzvale razne spremembe in dogodke kot rezultat napačne politike sovjetske vlade tako v Sovjetski zvezi, kot v njenih podložnicah. Sovjetski voditelji, je rekel, bodo morali popuščati in verjetno omiliti celotno politiko v državah pod svojim nadzorstvom. Glede sprememb na Madžarskem, je maršal Tito poudaril, da se pričenjajo uresničevati tista načela, ki jih je centralni komite jugoslovanske partije navedel v svojem odgovoru Stalinu in Molotovu leta 1948, ko je iznesel svoj pogled na odnose med državami.

Le počasi krčimo pot

(Nadaljevanje s 1. strani)
letos urejen v Portorožu še pred sezono, pa ga zaradi nerazumevanja občinskega odbora v Portorožu še danes niso uredili. Ali pa drug primer mestnega kopališča v Piranu. Naš potovalni urad je sklenil s skupino Avstrijcev pogodbo, v kateri so tudi upoštevali, da bo do prihoda gostov kopališče dograjeno. Predstavnik avstrijskega potovalnega biroja si je vso stvar ogledal in, ker ni bilo nobene perspektive, da bi bilo kopališče v predvidenem roku zgrajeno, je pogodbo odpovedal. Popolnoma razumljivo, saj gostje pridejo na morje predvsem zaradi kopanja.

V zadnjem času smo precej govorili, da so nekateri naši gostinski obrati rezervirali precejšnjo število mest za tujce in da so ostali zaradi številnih odpovedi prazni. Nekateri so menili, da je to posledica »lova na tujce« in se razburjali, zakaj niso več mest odstopili domačim gostom. Te odpovedi so bile predvsem zaradi nestalnega vremena. V Avstriji (kjer je bilo največ rezervacij) je n. pr. vso prvo polovico junija močno deževalo in nastopile so tako močne ohladi, da Avstrijcem res ni drugega kazalo, kakor odpovedati pogodbe. Kje pa je rečeno, da bi morali prav naši domači ljudje zamašiti vrzel, ki je nastala zaradi slabega vremena?

Tukaj bi pripomnil, da je vsako forsiranje napolnitve hotelov v predsezoni ob sedanjih pogojih pravzaprav neumestno. Po izjavah domačinov iz hotelske stroke je bilo pred vojno v hotelu Central v Portorožu v mesecu juniju povprečno le 5 do 10 gostov. In to povprečje velja za 25 let nazaj! Vreme je v maju in juniju v teh krajih tako nestalno, da je bila otvoritev hotela Palace pred vojno šele 25. junija. Vsekakor bi bilo boljše, da bi upoštevali dolgoletne izkušnje in v maju in juniju organizirali predvsem skupinske izlete, kajti gostje, ki prežive svoj dopust v dežju, so za nas zelo slaba reklama. V nasprotnem primeru pa je seveda treba preskrbeti za kulturne prireditve, športne naprave itd.

Bilanca obiska domačinov in tujcev v prvi polovici teletnjskega leta pa je kljub vsemu mnogo zadovoljivejša od lani. Lani je obiskalo v prvi polovici leta turistične kraje koprškega okraja okrog 6000 gostov, letos pa 13.000. Število inozemcev se je povečalo v primeru z lani za 700 %. Samo v juniju jih je prišlo nad 3.000 (lani komaj 293). Naša podjetja so lahko prav zadovoljna s prometom, saj je za 65 % večji od lani. Pri tem bi pripomnil, da so nekatera naša gostinska podjetja pokazala kar pretirano vnemo za ustvarjanjem dobička, ki pa do stokrat ni bil v skladu s tem, kar so gostom nudila. Dogodilo se je celo, da se je hotel Palace poslužil nelojalne konkurence in si prisvojil 30 mest, ki jih je skupina Avstrijcev prvotno rezervirala v hotelu »Triglav« v Kopru.

L. O.

Sovjetski voditelji resnično čutijo potrebo, spremeniti svojo politiko.

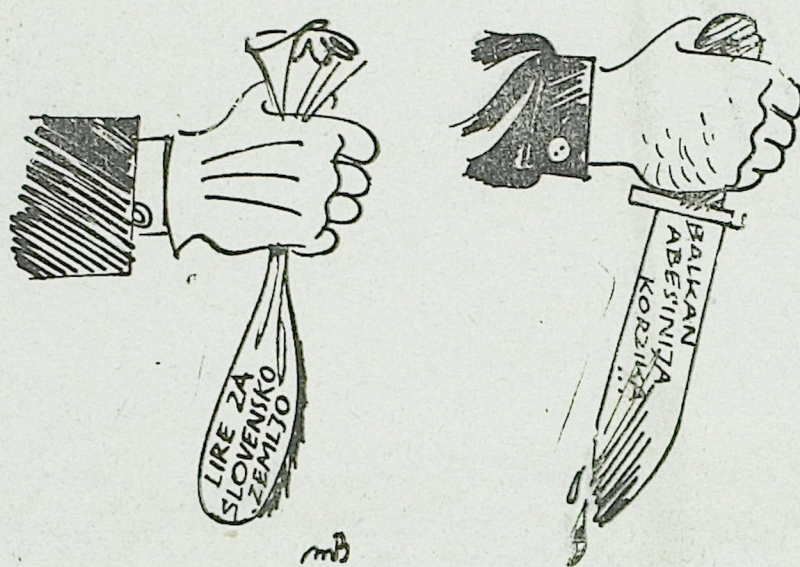
Na vprašanje, kaj bi svetoval zapadnim silam v sedanjem položaju, je maršal Tito odgovoril, da bi jim svetoval, naj izkoristijo ta položaj za rešitev vežnih mednarodnih vprašanj kot sta nemško in avstrijsko, naj gledajo realistično na stvar, da pridejo do sporazuma, ki bo utrdil mir v svetu, toda ne na račun drugih narodov.

Glede položaja na Koreji je maršal Tito izjavil, da bi politika popuščanja Sing Man Riju lahko imela negativne posledice ter bi vrgla senco na politiko ameriške vlade na Koreji. Na vprašanje, kaj bi morala storiti Sovjetska zveza, da bi prišlo do zblizanja z Jugoslavijo, je predsednik republike odgovoril, da ne gre za zblizanje, kot to mogoče mislijo na Zapadu, temveč za normalizacijo odnosov. Jugoslavija si je težko priborila svojo neodvisnost v borbi s Sovjetsko zvezo. Zaradi tega ni niti govora o tem, da bi Sovjetska zveza nekaj storila in da bi se povrnila stari odnosi. Jugoslavija, je poudaril

maršal Tito, želi ne glede na ideološke razlike, normalizirati odnose s Sovjetsko zvezo, kot jih ima z ostalimi državami, kajti nenormalni odnosi škodujejo stvari miru ne samo na Balkanu, temveč v svetu sploh. Maršal Tito je dalje rekel, da je notranji razvoj Jugoslavije vplival in bo še vplival na spremembe v sovjetskih satelitskih državah. Jugoslavija bo še nadalje razvijala čimbolj pravilne družbene odnose.

V nadaljevanju je maršal Tito rekel, da bodo bodoče amnestije zajele še preostale politične kaznjence v Jugoslaviji. Končno je govoril še o vprašanju položaja Stepinca.

Glede njegove bolezni je maršal Tito rekel, da Stepinac ni hotel sprejeti ponujenih najboljših zdravnikov, niti ni dovolil, da bi mu dovolili bivanje v drugem kraju, ki bi bolj odgovarjal njegovemu zdravju. Stepinac je izjavil, da želi, da bi država pred njim kapitulirala. Maršal Tito je pripomnil, da bi najbolj želel, da Stepinac odpotuje v inozemstvo in si tam poišče zdravniške specialiste. Pripomnil je, da je Stepinac le navadno orodje vatičanske politike. Toda, je zaključil, Vatikan ne more imeti nikdar več takega položaja, kot ga je imel nekdaj v Jugoslaviji.

(Ob priliki prisilnega odkupa slovenskih zemljišč na STO)

„... KDO SI, KI RAD BI KUPIL NAROD MOJ...?“

(Ob poskusih raznarodovanja naše obale)

Tisoč in več let je že, kar so prišli Slovenci na jadransko obalo, tisoč in več let že prebivajo pri morju in v Trstu. Kdo more zanikati to dejstvo? Pravi zgodovinar, ki mu je do resnice in poštene besede, se take vloge ne bo lotil. So pa odgovornarji, ki jim je laž vsakdanja navada. Ti že od nekdaj širijo v svet — produkt svojega uma —, da bi svet prepričali, da je resnica drugačna, kot je, da je zgodovina — samo taka, kot jo oni razglasaajo. Prav kot v mohamedanski veri: Alah je Alah in Mohamed je njegov prerok.

Slovenski zgodovinarji, to vemo, niso nikoli imeli pravega dostopa do starih arhivov v Benetkah in drugod, da bi iz zgodovinskih listin lahko razbrali in povedali ljudem resnico. Še iz polpretekle dobe je znano, kako so avstrijske oblasti preganjale zgodovinarja dr. Franca Kosa, ki je služboval na učiteljsku v Kopru. Iredentistični izzivači, ki jim je bila resnica — in jim je še — toliko vredna kot lamski sneg, so mu bili vedno za petami.

Poglejmo k naši obali. Kako so tam navezani na tisto zemljo, ki je ponekod še precej rodovitna, drugod pa pusta in kamnata. Zelo skopov vrača lastnikom v obliki pridelkov njihovo ljubezen in skrb. Ljudje ob obali poznajo vsak kamen, vsak gram, vsako robido. Od Trsta preko Barkevclj, Miramara, Sv. Križa, Sesljana in Devina so ohranili nekdanja imena lepa in domača kljub terorističnemu fašističnemu potujčevanju. Vsa obala je polna teh domačih imen in jih ne more izbrisati jurij plačanih uradnikov, ki pridrivajo z avtomobili in snemajo napisne deske, kot se je to zgodilo v hajki na dvojezične napise v devinsko-nabrežinski občini.

Kako bi se takemu početju smejala

»Rogač« tam doli pri portiču nabrežinskih ribičev! On je in ostane »Rogač«, lep in domač, kot so mu kdo ve kdaj dali ime ljudje, ki bivajo tod že od davnih stoletij. Poznamo pa še celo vrsto drugih imen ob obali. Le poslušajte: V Rebreh, Dolenje, Misljč, Brojčena, Draga, Dedenea, Breg, Vir. Kdo je ta imena dal? Pa primiki: Periot, Caharija, Furlan, Šoka, Brajnik, Gruden, Bukovec, Zobe, Kozjirep itd. Naš je njihov pečat, kot je naša njihova govorica.

Kar fašizmu ni uspelo v petindvajsetih letih, ta skušajo danes v drugačni obliki. Prav iz teh dni je vest, da je tržaška občina sklenila prodati organizaciji »Opera nazionale profughi italiani e giuliani« 34.000 kvadratnih metrov slovenske jurske zemlje pri Opčinah. V Nabrežini so pred dnevi neki Italijani vpraševali tovariša Ivana Caharijo, če bi jim prodal orunt pod glavno cesto med Sesljanom in Sv. Križem. Kot pošten Slovenec jim je odgovoril, da ne prodaja niti pedi svoje zemlje tujcem. Komaj nekaj dni nato sta po Nabrežini kolovratila dva Goričana in vpraševala kmete po lastnikih zemljišč ob obali. Na vprašanje, čemu jima bo zemlja, sta odgovarjala, da nameravata graditi hotel.

Prozorini nameni. Tujci so spoznali trdoživost naših ljudi, zato bi jim radi prišli do živga z drugačnimi sredstvi. Če pridemo do zemlje, tedaj jim vzamemo temelje, na katerih so tako trdno zasidrani, je danes njihova želja. Vse to je dobro preračunano nekje daleč — v Rimu!

V imenu naših ljudi je spregovorila Osvobodilna fronta tržaškega ozemlja s protestom, kjer med drugim pravi:

Prodaja jursarskega zemljišča na Opčinah spada v načrtno raznarodovanje slovenske zemlje. Ta načrt je

Vsemogočni Berja - likvidiran

Najbolj senzacionalen dogodek po Stalinovi smrti je nedvomno likvidacija sovjetskega notranjega ministra ter vsemogočnega šefa sovjetske tajne policije Berja. Ves svet, ki že vse skozi po Stalinovi smrti z veliko pozornostjo zasleduje dogodke na Vzhodu, se je te dni še bolj pozorno zadržal v Moskvo.

Dne 10. t. m. je moskovska »Pravda« objavila dve uradni poročili o odstavitvi Berje: prvo je izdal CK sovjetske partije, drugo pa prezidij Vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze. Prvo pravi: »Plenum CK je proučil poročilo prezidija CK, ki ga je predložil Maljenkov o kriminalni dejavnosti Berje proti Partiji in državi. Berja je hotel v imenu interesov njegovega kapitala podminirati sovjetsko državo, zato ga Plenum izključuje iz CK in iz partijskih vrst.«

Poročilo Prezidija Vrhovnega sovjeta pa razrešuje Berjo dolžnosti podpredsednika vlade in notranjega ministra in ga izroča zaradi njegovih kriminalnih dejanj vrhovnemu sodišču Sovjetske zveze.

Človek, ki je milijonom ljudi kopal jamo, jih zapiral, pošiljal v koncentracijske taborišča in pred sodišča, je danes prišel na vrsto.

Zanimivo je poročilo, ki ga je objavila »Tass« o skupni seji moskovskega mestnega komiteja in in okrajnih komitejev, ki pravi: 2.000 oseb, ki so bile prisotne, je kot čreda s

»oglasnim dolgotrajnim ploskanjem« pozdravilo kazen za grehe, o katerih pol ure prej ni imelo pojma. Tekmovalo je v tem, kdo bo izlil največ gnojnice na človeka, o katerem so bili prav tako pol ure prej še pripravljani tekmovali, kdo bo o njem lepše govoril. — Ali ne razgalja tako poročanje vse bistvo sovjetskega sistema?

Berjevo mesto notranjega ministra je prevzel Sergej Nikiforovič Kruglov, ki je že dolgo let v vodstvu državne varnosti.

Kdo pa je Berja?

Laurenti Berja je star 54 let, doma iz Georgije kot Stalin. Ko je bil star 21 let, je že postal načelnik tajne policije v Bakuju. Pri tem poslu je tako naglo napredoval, da so mu leta 1924 poverili zadušitev velikega upora v Georgiji. Vrhunec svoje kariere je dosegel v Moskvi: 1937 je postal član Vrhovnega sovjeta, 1942 pa je bil že imenovan za generalnega komisarja za varnost države. S tem je prišel v odbor pektorice, ki je bil ustanovljen med vojno — ob strani Stalina, Molotova, Maljenka in Timošenk. Dve leti pozneje je že dobil naslov maršala Sovjetske zveze. Od takrat je nadzoroval policijo, proizvodnjo, oborožene sile in praktično vse življenje v Sovjetski zvezi. Stalin mu je za njegove zasluge podelil tri najvišja sovjetska odlikovanja.

Kaj pravijo po svetu?

IVAN MAČEK, IVAN HRIBAR IN ZORAN POLIČ NA TRŽASKEM VELESEJMU

V petek so obiskali tržaški velesejem podpredsednik izvršnega sveta Ljudske skupščine Slovenije Ivan Maček ter člana izvršnega sveta Ivan Hribar in Zoran Polič. V spremstvu šefa jugoslovanske gospodarske delegacije v Trstu prof. Zemljaka so si gostje ogledali posamezne paviljone ter se predvsem zaustavili v jugoslovanskih razstavnih paviljoni.

V jutranjih urah je obiskal velesejem tudi rimski župan ing. Rebecchini, ki je pozdravil predstavnike jugoslovanskih paviljonov v hrvaščini ter se pohvalno izrazil o jugoslovanskem razstavi.

hkrati sestavni del obnavljanja imperialistične politike Italije, naperjene proti Slovincem in vsem jugoslovanskim narodom, ki so zaradi te politike, ki se je pred 12 leti izpremenila v zahrbtni barbarski napad, pretrpeli neprecenljivo škodo s skoraj pol milijona padlih mož, starecev, žena in otrok in na desetisoče požganih domov. Civilizirani svet ne sme dopustiti niti možnosti obnavljanja agresivnosti italijanskega imperializma, katere prvi korak je prav v umetnem naseljevanju italijanskega življa na stnjenem slovenskem narodnem ozemlju, s katerim bi hoteli opravičiti svoje zahteve do naše zemlje.

Skozi četrto stoletja je hrumel vihar potujčevanja po tem koščku naše zemlje. Črna rimska »civilizirana« kultura je sežigala in plenila vse, kar je naš človek hranil napisanega v skrinjah, omarah, predalih in polcih. Bil je prisiljen shraniti — v srec vse podedovano bogastvo, vso ljubezen do te zemlje. Zato so ga zapirali, mučili in streljali. Niso ga mogli ubiti, čeprav bi ga bili radi. Zato danes vse take, ki prihajajo sem, lahko vprašamo z besedami našega pesnika: »... Kdo si, ki bi rad kupil narod moj...?« P. A.

PRED 33. LETI JE ZGOREL NARODNI DOM V TRSTU

V ponedeljek je preteklo 33 let, kar so tržaški fašisti pod vodstvom zloglasnega Francesca Giunte požgali Narodni dom tržaških Slovincov. To je bil znak za pričetek nasilja in zločinov nad Slovenci in Hrvatji v Trstu in Slovenskem Primorju. Bil je istočasno znak za začetek iredentistične gonje, ki se še danes ni poleгла. 13. julij spominja vse poštene primorske Slovence in demokratične Italijane na sramoten poskus italijanskega fašizma in iredente, da bi z uničenjem kulturnih ustanov raznarodil ves narod. Fašizem je propadel, propadli so naši sovražniki in to zato: ... Ker nismo trhale bilke, ki po toči ovane, ker nismo le ševilke — smo ljudje...«

Padec Berje, druge najvišje osebnosti v Sovjetski zvezi za Maljenkovim, je vse te dni glavni predmet komentarjev vseh svetovnih radijskih postaj, tiska, poročevalnih agencij in visokih osebnosti. Najprvo so se po svetu vprašali, v koliki meri bo Berjeva odstranitev vplivala na razvoj »pomirjevalne politike«, ki so jo moskovski voditelji začeli po Stalinovi smrti. Zasluge za spremembo sovjetske politike so takoj takrat pripisovali skupnemu sklepu treh naslednikov pokojnega diktatorja: Maljenkov-Berja-Molotov, ki so že ob Stalinovi smrti čvrsto sedeli drug poleg drugega na oblaštenem stolu. Danes, še ne pet mesecev po Stalinovi smrti, pa je Maljenkov že izpodžagal Berjo. Zakaj? se ponavljajo vprašanja. Nešteti so odgovori: kateri odgovor je najprimernejši, je pa težko reči.

Ali je bil Berja med pobudniki nove sovjetske politike ali pa jo je samo navidezno izvajal, na tihem pa bil proti? Nekaterim se zdi, da človek kot Berja, navajen policijskih metod Stalinovega obdobja, ni gledal z naklonjenostjo na novo smer popuščanja in se je mogoče temu upiral. Pravijo, da je Berja preveč mogočno nastopal s svojimi sodelavci. Ti pa naj bi mu pokazali, da se ne puste več terorizirati po kakšnem novem, čeprav manjšem Stalinu.

V Londonu trdijo, da se je ugled Berje začel krhati že ob aferi z moskovskim zdravnikom, ki so jih takoj po Stalinovi smrti izpustili na svobodo in se celo obsodili protizakone metode izsiljevanja proti njim. V Ameriki domnevajo, da je odstranitev Berje predvsem v zvezi z nedavnimi upori in vrenjem v satelitskih državah: v Vzhodni Nemčiji, na Češkem, Poljskem in Madžarskem. Mogoče so hoteli napraviti iz Berje »zrtvenega kozla«, na katerega hočejo zvrniti vso odgovornost za te dogodke, ki so pokazali velik poraz sovjetske politike pritiska.

V Parizu in tudi drugod pa prevladuje mišljenje, da gre tu za zaigran boj za oblast med Stalinovimi dediči. Toda če je Berja dejansko likvidiran, ne moremo tega reči za število druge »male Berje«, ki jih je bivši notranji minister razvrstil v vse manjše organe partije in državne uprave. Če jih bodo hoteli odstraniti, bo to zahtevalo nemalo časa in ne majhnih naporov Maljenkova in njegovih. V takem trdem notranjem boju pa bi se sedanji voditelj težko lotil kakšne napadalne pustolovščine izven sovjetske države. Vse to da misliti, da se bodo zunanji znaki pomirjitve še nadaljevali.

Vsekakor predstavlja likvidacija vsemogočnega policista Berje zelo pomemben dogodek v današnjem obdobju in lahko pričakujemo, da bo že bližnja prihodnost pokazala, kakšni so bili cilji tega senzacionalnega padca v moskovskih vrhovih.

Tovariš Julij Beltram o prihodnjih nalogah SZDL v koprskem okraju

Prejšnji teden je bil prvi sestanek novouvoljenega okrajnega odbora SZDL za koprski okraj. V zvezi s tem je sodelavec Radia jugoslovanske cone STT obiskal predsednika SZDL za koprski okraj Julija Beltrama in ga naprosil, naj mu odgovori na nekatera vprašanja v zvezi s prihodnjimi nalogami SZDL pri reševanju nekaterih vprašanj javnega pomena v koprskem okraju.

Vprašanje: Kakšne naloge čakajo SZDL v bližnji prihodnosti na političnem in organizacijskem področju?

Odgovor: Na to vprašanje smo pravzaprav že odgovorili v referatu in diskusiji na zadnji okrajni konferenci SZDL. Osnovo za delo in naloge SZDL smo seveda dobili na IV. kongresu SZDL Jugoslavije in kasneje Slovenije. Naloga SZDL in njenih organizacij je predvsem, vzgajati ljudi v socialističnem duhu v poštvalne, domoljubne, iskrene in odločne ljudi, jih mobilizirati in zainteresirati za graditev materialne osnove nove družbe, nov h socialističnih družbenih odnosov. Te naloge pa ni mogoče izvesti, ne da bi se stalno borili za politično enotnost delovnih ljudi, ki so ne glede na narodnost zainteresirani pri tem vzvišenem cilju; ne da bi se vsak dan spopadali s sovražniki socializma, z nasprotniki novega in obojevalci starega sistema izkoriščanja. Zato je osnovna naloga SZDL, da stalno utrjuje enotnost vseh delovnih ljudi, da čuva in goji bratstvo med prebivalci različnih narodnosti, da budno bdi nad sovražnikom napredka in demokracije. Na organizacijskem področju moramo zlasti posvečati več pozornosti kriteriju za sprejem v članstvo, ki ne trpi sektaštva in ne zlorablja rednemu pobiranju članarine, sedežem in točni evidenci članstva. To kar pravzaprav predvideva Statut SZDL Jugoslavije.

Vprašanje: Na prvem sestanku je novi odbor SZDL izvolil 11-člansko kulturno-prosvetno komisijo. Ali bi hoteli povedati, kakšne naloge ima ta komisija in kako bo posegala v kulturno-prosvetno življenje okraja?

Odgovor: Komisija za kulturno-prosvetna vprašanja nima nobenih kompetenc, vmešavati se v neka upravna vprašanja prosvete. Te naloge izvajajo oblastni organi po zakonskih predpisih. Naloga te komisije bo predvsem v tem, da skrbi, da je članstvo pravilno in objektivno obveščeno o raznih dogodkih, da jih zainteresira na pravilni vzgoji mladine in otrok, kar ni vedno lahko in niti povsod primer, in da skrbi, da se s konferencami in predavanji razširja kulturno obzorje naših delovnih ljudi. Sicer

bo sama praksa dela pokazala, kaj in o čem naj vodi računa omenjena komisija.

Vprašanje: Okrajni odbor SZDL je na svoji prvi seji razpravljati tudi o vprašanju tiska v našem okraju ter o dolžnosti in nalogah socialističnih novinarjev do skupnosti. Na račun novinarjev je ob tej priložnosti letela tudi marsikatera kritika. To bo gotovo zanimalo tudi našo širšo javnost, zato vas prosimo, da bi povedali nekaj o tem vprašanju.

Odgovor: Res je, kdor piše za javnost, mora imeti predvsem zelo razvit čut odgovornosti. To ni lahka naloga. Priznati je treba, da naš tisk in radio opravljata zelo veliko in pozitivno nalogo. Novinarji se trudijo, da javnost obveščajo in da v splošnem znajo izluščiti iz labirinta intrig in protislovnih novic objektivna dejstva in tudi razkriti ozadje raznih dogajanj. Imamo seveda tudi razne slabosti, ki jih moramo odpravljati. To pa zlasti s področja naše notranje socialistične izgradnje. Mi nismo vedno zadovoljni z načinom pisanja naših novinarjev, ki včasih nepravilno orientirajo naše članstvo pri iskanju objektivnih vzrokov naših slabosti. Včasih smo premalo skromni, včasih preveč, skratka, naši novinarji morajo biti socialistični novinarji, skromni, poštvalni, odgovorni. Včasih iščemo vzroke za posamezne slabosti in napake tam, kjer jih ni. Naš tisk mora vzgajati ljudi, mora pomagati graditi, kar je vsekakor težje kot podirati. V tem mora biti tisk tudi kritičen in svoboden. Zlasti se naši novinarji ne smejo izgubljati v iskanju raznih senzacij, klevetanj in frazerstva — kar sicer ne delajo — po čemer se odlikuje tisk na zapadu. Take svobode tiska, ki v bistvu še daleč ni svoboda, pri nas ne potrebujemo.

Vprašanje: Končno vas prosimo, tovariš Beltram, še nekaj besed o tem, ali se na terenu še pojavljajo kakšne nejasnosti glede nalog in vloge SZDL in ZK?

Odgovor: Se vedno. Popolnoma razumljivo je, da SZDL še ni praktično našla vseh oblik in prijemov dela, ki so jih začrtali naši vodilni tovariši na kongresih. Toda ne gre za nerazumevanje v delitvi kompetenc in vloge med Zvezo komunistov in Socialistično zvezo, ampak v nezadostni aktivnosti obeh. V toliko govorimo lahko še o »nejasnostih«. Stvari so načeloma rešene in osnovne organizacije tudi o vsem poučene. Gre le še za nadaljnje izboljšanje dela in utrjevanja zavesti vloge komunistov v Socialistični zvezi in zavesti članov SZDL, da so osnovna politična organizacija in nosilec socialistične izgradnje.

Socerbski okraj v narodnoosvobodilnem boju

Istrska vasica Socerb, ki visi na strmih pečinah ob robu Krasa, poznajo partizane že od leta 1942. Tu okrog so se varno premikali prvi aktivisti OF in tu je domovala v kraških votlinah prva partizanska tehnika.

Ko se je 11. aprila 1943 formiral pod vodstvom Vidka Žižiča iz Roča Okrožni komite KPS za Slovensko Istro, se je celotno področje Socerba še trdnje vključilo v OF. Koncem maja 1943 se je bila OF v Slovenski Istri že tako močno okrepila, da je imela 6 rajonskih 69 partizanskih odborov. Zdrževala je takó dober del slovenskega prebivalstva v zgornjem delu Istre. Proti koncu istega leta se je število rajonskih odborov OF dvignilo že na 94. Vse do poletja 1944 nastopa Slovenska Istra kot posebno okrožje, ki je podrejeno Pokrajinskemu odboru za Slovensko Primorje. V organizacijskem pogledu prihaja do

limi jugoslovanskimi brati tej vi državi graditi neporušne temelje v obliki dosledno demokratičnih, ljudskih oblastnih ustanov tudi v naši pokrajini.

S tem namenom je SNOS na svojem prvem zasedanju razpisal volitve v Krajevno narodno osvobodilno odbore in Okrajne narodnoosvobodilne skupščine za vse osvobojeno slovensko ozemlje, torej tudi za Slovensko Primorje. S tem namenom je Pokrajinski odbor na podlagi omenjenega razpisa določil, da se od 15. maja do 15. junija 1944 take volitve izvrše na vsem osvobojenem primorskem slovenskem ozemlju.

Po reorganizaciji poleti 1944 se formirajo na Primorskem 4 okrožja, Slovenska Istra pa se razdeli na 4 okraje, to je Socerbski, Loparski, Istrski in Obalni okraj, ki se vključijo v Južnoprimorsko okrožje. Socerbski okraj nastane z združit-

predsednik (Rižana), Filipič Ivan (Podgorje), Pečar Angela (Gabrovica), Bevk Milan (Dolina), Kočvar Viljem (Kastelec), Bažec Anton (Boršt), Čok Stanislav (Plavje), Čuk Jožef (Dolina), Kocjančič Jožef (Prebeneg), Kofol Rzalija (Rižana), Sever Viktorija (Stepani), Povh Jožef (Ocizla), Petarš Danilo (Boršt), Branjnik Anton-Matš (Domjo) in Bant Gabrijel (Crni kal). Socerbski okrajni NOO se je zbral na prvi svoji redni seji 3. maja, ko je tudi v Slovenski Istri zasijal dan svobode. Ta prva redna seja je bila kratka, ker se je vsem tovarišem mudilo v Trstu na velike osvobodilne manifestacije.

Pri volitvah v socerbskem okraju od konca poletja dalje se pojavljale precejšnje težave. V Dekanih, Dolini in na samem socerbskem gradu kakor tudi še drugod, so imeli nacifašisti svoje postojanke. Volitve so se morale zaradi tega marsikje vršiti v največji tajnosti.

Glavno jedro narodnoosvobodilnega gibanja v Socerbskem okraju je bila delj časa vas Gabrovica, kjer je bil sedež Okrožnega odbora OF za Slovensko Istro in partizanska tehnika Snežnik-Zena (prvotno se je imenovala Naš dom). Gabrovica je dala celo vrsto aktivistov OF in borcev, ki so se vključili v partizanske enote. Nemcem in njihovu agentu Collottiju v Trstu je prišlo na uho, da vrši Gabrovica izredno važno vlogo v NOB, zaradi tega so vas 28. marca 1944 napadli z velikimi silami in jo do tal požgali. V goreče hiše so metali tudi starčke in otroke. Ob tej priliki sta zgorela starčka Purger Ivan (82 let) in 83-letni Ivančič.

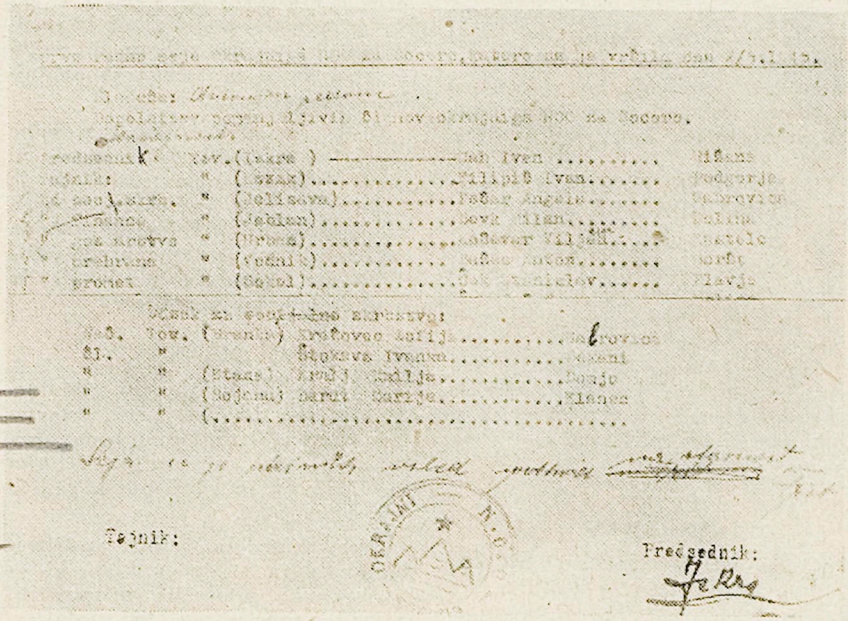
Od padlih tovarišev socerbskega okraja se je po svoji doslednosti in borbenosti posebno odlikoval tovariš Ivančič Franc-Luka, ki je v Slovenski Istri organiziral NZ. Okrajni Narodnoosvobodilni odbor za socerbski okraj je prejel od Okrožnega Narodnoosvobodilnega odbora za Južno primorsko naslednje sporočilo z datumom 30. novembra 1944: »Dne 16. t. m. je padel pod kroglo švabobrancev tovariš Ivančič Franc-Luka, doma iz Gabrovice v Slovenski Istri, član Okrožnega izvršnega Narodnoosvobodilnega odbora za Južno Primorsko in sicer v bližini Smihela pod Nanosom. Pokopan je na pokopališču v Smihelu pod Nanosom. Priče smrti: Cotar Albin, sekretar OOO in tov. Bole Katerina, članica Okrožnega Izvršnega odbora za Južno Primorsko.

Prosimo vas, da o tem obvestite družino pokojnika in izrazite naše iskrene sožalje. Pozivamo vas, da prizadeti družini nudite vsestransko podporo in pomoč. Smrt fašizmu — Svoboda narodom!.

Socerbski okraj je častno izvršil svoje naloge. Ni je vasi ali zaselka v tem okraju, ki ne bi doprinesla težkih žrtv za svobodo. Svoja mlada življenja so dali številni borci, požgane so ble številne vasi in med temi tudi Socerb.

Po osvoboditvi so se štirje okrajji Slovenske Istre združili v dva okraja in zatem v en sam okraj Južnoprimorskega okrožja. Ta se je jeseni leta 1947 združil z bujskim okrajem in Istrsko okrožje (Jugoslovanska cone STO).

V. S.

Faksimile zapisnika prve redne seje okrajnega NOO za Socerb, ki je bila 2. 5. 1945. Sejo so prekinili zaradi odhoda na manifestacijo v osvobodjeni Trst.

večjih sprememb po I. zasedanju Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta dne 19. januarja 1944, ko je ta izdal odlok, da se morajo na Primorskem kar najhitreje izvesti volitve KNOO in okrajnih narodnoosvobodilnih skupščin. Ob tej priliki je izšel v Uradnem listu SNOS poseben Pravilnik o poslovanju okrožnih, okrajnih in krajevnih volilnih komisij. Kmalu po navedenem odloku je Pokrajinski odbor OF slovenskega naroda za Slovensko Primorje naslovil poziv na slovensko ljudstvo z naslovom »Primorski Slovenci in Slovenke«. Tu beremo: »Odkar je najvišje predstavništvo narodov Jugoslavije — AVNOJ — na svojem drugem zasedanju potrdil priključitev Slovenskega Primorja in Slovenske Benečije k novi Jugoslaviji, stoji pred nami dolžnost, da pričnemo skupaj z osta-

vijo I., V., VI. in IX. rajona OF ter Dekanov iz II. rajona. V Socerbski okraj so spadale naslednje vasi (izpustili smo zaselke): Ricmanec, Domjo, Zavle, Dolina, Boljunec, Boršt, Zatrežec, Kroglice, Mačkovič, Prebeneg, Osp, Gabrovica, Škofije, Stramar, Plavje, Tinja, Jelerji, Hrvatini, Božiči, Sv. Barbara, Ankaran, Praproče, Crnotiče, Podgorje, Prešnica, Petrinje, Klanec, Ocizla, Beka, Kastelec, Podpeč, Bazovica, Socerb, Loka, Crni kal, Rožar, Rižana in Dekani.

Volitve v KNOO in Okrajno narodnoosvobodilno skupščino so se najhitreje izvršile v Loparskem okraju, toda kmalu za tem tudi v Socerbskem okraju, tako da se je okraj. skupščina lahko sestala 2. novembra 1944 in izvolila Okrajni NOO za Socerbski okraj. Člani tega odbora so bili: Cah Ivan-Iskra,

naj bi upoštevalo to dejstvo, kakor tudi popolno priznanje obtoženega Coslovicha in mu zato odmerilo milo kazen. S tem je bila razprava zaključena.

V soboto zjutraj je sodišče izreklo sodbo. Obtoženi Riccardo Coslovich je bil obsojen na 12 let strogega zapora in na 3 leta izgube državljan-skih pravic.

Sodišče je Coslovicha spoznalo za krivega kaznivskega dejanja vohunstva po členu 105 kazenskega zakona. V obrazložitvi sodbe, ki jo je prebral predsednik vojaškega sodišča podpolkovnik Branko Jandrič, je rečeno, da je obtoženi Coslovich na razpravi priznal vsa inkriminirana dejanja, ki so bila razen tega dokazana tudi z zasliševanjem prič in z izvajanjem drugih dokazov, kot dokumentov, pisem in podobno. Sodišče je pri odmerjanju kazni upoštevalo kot olajševalno okolnost, da Coslovich ni upravljal vohunškega delovanja iz političnih idealov, temveč zaradi težkih materialnih okoliščin. Te njegove težke materialne okoliščine je izkoristila italijanska obveščevalna služba, da ga je laže pridobila za svoje namene. Sodišče je upoštevalo kot olajševalno okolnost, da do sedaj obtožene ni bil kaznovan, da je iskreno priznaval vsa kazniva dejanja in da se jih je kesal. Kot obremenilno okolnost pa je sodišče upoštevalo, da je obtožene vršil kaznivše dejanja trdovratno in daljšo dobo. Isti.

AGENT ITALIJANSKE OBVEŠČEVALNE SLUŽBE COSLOVICH OBDOJEN NA 12 LET

demokratično tržasko prebivalstvo. Sodišče je obtoženemu pokazalo nekaj dokaznega materiala o njegovem vohunskem delovanju (na primer fotografski aparat, ki ga je izročil Tončič iz Umaga za slikanje vojaških objektov, česar ni tajil). Na vprašanje branilca, kaj ga je privedlo, da je stopil v vohunsko službo, je obtoženi Coslovich izjavil, da je živel v slabih materialnih pogojih.

Popoldne se je razprava nadaljevala za zaprtimi vrati, ker je obtožene moral dati pojasniti o nekaterih tajnih podatkih vojaškega značaja.

Naslednji dan je sodišče pri dokaznem postopku zaslišalo prič Brunu Paolettija iz Umaga, ki je bil zaradi vohunstva pred istim sodiščem obsojen na 8 let in zdaj prestaja kazen. Ta je izjavil, da ga je za vohunstvo pridobil obtoženi Coslovich, od katerega je prejel denar in navodila, za to pa mu je dejal vohun-ska poročila.

Priča Rade Tončič je sodišče pojasnil, kako ga je obtožene nago-varjal za vohunsko delovanje ter mu je izročil fotoparlat za slikanje vojaških objektov. Sodišče je obtože-

cu pokazalo tudi nekaj listin, ki se nanašajo na njegove vohunske zveze: tudi teh ni zanimal.

V zaključni besedi je vojaški tožilec major Popović dejal, da vztraja pri obtožnici, ker je obtoženeva krivda dokazana. Kot nesprejemljiv je zavrnil zagovor Coslovicha, po katerem naj bi stopil v vohunsko službo zaradi slabih materialnih pogojev. Same izjave obtoženca, je rekel vojaški tožilec, kažejo, da imamo pred seboj nevarnega vohuna. Rekel je, da naveden vohun ne bi bil tesno povezan z visokimi funkcijami v Trstu in v Italiji in se tudi ne bi drznil oklofutati Diega De Castra. Obtožene je namreč na razpravi izjavil, da je imel z Diegom oseben spor in da mu je zato ob neki priložnosti na propagandnem uradu CLN v Trstu primazal klofuto.

Branilec dr. Bijelič je obtoženega prikazoval kot istrskega begunca, ki je leta 1945 kot mnogi drugi Italijani iz Istre odšel z doma, ker je naselil propagandni CLN, ki je beguncem obljubljala samo zlato, nato pa je njihovo revščino, v katero jih je pahnila, izkoristila za pritegnitev v vohunsko mrežo. Predlagal je sodišču,

Pretekli četrtek se je pred sodiščem Vojaške uprave JLA v Kopru začela razprava proti 46-letnemu mornarju iz Umaga Riccardu Coslovichu, ki je bil obtožen vohunstva v korist italijanske obveščevalne službe. Sodišču je predsedoval polkovnik Branko Jandrič, obtoženca pa je branil odvetnik Tonko Bijelič. Vojaški tožilec major Dragotin Popović je v obtožnici navedel, da je Coslovich stopil v italijansko obveščevalno službo novembra meseca leta 1947 in da je do svoje aretacije sredi decembra 1952 zbiral za vohunsko centre v Barju, Benetkah, Vidmu, Trstu in Gorici vohunske podatke vojaškega in gospodarskega značaja iz jugoslovanske cone in iz Jugoslavije.

Obtožene, katerega ime smo že zasledili tudi v drugih vohunskih razpravah v jugoslovanski coni, je izjavil, da se čuti krivega in da je stopil v vohunsko službo leta 1945 v Barju. Sprva je delal za center v Barju, pozneje pa še za druge centre, za kar je prejemal mesečno plačo in nagrade. Tesne stike je imel tudi z voditelji istrskega CLN v Trstu. Našel je vrsto znanih, pa tudi neznanih ljudi iz tega mesta in raznih krajev Italije, katerim je dobavljal vohunske podatke. Z nekaterimi od teh je bil v tesnih stikih vse od časa, ko so skupaj bili v fašistični stranki ter po vojni od leta 1945, ko je bil vodja šquade d'azione v Trstu, s katero je napadal

PRIPRAVE ZA PROSLAVO 10. OBLETNICE PRIMORSKIH BRIGAD

Slovensko ljudsko gledališče iz Kopra je začelo te dni s pripravami za uprizoritev Borove drame »Težka ura«, ki jo bodo predvajali na proslavi desete obletnice ustanovitve Primorskih brigad na Okroglic pri Vogerskem. Razen Slovenskega ljudskega gledališča iz Kopra bodo sodelovali na proslavi v Vogerskem tudi pevski zbori in združene godbe koprškega okraja.

Pri pripravah za proslavo desete obletnice Primorskih brigad deluje uspešno tudi komisija za zbiranje podatkov iz NOB ter iz zgodovine delavskega gibanja na Koprskem. Doslej so že zbrali precej dokumentov. Svoje spomine je napisalo okrog 20 oseb. Nekaj zbranega materiala bo izšlo v almanahu, ki ga bo izdal jeseni glavni odbor za proslavo desete obletnice ustanovitve Primorskih brigad. Poseben del zbornika bo posvečen narodnoosvobodilni borbi v vseh okrajih in daljšo dobo. Isti.

Vesti iz Kopra

Japonski odpravnik poslov v Beogradu Nakamura Ya Kejsji je v soboto napravil vljudnostni obisk komandantu Vojaške uprave JLA v Kopru polkovniku Milošu Stamatoviću in se z njim zadržal eno uro v prijateljskem razgovoru.

Tehnična komisija za ocenitev idejnih projektov bodočega doma telesnovzgojnega društva Partizan v Kopru, ki jo sestavlja več znanih slovenskih arhitektov, je zaključila svoje delo. Od 14 projektov, ki so jih na osnovi razpisa poslali arhitekti iz raznih krajev Jugoslavije, bosta dva nagradjena, pet pa jih bodo odkupili. Nagradi bosta dobila arhitekta Vera Cirković in Branko Ban.

Odbor za gradnjo doma Partizana v Kopru je organiziral v mali dvorani koprškega ljudskega gledališča razstavo, kjer so prikazani vsi poslani projekti. Razstavo so otvorili v nedeljo 12. t. m. ob 11. uri. Odprta bo tedni dni.

Statistični pregled nalezljivih bolezni v koprskem okraju v mesecu juniju kaže, da je epidemija oslovskega kašlja, ki se je začela v maju, še narasla. V tem mesecu so zabeležili okrog 50 primerov te bolezni. Od drugih nalezljivih bolezni so bili v juniju trije primeri škrlatince ter po en primer nalezljive zlatenice, paratifusa in difterije.

NOVE CENE KRUHA IN MOKE

Iz pisarne Okrajnega ljudskega odbora v Kopru poročajo, da so s 15. julijem stopile v veljavo nove cene mlevskim izdelkom in kruhu. Krušna moka, ki je za 10 odstotkov boljša kot doslej, je v maloprodaji po 38 di za kilogram, bela moka št. 2 pa po 56 din za kilogram. Kruh iz krušne moke je v prodaji po 39 din za kilogram, kruh iz bele moke št. 2 pa po 57 din za kilogram.

SEJA OKRAJNEGA ZBORA PROIZVAJALCEV V KOPRU

V torek je bila v Kopru seja okrajnega zbora proizvajalcev, na kateri so potrdili zaključne račune 11 gospodarskih podjetij. Doslej so potrdili skupaj že 31 zaključnih računov. V diskusiji so odborniki pohvalili poslovanje Piranskih solin ter Mestnega gostinskega podjetja v Portorožu, ki sta si ustvarila z realiziranim dobičkom precejšnje sklade. Delavski svet Solin je vložil v sklad za samostojno razpolaganje 35 milijonov dinarjev. Precejšen dobiček je imelo tudi trgovsko podjetje Progres iz Izole, vendar je zbor proizvajalcev smatral, da je bil ta dobiček ustvarjen predvsem na račun cen. Pri pregledu bilanc Mestnega gostinskega podjetja Piran in tovarne Istra iz Kopra pa so odborniki ugotovili, da so bile v obeh podjetjih delavske plače pod povprečjem. Zlasti so poudarili potrebo, pomagati podjetju Istra, ki ima težave pri prodaji svojih proizvodov. Predmet graje na seji pa so bila podjetja, ki zboru proizvajalcev še niso poslala zaključnih računov v potrditev. Med temi sta tudi podjetji Splošna trgovska ter Fructus.

Sv. ANTON

Ze več časa se pripravlja vaška godba, da bo nastopila na dan proslave vstaje v Socerbu. Iz naše vasi bo odšla tudi patrolja desetih borcev.

Člani pevskega zbora se kljub velikemu delu na polju stalno udeležujejo pevskih vaj. Praviyo, da bodo pokazali na Okroglici, kaj znajo.

BABICI

Te dni je tudi pri nas zbrnela motorna mlatilnica. Mlatev pšenice in ječmena je v polnem teku. Kar je bilo do sedaj omlačnega kaže, da bo žitna letina nekako srednja. Vsekakor pa bo pridelek veliko boljši kot lani, ker je ostala pšenica zdrava in je ni napadla rja.

Ostale kmetijske kulture se zelo lepo razvijajo. Posebno lep je tisti krompir, ki je v pomladni suši takoj po saditvi dobro vzkil. Prav tako je lep fižol in koruza.

Sadna letina pa je posebno dobra v Centurju, kjer imajo veliko hrušk sorte »moškatone«.

PRIPRAVE ZA USTANOVITEV KREDITNEGA ZAVODA V KOPRU

Upravni odbor okrajne zadružne poslovne zveze v Kopru je na svoji zadnji seji izvolil tehnično komisijo, ki bo pripravila vse potrebno za ustanovitev kreditnega zavoda v Kopru. Tehnična komisija je začela takoj z delom za sestavo pravilnikov. Računajo, da bo kreditni zavod začel poslovati prvega septembra. Kreditni zavod bo kreditiral kmečka gospodarstva z dolgoročnimi in kratkoročnimi krediti ter zbiral viške potom vaških in občinskih posojilnic. Kreditni zavod bo skrbel tudi za povezavo med vaškimi hranilnicami, v mestih, kjer teh ni, pa bo vzpostavil svoje podružnice.

Upravni odbor zadružne poslovne zveze v Kopru je razpravljal tudi o potrebi reorganizacije odkupnega sistema pri zadružnem podjetju »Fructus«, ki ne odgovarja potrebam. Sade prihaja namreč v skladišče pozno ponoči in ga odpošiljajo na razna tržišča ob 3. uri zjutraj, ko bi že moralo biti na trgu v prodaji. Za rešitev tega vprašanja bo v kratkem v Kopru sestanek gospodarstvenikov in predsednikov kmetijskih združenj.

140 MLADINK JE ZAKLJUČILO TEČAJ RDEČEGA KRIŽA

Te dni je uspešno zaključilo izpite 140 mladink koprškega okraja, ki so obiskovale zdravstvene tečaje RK 6 prvi pomoči. Pred dnevi je polagale izpite še okrog 50 mladink iz Dekanov, Sv. Antona in Sečovelj. Najbolj je uspel tečaj v Izoli, kjer so gojenke združile teoretični pouk s praktičnimi vajami v tamkajšnji bolnišnici.

ANKARAN

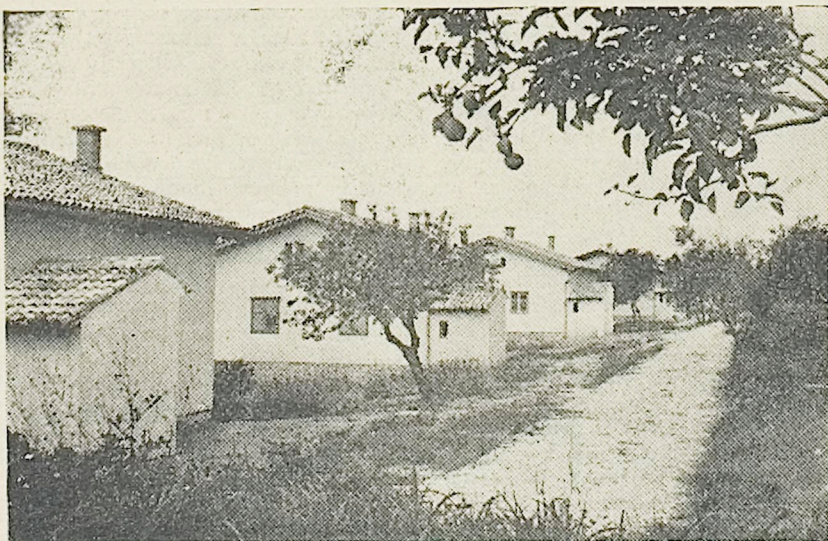
Zadnji dež in ohladitev sta kar dobro vplivala na vse kulture. Nekaj škode je napravila precej močna burja, ki je prišla za dežjem, na koruzi in paradižnikih. Koruza je na nekaterih njivah delno polegla, ta je tu pa tam kako steblo tudi odlomljeno.

Po siloviti toči v začetku maja, so se poljske kulture kar dobro popravile. Se vinska trta je kljub velikemu razdejanju znova lepo ozelenela, tako da za prihodnje leto lahko pričakujemo dobrega pridelka. Zito bo dalo okoli 50% normalnega pridelka tistim, ki ga po toči niso podorali. Izredno lepo kaže sedaj koruza, fižol in paradižnik, ki smo jih sadili po toči. Tudi sadike cvetače se bodo lahko oprijele, če smo jih nasadili na površine, kjer smo poželi žito. Tako upamo, da bodo ti pridelki delno omilili škodo, ki jo je toča napravila na trti in sadju.

Tolminska počitniška kolonija v Istri

Ze 10 dni se nahaja v Novem gradu 120-članska počitniška kolonija iz Tolmina. Predstavljajo jo mladostniki različne starostne stopnje, eicibani, pionirji in mladinci. Kolonijo je organiziralo socialno skrbstvo okraja Tolmin in je pri izbiri otrok upoštevalo predvsem njihovo zdravstveno in socialno stanje.

Vodstvo si prizadeva, da nauči neplavalce plavanje in pouči otroke v medsebojnih pogovorih o značilnostih

Novo naselje v Ankaranu

PORTOROŽ

Na zasedanju Sveta za prosveto in kulturo so razpravljali o letošnjih rezultatih na slovenskih in italijanskih osnovnih šolah. Slovensko osnovno šolo v Portorožu je obiskovalo letos 41 otrok, od tega je izdelalo I. in II. razred 100 odstotkov učencev, III. razred 60 odstotkov in IV. razred 80 odstotkov, italijansko osnovno šolo v Sv. Luciji pa je obiskovalo 40 učencev in je bil uspeh srednje dober.

Zelo slab uspeh je bil na slovenski osnovni šoli v Sv. Luciji, kjer je izdelalo komaj 40 odstotkov otrok. Vzrok za tako stanje je delno v pogostih pojavih alkoholizma, delno pa v tem, da je več otrok prišlo iz italijanskih osnovnih šol in so slabo obvladali slovenščino.

Slovensko šolo v Strunjanu je obiskovalo 28 otrok. Uspeh je bil zadovoljiv, zlasti če upoštevamo, da je bilo nekaj otrok duševno in telesno zaostalih in da zelo primanjkuje učni material.

Na seji sveta so ugotovili, da je večina šol na področju občine v slabem stanju. Zato bo posebna komisija pregledala stanje zgradb in predlagala občinskemu odboru, da nakaže sredstva iz proračuna za najnujnejša popravila.

Glede primerov slabe moralne vzgoje so ugotovili, da ta vzgoja ni samo stvar učiteljev, temveč da je treba pomagati tudi v okviru množičnih organizacij in ljudskega odbora. Šolski mladini je treba prepovedati obiskovanje plesov, nočnih lokalov in neprimernih kino-predstav.

PIRAN

Konec tedna bo otvoritev mestnega kopališča in obnovljene restavracije »Riviera«. Pirančani bodo seveda ta dogodek pozdravili z velikim veseljem, saj se vprašanje kopališča vleče že več let.

Preteklo nedeljo je bila otvoritvena predstava v letnem kinu, ki so ga nekoliko preuredili in razširili. Sedaj sprejme okrog 1400 gledalcev.

V avgustu se bo začela akcija za zbiranje prostovoljnih prispevkov za postavitev spomenika padlim borcem. Spomenik bodo postavili pred hotelom »Rotunda« v bližini Tartinijevega trga.

Na predvečer praznika obletnice vstaje slovenskega naroda bo v Piranu svečana akademija s kulturnim sporedom. Za 22. julij pa pripravlja Mestni odbor SZDL množičen izlet s kamioni v Socerbu.

V zvezi s proslavo desetletnice ustanovitve Primorskih brigad so v Piranu ustanovili tri odbore, ki bodo skrbeli za organizacijo udeležbe in za zbiranje dokumentarnega materiala.

Kako je letos na solinah z „žetvijo“ soli?

MAREZIGE — BORŠT

Splošno je znano, da je za tvorbo soli, ali bolje povedano, za kristaliziranje solne »smetane« potrebno suho in sončno vreme. Letos se solinarji res ne morejo pohvaliti, da bi bili ti pogoji povoljni, vendar so do sedaj »pridelali« že okoli 50 vagonov čiste in kvalitetne soli.

Pred kakimi 14 dnevi so se v solnih bazenih pojavili zaradi deževja slabi znaki. Ko je bilo nekaj sončnih dni in je bila voda v bazenih že močno koncentrirana, je prišel dež, ki je vodo razredčil. Pojavile so se tudi neke vrste ličinke, ki kvarijo tla solnih bazenov. Res je, da za sedaj izgledi niso ravno rožnati. S tem pa ni rečeno, da bo »žetev« soli slaba. Če bi se vreme ustalilo in bi imeli v avgustu in septembru sončne dni, ni še nič zamujenega. Pred leti so pobirali prvo sol že v maju in prenehali v avgustu zaradi slabega vremena. Znan pa je tudi slučaj, da je bila sol na bazenih še 6 oktobra. Ni namreč potrebno, da bi imeli sončne dni, zadostuje suh zrak in veter, da se sol začne usadati na dno bazenov in tvoriti solne kristale.

V nedeljo sta prišla v Boršt dva strokovnjaka v spremstvu zastopnika občine. Ogledala sta teren in izela mere za izvedbo načrta o napeljavi vode iz studenca Slatnik. Ta studenec je tako močan, da bo dajal vode za vse potrebe prebivalcev in živine tudi ob daljši suši. Ze do sedaj so prebivalci uporabljali to vodo, le da jim je zelo od rok, ker je oddaljena nad dva kilometra.

Občina Marezige že razpolaga za izvršitev tega tako potrebnega dela s 4 milijoni d'n kredita, ki ga je odobril okrajni ljudski odbor. Kot je predvideno, bo delo samo zahtevalo še več denarja. S pripravljalnimi deli mislijo pričeti že letos.

Ker je studenec v dolini, bo za dovajanje vode potrebna močna motorna črpalka na električni ali bencinski pogon. Naravno, da to ne bo ovira, ker čaka na vodo okoli 400 prebivalcev in 200 glav živine. Ljudje so zelo hvaležni ljudski oblasti za tako skrb in želijo, da bi čimprej pričeli z deli.

Pionirski oktet v Cerklji s svojim pevskega vodjem Znidarsičem Viktorjem

DEKANI

sta. Za sončenje, kopanje in igranje imajo tukaj možnosti na več mestih. Ze prve dneve so si nabrali različne školjke, večina dečkov se ukvarja ribolovom, čeprav s svojimi enostavnimi ribiškimi sredstvi nimajo posebnega uspeha.

Kolonija ima v načrtu še dva izleta, in sicer z ribiškimi barkami v bližnji Poreč in Portorož.

Po vrnitvi se bodo otroci prav gotovo radi spominjali lepo preživljenih dni in izkazali hvaležnost ljudski oblasti, ki jim je ta užitek omogočila.

B. A.

OSNOVNA ŠOLA V BEGUNJAH POTREBUJE SE ENO UČNO MOČ

Tudi osnovnošolski otroci iz Begunj so uspešno zaključili šolsko leto. Ob zaključku so priredili uspešno razstavo, ki je žela obilo priznanja. Šola je imela 16 učencev, ki niso nikdar manjkali pri pouku. Pet odličnjakov je prejelo lepo nagrado — hranilno knjižico. Ob koncu šolskega leta so priredili nekaj izletov, in sicer: 62 učencev je odšlo na izlet v Opatijo in na Reko, drugi pa so si ogledali Postojnsko jamo in Ljubljano. Med letom so si prihranili toliko denarja, da so sami poravnali stroške izletov.

Da pa bi se delo z našimi pionirji še uspešneje razvijalo in utrdilo, bi na šoli nujno potrebovali še eno učno moč, saj zdaj poučujejo 149 otrok le trije učitelji. Le tako bi imeli lahko tudi tukajšnji pionirji stalnega voditelja, kajti sedaj je učno osebje preobremenjeno in se ne more večji meri posvetiti izvenšolski vzgoji mladega naraščaja. O. M.

ŠTANJEL

Dne 8. t. m. se je vršila v Štanjelu seja občinskega odbora, na kateri so pregledali delo odbora v zadnjem času. Sklepi, ki so jih sprejeli na zadnji seji, so bili v glavnem izvršeni, ostalo pa je še nereseno vprašanje prostorov matinske posvetovalnice. Sklenili so, da bo moral odbor zadevo čimprej ugodno rešiti. Izvršili so tudi analizo dela odbora za proletaško zaščito in ugotovili, da vlada na tem polju precejšnje mrtvilo zaradi nezainteresiranosti občinskega odbora. V bodoče bodo morali posvetiti več pozornosti tej stvari, tako z moralne kot tudi z materialne strani.

Na predlog odbornika Trampuza Josipa so pregledali tudi sklepe zbora volivcev iz Branice, ki so predlagali ureditev nekaterih vodnih naprav in kanalizacije, razsvetljave in drugih komunalnih del. Občinski odbor je predloge odobril in sklenil, da se najnujnejši takoj realizirajo, ostali pa naj se vnesejo v triletni perspektivni plan.

Dalje so izvršili tudi revizijo podpor socialnega skrbstva in upravičenosti posameznih podpirancev do podpore. Na tem mestu bi opozorili posamezne odbornike, naj v bodoče pridejo na sejo odbora točno ob določenih uri in polnoštevno, ker v nasprotnem primeru otežkočajo uspešno delovanje odbora. J. I.

do Jadrana

Tudi Goriški Kras se pripravlja na dan vstaje

Po proslavi dneva vstaje slovenskega naroda, ki bo v Novi Gorici že na predvečer praznika 21. t. m., kamor bodo dospele partizanske patrulje iz vseh občin okraja, bo mimo partizanskih patrol sledil miting, ki ga bodo zaključili z obhajanjem spominov in rajanjem v goriškem parku.

Naslednji dan bodo imeli krajevne proslave tudi v posameznih občinah. Tako tudi na Goriškem Krasu. Ta dan bodo praznovali svoj prvi občinski praznik, ki so ga uzakonili po predlogu zbora volivcev. Kremeniti kraški borci in aktivisti se že pripravljajo, kako bodo na najbolj svečan način praznovali ta zgodovinski dogodek. Že zdaj sestavljajo partizanske patrulje; te bodo obiskale spotoma po vaseh vdove padlih borcev, vojne sirote in partizanske matere, katerih niso pozabili in ravno tako padle sotovariše, za katere bodo poskrbeli, da jim bodo lepo očistili grobove. Hrepenenje, da se zopet snidejo in zapoje borbeno partizanske pesmi, je veliko.

V ta namen pripravljajo na Trstelju ob planinski koči narodnega heroja Stjenka velik partizanski tabor, na katerega vabijo tudi sosede Vipavce in vse druge. Občinski odbor ZB bo poskrbel za razvedrilo tudi s pestrim kulturnim programom. Na Trstelju vabijo tudi naravne krasote in značilno kraško rastlinstvo ter izredno lep razgled na naše morje in slovenske vasi onkraj krivične meje, ki se hrepene po svobodi in neodvisnosti. Pogled nese tja proti obzorju čez furlansko ravan do naših najvišjih Julijcev. Vipavska dolina in Kraška planota pa ležita s svojimi belimi vasicami v podnožju Trstelja kot na dlani. Od izhodiščne železniške postaje Zali hrib se pride po lepo markirani poti v dobri uri do planinske koče (664 m). S kraške strani pa je od avtomobilske ceste koča oddaljena komaj 20 minut hoda po markirani in lepi poti, ki vodi skozi borov gozdič. Vsako leto obišče Trstelj več tisoč ljubiteljev narave, kot to priča spominska knjižga. Tudi letos je bilo že mnogo ob-

iskov. Nekdo je v spominsko knjižgo napisal: »Lepota vsa tu je zbrana od Triglava do našega Jadrana«. Ni se motil. Vsakdo, ki obišče Trstelj, odnese s tega zadnjega kotička slovenske zemlje, ki ima dah po planinah in morju, nepozabne vtise. J. P.

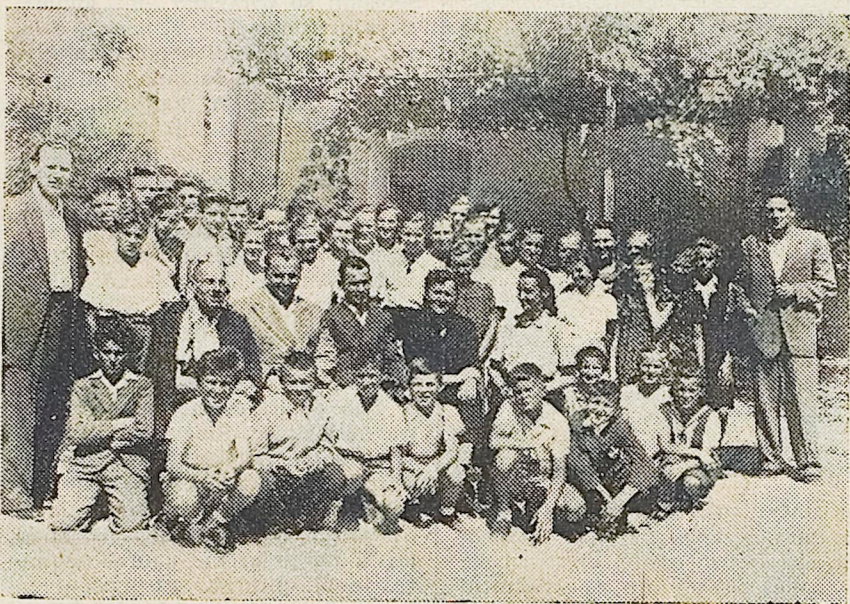
NAJBOLJŠI DIJAKI SEŽANSKEGA OKRAJA NAGRAJENI

Predsednik OLO Sežana Danilo Petrinja je v soboto povabil na izlet v Portorož 53 odličnjakov iz osnovnih šol in gimnazij iz sežanskega okraja.

V Portorožu so bili vsi dijaki in učenci povabljeni na kosilo, nakar jih je predsednik nagradil z lepimi knjigami s posvetilom in lastnoročnim podpisom.

Predstavniki dijakov in učencev so predsedniku v znak hvaležnosti podarili 4 slike v olju, njihova lastna dela, ki so bila najbolj ocenjena na zadnji šolski razstavi v Sežani.

Pri obdaritvi je imel tovariš predsednik tudi krajši vzpodbudni nagovor, nakar so odšli skupno na kopanje.

Odličnjaki sežanskega okraja na izletu v Portorožu

KAJ PA SPOMENIK PADLEMU TOLMINSKEMU KMETU - UPORNIKU PRI SOLKANSKEM MOSTU?

V okviru priprav za proslavo 10. obletnice ustanovitve primorskih brigad in splošne vstaje primorskega ljudstva proti fašističnemu okupatorju, bodo na mnogih krajih postavili spomenike in spominske plošče padlim partizanom in aktivistom. Ko sem pred kratkim potoval po Soški dolini, sem se spomogred za nekaj časa ustavil tudi pri solkanskem pokopališču, kjer je dne 17. marca 1913. leta padel pod streli mušketirjev prvi tolminski kmet — upornik. Nesebično je žrtvoval svoje življenje zato, da so bili izpuščeni na svobodo zaprti kmeti. Takrat so tolminski uporniki vsejali idejo upora proti izkoriščevalcem in zaslužnjavcem po vsej Goriški tja do Devina. Ta ideja je potem ostala last zatiranih tlačanov vse do osvoboditve izpod jarma graških 1848. Skoro tristo let so ukazovali grofi in glavarji podložnim kmetom. Danes o njih govori samo še zgodovina. Ni jih več, naš preprosti človek pa še živi in obdeluje to obmorsko zemljo.

Ali ne bi temu kmetu, ali pa skupno vsem upornikom, postavili vsaj lepo spominsko znamenje, če že ne dostojen spomenik?!

O...V

ALI JE PRAV TAKO?

RADI BI, DA BI NAM POMAGALI...

Kmetijska zadruga v Marezigah se je že pred dvema letoma zanimala pri odgovornih organih v Kopru za nabavo novega tovornega avtomobila, ker je bil avtomobil znamke OM, ki ga je imela in ga ima še danes, v zelo slabem stanju. Zadruga je ta avtomobil kupila od KZ Puče in ga je morala stalno popravljati, kar jo je veliko stalo. Samo leta 1952 je za popravila plačala okrog 700 tisoč dinarjev. Upravni odbor in člani so uvideli, da tako ne bo šlo naprej, zato je upravni odbor na seji sklenil ta avtomobil prodati in nabaviti novega. Predsednik in sofer zadruge sta odšla v Trst in se tam dogovorila pri neki podružnici FIAT za nabavo kamiona FIAT-626, ki bi stal 1.600.000 lir. Uprava zadruge se je nato obrnila na okrajno Zadržno poslovno zvezo v Kopru, da bi ta posredovala na pristojnih mestih za napravo potrebnih uvoznih dokumentov in za potrebne devize, katere pa je zadruga sama ustvarila. Tedanja uprava Zadržne poslovne zveze je prošnjo odbila z utemeljitvijo, da je okraj naročil več avtomobilov za zadruge in da bo tudi naša zadruga dobila enega. S tem smo bili zadovoljni in smo čakali na obljubljeni avtomobil. Lepega dne so avtomobili (bili so znamke »Mercedes«) res prišli. Naša zadruga je čakala na obljubljenega, toda ni ga bilo. Dodelili so jih obalnim zadrugam v Izoli, Kopru, Sv. Luciji in drugim. Znova smo morali čakati na drugi kontingent avtomobilov, ki je bil uvožen leta 1952. Čeprav smo imeli znova obljubljen avtomobil, smo ostali tudi tokrat brez njega. Kam in katerim zadrugam so bili dodeljeni, naj nam pojasni za to odgovorni v Kopru. Uprava naše zadruge je takrat napravila potrebne korake, da bi obljubljeni avtomobil res dobili, a vse je bilo zaman.

Po izročitvi zadnje pošiljke avtomobilov je gospodarski svet pri OLO v Kopru na neki seji zaključil, da se kamion, ki ga je naročila Kmetijska zadruga iz Izole v Avstriji preko agencije Mercedes-Benz v Kopru, dodeli naši zadrugi. To pa zato, ker da je kmetijska zadruga v Izoli to napravila brez vrednosti OLO v Kopru in nekaterih drugih pomanjkljivosti v zvezi z odkupom in prodajo pridelkov. Po enem mesecu je kamion res prišel, toda zdi se, da je zgrešil cesto, ker je namesto v Marezige odpeljal v Izolo.

Kako se to sklada z načelom, podpirati gospodarsko šibkejšo zadrugo, res ne vemo. O tem so veliko razpravljali na konferencah in sejah. Dejstvo pa so taka: Kmetijska zadruga v Izoli je v preteklih dveh letih dobila iz uvoza dva nova avtomobila znamke »Mercedes«, nekaj motokultivatorjev (frez), več drugega kmetijskega orodja in menda tudi traktor. Kmetijska zadruga v Marezigah pa je od ustanovitve do danes dobila samo en traktorski plug in še tega bi bila morala kmalu vrniti. Pripomniti moramo, da je naša zadruga utrpela veliko škodo leta 1949, ko je požar uničil za okoli 4 milijone din vrednosti. Zavarovana je bila le za 150.000 di in je vso drugo škodo morala trpeti sama. Zadruga deluje na gospodarsko šibkejšem terenu in nima možnosti širšega razmaha, kakršne imajo zadruga v obalnem pasu. Kljub temu je komisija za razdelitev deviz pri Okrajni zadržni poslovni zvezi dovolila trenutno prisvojitve deviz, ki jih je ustvarila naša kmetijska zadruga, drugim, gospodarsko močnejšim zadrugam. Tako smo ostali na cedilu in nismo mogli rešiti nujnih zadev naše zadruge.

Iz vsega navednega prosimo in smatramo za potrebno, da nam odgovorni dajo potrebna pojasnila in odgovor. Naše mnenje je, naj nam vsaj ne zavirajo dela, če že ne mislijo pomagati. Vse to je med člani vzbudilo veliko nezadovoljstvo.

Uprava kmetijske zadruge Marezige.

RADI BI NEKAJ POJASNILI...

V Ankaranu je imela krajevna Zveza borcev svojo gostilno, ki so jo likvidirali. Ves inventar gostilne je sprejela Kmetijska zadruga. Do tu je vse prav in dobro, ni pa prav, kar temu sledi.

V Ankaranu je umrl neki Guido Zanchetto, ki ni bil ne partizan in še manj aktivist. Oče pokojnega ima srednje posestvo, dva vola in eno kravo. Vse pogrebne stroške je poravnala Kmetijska zadruga z izkupičkom za prodani inventar prejšnje partizanske gostilne. Zveza borcev ni bila o prodaji inventarja riti obveščena. Še lepše je to, kar se je po pogrebu dogodilo.

Družina Zanchetto je kmalu po smrti Guida kupila v Trstu novo dvokolo. Te dni se sliši tudi, da je kupila še »Vespa«. Kako je torej mogoče, da se je družini plačalo pogrebne stroške, ko pa na drugi strani kaže, da ne živi ravno v revščini?! Nasprotno...

Bivši borci s tem nikakor niso zadovoljni. Če bi kdo izmed njih, ki ne poseduje nič premoženja, umrl, kako bi tedaj poravnali pogrebne stroške?

O VODNJAKU V CENTURJU

V Slovenskem Jadranu z dne 26. junija, št. 26. je bilo objavljeno kratko vprašanje v zadevi vodnjaka na Centurju. V vprašanju je bilo rečeno, da se delo ne zgane, odkar je prevzela iniciativo občina Marezige. Član našega uredništva se je obrnil do odgovornega člana občinskega odbora Marezige in dobil naslednja pojasnila:

Za dograditev vodnjaka v Centurju je občina Marezige razpolagala lani ob ustanovitvi samo s 113.000 dinarji. Kupila je polovico potrebnih cevi in zanje plačala 115.000 din. Dva tisoč več kot je bilo denarja. Prav te dni pa je občina kupila še ostalo polovico cevi in zanje plačala 550.000 din. Dela bodo sedaj nadaljevali in po predvidevanju končali najkasneje v dveh mesecih. Tako bodo prebivalci Centurja prišli do vode in bodo rešeni velike skrbi ter nepotrebnega dela v suhih poletnih mesecih.

»KULTURNA VISINA« POSTOJSKE PUBLIKE

V Postojni sta si v zadnjem času, v razdobju dobrega tedna, sledili dve kulturni prireditvi, ki sta močno razkrinkali »kulturno« višino postojnske publike. Prva prireditev je bil veseli večer zagrebškega radia, druga pa vokalni koncert moškega pevskega zbora »Slava Klavora« iz Maribora pod vodstvom dirigenta Rajka Sikoša.

Medtem ko je bila dvorana pri prvi prireditvi do zadnjega kotička zasedena (šale so bile dokaj neslane, da o neki »amerikanski pevki«, ki bi jo prekosila vsaka naša solistka, niti ne govorimo), pa je bil koncert, ki je bil res na dostojni umetniški višini, zelo slabo obiskan. V dvorani, ki sprejme približno 700 ljudi, je bilo zasedenih le 76 sedežev. Za tak odnos do prizadetih gostov, ki so bili na turneji po Primorski, res ne moremo najti opravičila.

Vseh Postojncev nas je lahko sram, da visoko kvalitete koncerta naših bratov s severa, ki so nam prinesli lepo slovensko umetno pesem, ne nagradimo vsaj z dostojnim obiskom, napolnimo pa dvorano čisto ob manjvrednih prireditvah do zadnjega kotička. S tem si daje Postojna slabo kulturno spravevalo.

Zadnji čas bi bil, da bi lepe prireditve doživele tudi v Postojni dostojen obisk. Postojnčani pa dokazali, da jim kultura ni španska vas.

Dotlej pa nas je lahko vseh Postojncev sram naše nekulturnosti!

Habe Franc

Vesti iz Postojne

POSTOJNA IN 22. JULIJ

V sredo popoldne so na izrednem sestanku okrajnega odbora borcev sestavili okrajni štab, ki bo zasedel načrt za partizanske patrulje v dneh pred 22. julijem. Na sestanku so sklenili, da bodo partizanske patrulje dne 19., 20. in 21. julija, ki jih bodo sestavljali bivši borci, obiskale v teh treh dneh vse poznane partizanske vasi in na obiskih oživljale spomine na dni borbe. Teh obiskov se že zdaj veselijo vse tiste hribovske vasi, koder so se partizani tolikokrat ustavljali in bili vedno gostoljubno sprejeti. Na praznik vstaje 22. julija pa bodo množični obiski partizanov po vseh večjih partizanskih krajih. Okrajni štab za izvedbo tega načrta sestavlja 13 tovarišev.

POSTOJSKA MLADINA OBISKALA IDRIJO IN CERKNO

Mladina iz Postojne že dalj časa tekmuje z mladino iz Ptuj. V tekmovalnem načrtu je tudi obisk industrijskih krajev. Tako je preteklo nedeljo MK LMS organiziral izlet v Idrijo in na obisk bolnišnice »Franja«. Izleta se je udeležilo preko 50 mladincev. V Idriji so mladinci obiskali rudnik živega srebra, kjer so vprašanja kar deževala, tako da so jim rudarji komaj odgovarjali. Ogledali so tudi šolsko razstavo in si ob tej priliki izmenjali spominska darila.

V Cerknem so postojnsko mladino sprejeli člani občinskega sveta komiteja mladine Cerkno. Skupno so nato krenili na grob 47 žrtev, ki so jih počastili z enominutnim molkom. Popoldne pa so šli v »Franjo«. Ob povratku so Postojnčani izročili tudi cerkljanski mladini lepo spominsko darilo. Kma-

lu bo obiskala te kraje še ena grupa Postojnčanov, ki jim je bil sedaj onemogočen obisk zaradi pomanjkanja prevoznih sredstev.

V. M.

POSTOJSKI VAJENCI ZELE SVOJO STROKOVNO SOLO

Na konferenci vajencev, ki se je pred kratkim vršila v Postojni, so razpravljali tudi o zelo perečem problemu vajeniške šole. Vsi navzoči so z velikim odobravanjem sprejeli vest o ustanovitvi strokovnega zavoda, ki bo nudil vajencem potrebno šolsko izobrazbo. V postojnskem okraju je okrog 380 vajencev, izmed katerih je vključenih v vajeniško šolo v Ilirski Bistrici le 25 učencev. Vsi drugi so vezani na periodične tečaje, ki pa se niso vedno izkazali v pogledu zadostne strokovne izobrazbe.

Bodoča vajeniška šola v Postojni bi zajela okrog 90 vajencev, se vedno pa bi ostalo nerešeno vprašanje ostalih. V okolišju Cerknice, Rakek in Begunje še vedno ostane 80 vajencev, za katere bi bila nujna vajeniška šola v cerkljanskem okraju. Tu je sicer taka šola že obstajala, vendar pa so jo ukinili zaradi pomanjkanja prostorov. Tudi če bo rešeno vprašanje te šole, bo še vedno precej onih, ki bodo ostali vezani na priložnostne tečaje.

Poleg splošne izobrazbe vajencev pa moramo paziti tudi na njihovo strokovno usposobljenost, ki je ograjena posebno v večjih podjetjih, kjer so vajenci zaposleni le pri eni fazi delovnega procesa. V tem pogledu moramo pohvaliti vodstvo obrata LIP v Cerknici, ki se je odločilo, da bo vajence združilo v grupe, ki bodo šle preko celotnega procesa produkcije, od surovine do končnega izdelka. Tako bodo odstranili dosedajšnjo prakso, ki je vajenca seznanila le z eno fazo delovnega procesa ter mu

tako otežkočala polaganje strokovnega izpita. Taki vajenci so večinoma imeli le pogoje za pridobitev stopnje polkvalificarnega delavca.

Ostane samo še vprašanje tistih vojnih sirot, ki nimajo niti osnovne šolske izobrazbe, pa bi se hoteli izučiti kake obrti. To vprašanje rešuje sedaj Sveti za prosveto in kulturo ter Svet za socialno skrbstvo skupno z okrajnim odborom ZB. Edina možnost je organiziranje posebnih šol, kjer bi dobili splošno potrebno znanje, ki bi jim omogočilo sklenitev vajeniške pogodbe. S sodelovanjem omenjenih forumov ter s pomočjo ostalih odločujočih faktorjev bi rešili tudi to vprašanje. J. J.

USPESNA ŠOLSKA RAZSTAVA V SEŽANI

Ob zaključku šolskega leta je bila v Sežani okrajna šolska razstava. V šestih prostornih učilnicah so prikazovali stremeljenja naših vzgojiteljev in uspehe šolske mladine. Med zelo številnimi obiskovalci razstave sta bila tudi tov. Regent in republiški šolski inšpektor tov. Marion. Moderne učne postopke je najbolj prikazala gimnazija iz Tomaja. Krasna dekljska ročna dela sta razstavili gimnazija in osnovna šola v Sežani, kjer se v pionirskih kroških trudi nadvse marljivo tov. Suličeva. Tudi mladi risarji so navdušili obiskovalce. Odlikovale so se zlasti gimnazija Sežana, Tomaj in Herpelje ter osnovna šola v Stanjelu. Eno učilnico so napolnili mizarji in kovinarski vajenci našega okraja. Pokazali so, da se bodo sčasoma krepko uveljavili v našem gospodarstvu ter bodo uspešno pomagali reševati težke probleme Krasa.

B. A.

22. JULIJA vsi v Socerb!

KAMNOLOMI- bogastvo našega Krasa

Nadaljevanje in konec

Mehanizacija kamnolomov

Da bi se povečala produktivnost dela in s tem dvignila proizvodnja kamnolomov, predvideva perspektivni načrt popolno mehanizacijo obstoječih obratov. To bi današnje proizvodnjo najmanj potrojilo, obenem pa znižalo proizvodne stroške.

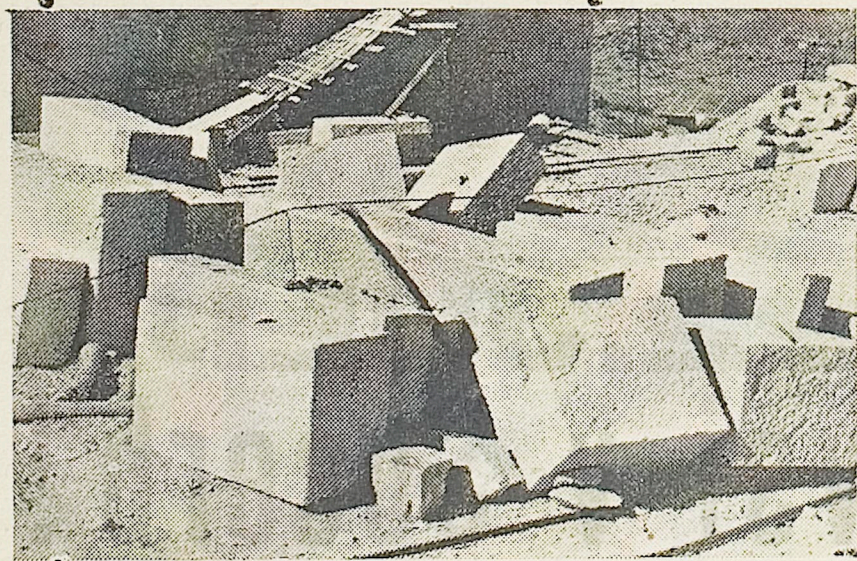
Kakor smo že omenili, sta marmorja »Repna« iz Vrhovelj in »Kremenike« iz Koprive najboljša kraška marmorja, po katerih je največje povpraševanje doma in tudi v tujini. Zato bi se izplačala mehanizacija predvsem teh dveh kamnolomov. Na področju pridobivanja marmorja »Repnega« bi bilo potrebno, razširiti omrežje električne energije do vseh izkopov, prav tako pa tudi v kamnolomih Kopriva. Za popolno mehanizacijo teh kamnolomov bi bilo treba nabaviti: dva komada modernih električnih dvigal z nosilnostjo 20 ton, štiri žične žage, dva kompresorja od 7–10 atmosfer, dva vlačilca na motorni in dva na ročni pogon, dalje premični traktor z dvigalom nosilnosti 15 ton in dva močna drobilca z zmogljivostjo 40–50 m³ v osmih urah.

S tako mehanizacijo bi bilo mogoče dvigniti produktivnost od sedanjih 250 m³ na 1000 m³ letno. Pri tem pa bi delavci potrebovali mnogo manj fizične sile, ki bi jo lahko uporabili pri ročni obdelavi dokončnih izdelkov.

Mehanizacija pri dokončni obdelavi marmorja

Prav tako kot mehanizacija z kopa pa je potrebna tudi mehanizacija obdelave marmorja. Danes, ko gre ves naš razvoj v nezadržanosti o ročni obdelavi marmornih izdelkov, ne moremo več govoriti o ročni obdelavi marmornih izdelkov, ker se s tako obdelavo neprimerno bolj zvišajo proizvodni stroški in s tem tudi prodajna cena. Zato je mehanizacija in ureditev modernih obratov edini izhod za zadovoljitev vseh potreb domačega in inozemskega trga.

Kakor je razvidno iz dosedanjega opisa kamnolomov in kvalitet marmorja z upoštevanjem tržnih zahtev, zavzema prvo mesto področje okoli Vrhovelj in potem področje Koprive z ostalimi kraškimi kamnolomi. Zato bi kazalo zgraditi dve delavnici in sicer v Vrhoveljah in Koprivi. To stalnice zavzemajo tudi kolektivi obeh kamnolomov. Druga varianta pa bi bila zgraditev ene delavnice nekje v centru področja kraških kamnolomov, v bližini železniške postaje (n. pr. v Dutovljah, kjer je na razpolago električna energija in voda). V tej delavnici bi se v širšem obsegu izdelovali dokončni produkti. Imela bi pa tudi poseben oddelček za obdelavo umetnega kamna. V obeh kamnolomih, t. j. v Vrhoveljah in Koprivi pa bi bila nekakna pomožna obrata, v katerih bi izdelovali razne gradbene in druge izdelke, ki ne prenesejo večjih trans-

Blocki v kamnolomu »Repna« pripravljeni za izvoz

portnih stroškov. Tudi ti obrati pa bi morali biti primerno mehanizirani z žičnimi žagami, polnim strojem in krošno žago.

Centralna delavnica (Dutovlje) bi morala biti modernizirana z premičnim stropnim dvigalom, talnimi tračnicami, z vagoneti in drugimi stroji. V tej delavnici naj bi se v večjem obsegu izdelovale plošče za oblogo in drugi dokončni izdelki za izvoz in domači trg, kakor tudi vsa večja precizna dela in galanterijske izdelki.

Tak sistem razporeditve bi tudi najbolj ustrezal zaposlitvi delavne sile vseh kraških predelov. Znatno število delavne sile pa bi zaposlila tudi obdelava umetnega kamna, ki bi se zelo dobro plasirala na trgu. Za nabavo vseh teh potrebnih strojev in za ureditev obratov bi

no kockasto kamenje za gradnjo raznih zaščitnih stebrov in ograj, občestne in obmejne kamne itd.) V ostalem pa se naročila nanašajo predvsem na galanterijske predmete (plošče za kuhinjsko opremo, kavarniške mizice in podobno). Za vse te predmete pa je naraslo povpraševanje šele v zadnjem času, ker teh predmetov prej niti niso izdelovali zaradi manjkajoče mehanizacije.

Kaj nam pokaže rentabilitetni račun

Rentabilitetni račun, v kolikor ga je mogoče izdelati s predvideno najpotrebnejšo mehanizacijo, nam dovolj jasno pokaže ogromne koristi, ki bi jih prinesel razvoj te industrije na Krasu.

Proizvodnja, oziroma predeloval-

Blok marmorja »Repna« pri obdelavi v kamnolomu v Vrhoveljah

blo potrebeno cca 130 milijonov dinarjev investicijskih sredstev dolgoročnega značaja z rokom odplačila 25 let. Z odplačilom bi začeli takoj, ko bi se pokazali prvi rezultati mehanizacije. Finansirali pa naj bi postopoma, na podlagi postopne mehanizacije v obdobju treh let, ko bi bil predviden načrt končan.

Analiza tržišča

Največje je povpraševanje po blokih marmorja »Repna«, tako, da se zdelač ne moremo kriti vseh potreb notranjega in zunanjega trga. Skoraj izključno odjemalec je inozemski trg. Izvažajo pa potom podjetja »Slovenija Impex« — Ljubljana v Italijo, Švico, Avstrijo in Zahodno Nemčijo. Za ta kamen se zelo zanimata tudi Amerika in Anglija ter razne druge države, ki pa zahtevajo take količine, katerim naj obrati niso kos. Lahko bi prodali tudi kamen drugih kraških kamnolomov, toda inozemska tržišča zahtevajo poleg tega še količino zahtevanega marmorja »Repna«.

Na domačem tržišču so interese predvsem gradbeni podjetja, ki potrebujejo gradbeni material (bujaste plošče za oblogo stavb in mostov, razne stebre in portalne vence za mostove in predore, robnike vseh vrst, lomljenec za zid, vrtno ploščo za tla, grobo obdelava-

na zmogljivost 60 m³ blokov mesečno nam da, upoštevajte 15% odpadka, cca 1400 m³ plošč, katerih cena je danes 5000.— din za kvadratni meter. Dosnostno naprav mehanizacije nam nazorno pokaže sledeči račun:

Vrednost materiala (surovine)	din	3,100.000.—
stroški za predelavo „	396.000.—	
amortizacija, režija, „	613.800.—	
in pogon, sredstva „	396.000.—	
družbeni prispevek „	396.000.—	
skupaj stroškov	din	4,508.800.—

Vrednost rezanih plošč po sedanjih cenah bi bila dinarjev 7,840.000.—. Če torej odjemalno vse stroške nam ostane čisti mesečni dohodek 3,332.000.— dinarjev. Seveda pa v račun ni všteta obdelava umetnega kamna, ki bi dohodek še znatno dvignila. Približno, a ne pretirane številke nam pokažejo naslednje:

a) Družbeni bruto produkt:	mesečno:	letno:
Sedaj:	din 1,200.000	din 14,400.000
V pogojih mehanizacije:	din 11,000.000	din 132.000.000

b) Narodni dohodek:			
Sedaj:			
din	892.000	din	10,700.000
V pogojih mehanizacije:			
din	9,000.000	din	108.000.000

Osnova za podtke je vzeta iz podjetja »Industrija Kraskega marmorja« pred spojitvijo s kamnolomom Kopriva. Podatki za mehanizacijo pa so vzeti na povprečje 300 zaposlenih delavcev, vendar pa bi potem lahko zaposlili od 600 do 800 ljudi.

Z realizacijo tega načrta pa bi seveda morali takoj misliti tudi na ustanovitve strokovne šole, ki naj bi posredovala strokovno znanje predvsem mlademu kadru, kajti brez tega bi bil napredek nemogoč.

Z obstojem takega kombinata bi bilo v glavnem trajno rešeno vprašanje zaposlitve delavne sile na našem Krasu, istočasno pa bi bil to tudi velik prispevek k gospodarski aktivnosti okraja.

»Portus rosae«, od tu pravijo, da z njega njegovo ime. Nekateri pa ga vežejo s Kastelvenere, koder naj bi stal tempelj boginje Venere, kateri so bile posvečene vrtnice. Vendar to so domneve, ki niso zgodovinsko utemeljene. Prave podatke bi morali iskati šele v trinajestem stoletju. S tem naj se ukvarjajo zgodovinarji, nas pa predvsem zanima tista skrivnost, ki privlača v to letovišče vsako leto stotine in stotine turistov...

Mesteca leži na isti zemljepisni širini kot Beneski lido ali južna obala Gardskega jezera ali Bordeaux v Franciji. Morda tudi ta ugotovitev ni brez pomena.

Zime se tukaj skoraj ne poznajo. Jesen polagoma preide v pomlad in severno rastlinstvo se tu meša z južnim. Med oljke, palme in trte so posajena najrazličnejša sadna drevesa, ki nudijo spomladni čudovito bogastvo barv in dišav. Prekrasne vrtnice pa cveto tu skozi vse leto...

Tudi okolica je čudovita. Na severozahodu štiti Portorož proti mrzlim vetrovom do 200 m visoka veriga gričev Karbonaro in Fisine, ki nudita obiskovalcu prelep razgled na celo kolonijo vil in parkov z vedno zelenim drevmem.

Poleg milega podnebja, lepe lege, prijetnih sprehodov v okolico, sončnih in morskih kopeli je Portorož tudi svetovnoznani kot zdravilišče. Spoznali so zdravilno moč solnice, ki jo pridobivajo v Sičolskih solinah. V morski vodi je poleg kuhinjske raztopljenih še mnogo magnezijevih, kalcijevih, kalijevih, bromovih in jodovih soli. Morska voda, napeljana v grede, izhlapela ob vetru in soncu, sol se zgostča, kristalizira ter končno pade na tla, od koder jo z grabljami in lopatami izločijo. V gredi pa še vedno ostane solnica, ki je zelo zdravilna.

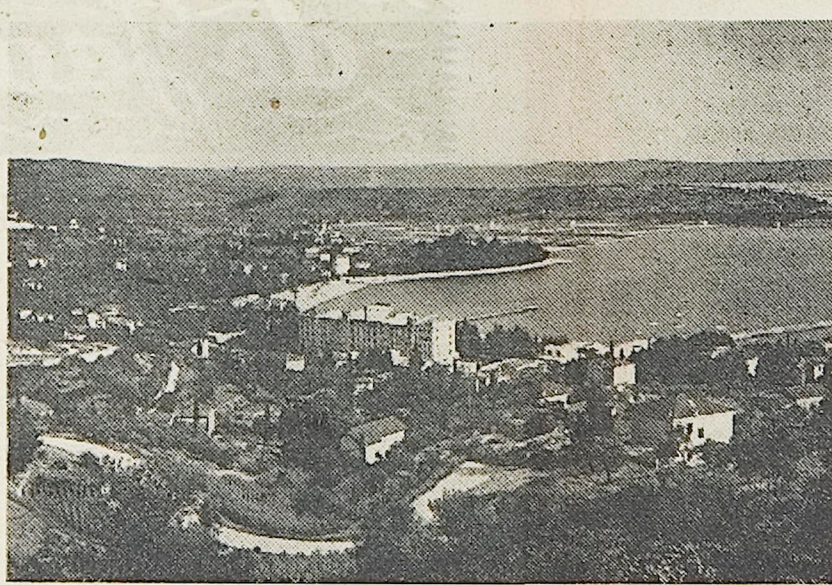
Zanimiv je postanek portoroškega zdravilišča. S to mislijo so se začeli baviti okrog leta 1862. Lekarnar Anton Salveti je bil mnenja, da bi bilo dobičkonosno uporabiti sa-

stavnice solnice. Pregovoril je Kon-

sorej solin, naj sežda tovarno kemičnih produktov, kar so tudi storili. Vendar pa podjetje ni imelo posebnega uspeha. Drugi pa, ki je mislil na praktično uporabo solnice, je bil piranski zdravnik Ivan Lugnani. Svojemu klientu, ki jebolehal na težki boleznii artritisa, je svetloval, naj se obrne k tedanjemu ravnatelju kemične tovarne Ivanu Spadaru, ki ga naj spusti v segreto solnico. Učinek poskusa je bil čudovit in zdravljenje je hitro napredovalo. Ta novica se je hitro razširila, tako da so pričeli resno razmišljati na otvoritev toplih kopeli.

Veliko je k tej iniciativi pripomogel zdravnik dr. Pupini iz Portoroža. Njemu gre za sluzga, da je opozoril medicinske kroge na terapevtski učinek solnice. Delal je 30 let na Dunaju, nato pa v Portorožu, kjer je tudi umrl leta 1950, star 71 let.

To je bil začetek portoroških ter-

PORTOROŽ in okolica vabita

malnih kopeli. Z leti se je raznesel sloves zdravilnega učinka kopeli slirom po svetu. Zdravljenje ni obostajalo samo v toplih kopelih solnice z manj ali bolj toplo morsko vodo, temveč so bile znane tudi blatne kopeli in inhalacije. Prišli so uporabljati tudi morsko blato, ki vsebuje iste sestavine kot solnica.

Zaradi vedno bolj naraščajočega

povpraševanja po sobah, kmalu niso mogli več zadostiti vsem željam. Zato so leta 1908 prišli z izdajanjem velikega modernega hotela »Palace«. Otvorili so ga leta 1911. Imel je 300 modernih opremljenih sob, lepe, velike dvorane za glasbo, ples in igre, poleg tega pa tudi lep park in teniško igrišče. Z otvoritvijo »Palace hotela« in istočasno vile

FRANCE

MAGAJNA:

Samo za objokane ljudi

Zdaj se pripravite, da boste dostojno poslušali nekatere ameriškanske zgodbe, ki so se resnično dogodile. Pa saj to menda že veste, da nikoli ne kvasim lažnivih povesti! V takih ni namreč pravega soka in so po okusu podobne pomarejni klobasi.

Vzemimo za primer dogodiščinih tistih treh ameriških letalcev, ki so lani vfrleli čez Sirtijo in so hoteli pristati v Bagdadu.

Da jim ne bo med potjo dolgčas, so vzeli s seboj vsak svojega psička. Ni se jim godilo slabo tem psičkom. Ni jih mučila morska bolezen in z velikim zanimanjem so gledali skozi okna kabine in so srdito lajali, če so opazili jato vran v bližini.

Letalo je brnelo kar lepo naprej in vse je kazalo, da se bodo leteli dobro in pošteno. Nenadoma pa zaplet p'lot, da se zaloga bencina naglo bila h koncu. Bilo je potrebno, da nekje čim prej prestanjejo. Zaskrbljeni so gledali navzdol, da bi

opazili kje je primeren travnik ali kako drugo podobno ravn. Na velikem nesrečo so pa našli v gosti megi, ki jim je pokrajino pod njimi popolnoma zakrila. Kaj zdaj? Ali naj slepo srečo? To bi pomenilo skoro gotovo smrt za vse. Letalo bi bilo kakor slepa kura, ki prešneto poredkoma najde urno.

Zmanjkalo je bencina in motor je utihnil. Oklevali ni bilo več mogoče. Pilot je naglo naravnal avtomatično napravo, ki naj bi vodila letalo sama naprej, nakar so vsi trije skočili s padali v neznani prepad pod njimi. Pri razburljivem dogajanju so seveda na psičke popolnoma pozabili.

Skočili so in srečno pristali sredi tuje dežele. Letalo je medtem zaradi vztrajnosti mirno brezlo naprej in se polagoma bližalo tlam. Čudežna sreča je tako naklonila, da je tudi to pristalo brez najmanjših nezgod. Ustavilo se je na veliki njivi lucerne tik ob mali sirsiki vasici.

Vsi domačini, kar jih je bilo doma, so prihiteli blizu, da vidijo in gledajo kovinskega ptiča, kakršnega niso vsaj iz bližine videli še nikoli. Malce boječe so se obnašali od začetka, kmalu so se pa le toliko ojačali, da so pritisnili nosove na okna in pokukali noter. V svoje nepisno začudenje so zagledali notri le tri pse, ki so proti njim jezno renčali in kazali zobe. Človeka ni bilo v letalu nobenega.

Takrat je župan, najmodrejši mož v vasi, dvignil ključku roke in rekel svojim vdanim svečano: »Poglejte, možje! To letalo je ameriškansko, saj je tako na njem zapisano. In zapomnite si — živ krst ne bo Amerikancev več premagal! Tako brihtni so, da so celo pse naučili pilotirati!«

Kakor se še vsi spominjamo, so Japonci v teku zadnje velike vojne nepričakovano udarili na nepripravljene Američane. Preden so se ti dobro zavedli, so si Japonci osvojili dolgo ravnje raznih velikih in malih otokov v Tihem oceanu. Malenkostni ameriški oddelki so bili kaj hitro poraženi. No, vojna se je nadaljevala in bojna sreča se je obrnila. Američani so najprej porazili japonsko brodogradnjo in potem so si začeli zopet osvajati izgubljene otoke.

Bitke so bile ljute in so zahtevale mnogo vojaštva. Veliki pomorski transporti so neprenehoma dovažali

San Lorenzo, Kasino, hotela »Riviera« in še drugih privatnih vil in hotelov se je tujski promet znatno povečal. Poleg zdravniške pomoči, ki jo je nudilo zdravilišče, je Portorož nudil gostom najrazličnejše zabave: koncerte, promenade, igre, roulette, konjske dirke itd. Izdajali so celo mesečno ilustrirano revijo »Porto Express«. Prinašali so članke o vseh sezonah, o potopisih, kritice, novele itd. v italijanskem, nemškem, francoskem in celo v madžarskem jeziku.

Vsa povojna leta pa Portorož spreminja svojo zunanost. Ljudska oblast materialno in z nasveti podpira vso obnovu. Ta zamisel je našla odmev tudi med prebivalstvom, saj so opravili precej dela prostovoljno. Vojaštvo je pred leti obnovilo portoroški pomol, ki so ga Nemci vrgli v zrak. Obnovili so Ljudski dom, hotel Palace ter mnogo drugih javnih in privatnih zgradb. Namesto starih kabin, ki jih je je jela odnašati burja, so zrasle nove, zidane iz opeke. Od daleč se zde kot beli simetrični stebrički na temnozelenem ozadju cipres, ki nudijo kopalcem prijetno senco v vročih popoldanskih urah. Izredno lubko učinkuje na glavnem trgu pred leti obnovljen bar Jadrani, ki vabi mimoidoče na prijetno dišečo kavo. Popravili so tudi staro kanalizacijo, štiridesetletni tramvaj Piran—Portorož—Sv. Lucija pa so zamenjali moderni in udobni avtobusi.

Poleg dobrodošli tujih gostov, najde tu počitek tudi naš delavni človek, ki je pred vojno le od daleč lahko zrl na bogastvo in razkošje, ki je pred vojno le od daleč lahko zrl na bogastvo in razkošje denarnih veljakov, aristokratov in pustolovcev. Do izzaja je prišla napredna misel: Kdor dela, ima tudi pravico do počitka! K. L.

PRED DNEVOM PRIMORSKIH BRIGAD

ZADNJI BOJI PRI KOBARIDU

Na položaju, 30. aprila 1945.

Mrko deževno jutro. V hribih sneži. Tesno zaviti v plašče in šotke se Beneski in Briška četa z borci komande mesta Kobarida pomikajo čez Livski prelaz v dolino. V srh čutijo veselje da bo to poslednji boj pred svobodo, kot je to poslednji sneg, ki ga gazi po pred pomladjo. Mokrote, ki pronic skozi obutev, zato ne čutijo. V veseljem razpoloženju so prispeli v prvo dohinsko vasa Idriško, kjer so se borci zelo razveselili. Prebivalci hribovskih vasi so jim želeli vse najboljše in jih vzpodbujali za zadnji udar. Slovo je bilo težko, imeli so občutek, da bodo vasi pod Matajurjem, ki so bile partizanom drugi dom, zdaj samevale. Partizanom pa so rojile misli: »Nikdar vas ne bomo pozabili! To so objubljeni partizanski mamici in očeton.

V tem času se je po Soški cesti pomikal dobro oborožen bataljon fašistov »M.« ki so bežali iz Sv. Lucije ob Soči. Hoteli so se prebiti po Nadiški dolini v Italijo, da bi tako ušli partizanom. Tam so hoteli zamenjati črne srajce z zelenimi rutami, da bi tako zbudili videt Ozopov, kar so mnogi v severni Italiji tudi storili. Ti pa so se nekoliko urezali, ker so jih presegli partizani in jih pozvali k predaji. Pri tem je padel pred svojo rojstno hišo partizanski borec Keren Janko, ki ga mati že dolgo ni videla. Zato jo je ta žrtev na pragu svobode še bolj prizadela. Junaka mati pa kljub temu ni klonila. Partizanske ednice, čeprav po šte-

moral biti kaplan, če mu je tak zagrižen fašist vival v roke vodo in vino. Zločina sta oba.

Dnevnik je bil zapljen nekemu Franku Turku. V njem opisuje s kakšno divjo naslado so se borili na Primorskih tleh proti partizanom in italijanskim Garibaldincem.

V svojih dnevnih spisih piše Turko med drugim: »Naši so med ofenzivo požigali in kradli. V zapisku z dne 28. februarja je že bolj odkritosrčen in navaja, da si tretja četa tega bataljona želi ofenziv sam zaradi tega, da krađe, pleni in požiga ter izvaja svoje divjastvo in nasilje nad civilnim prebivalstvom.

Proti koncu vojne pa grozi zapadnim zaveznikom zaradi njihovega bombardiranja, češ da bo prišel dan, ko bodo ti plačali za svoje barbarstvo, ki se mora enkrat za vselej končati. Spremljala vas bo, pravi dalje, kletev mater in otrok, ki so zaradi vašega bombardiranja prišle ob sinove in očete.

Odložil sem dnevnik. Bližala se je noč. Ljudje so se zbirali na veliko zborovanje — na prvomajsko slavo prvič v svobodi. Povsod so vihrale zastave in transparenti v čast zmagovalcem. Borce pa je čakala še ena težka preizkušnja. Kobarid namreč predstavlja važno prometno točko za vozo med severno Italijo in Rajhom. V Gorici pa so še Nemci. Naše edince OSPZ so pravtako zapletene v boje pri Čedadu in Tarcentu. Proti Vidmu prodirajo zavezniki. V skrajni sili

Podnebje — kot sem že rekel — je tam tropično. To se pravi zelo vroče in brez zim ali sploh kakšnega mraza. Domačini — mlado in staro, moški in ženske — hodijo-goli okrog. Otroci popolnoma, odrasli pa nosijo le kak predpasnik iz trave ali kaj podobnega okoli ledij. O kakšni sramežljivosti med njimi ni menda vredno govoriti.

In je že tako v naravi, da, ko so se fantje iz Amerike vzbali, so jih redoma prihajala domača dekleta kar v gručah gledat. Tako rada so obdruževala te junške mlade tujce, ki jim je bila koža lepa kakor mleko in kri! Kako naj bi pa one, sirote, mogle vedeti, da povzročajo s svojo navzočnostjo tam velike nerade v vojaški disciplini!

Nemogoče je namreč bilo instruktorjem kaj pametnega dopovedati tem mladencem, če so pa vsi, če ne več, vsaj z enim očesom, zamaknjenost strelci v gruče primitivnih mladostnih Evre, ki se svojih razkritih časov niso niti zavedale. Iz političnih vzrokov ni kazalo, da bi jih odpodili, tako pa spet ni moglo iti dalje. Vsa vojaška morala in vsa resnoba je šla nekako v franže.

Končno se je poveljnik domislil nečesa, kar je obetalo veliko rešitev problema. Pozval je vse te gole lepotice k sebi in je vsaki podaril iz skladnice eno srajco. Po tolmahu pa jim je dopovedal, da ne smejo priti več gledat vojakov, če ne bodo oblačene v darovani srajci. Močno so so punce razveselile daru in so potem imedovalce še po eno srajco vsaka.

Lahko si predstavljamo, kako veliko je bilo poveljnikovo presenečenje drugi dan, ko so prišla dekleta spet, res oblačena v srajce, toda vsaka je prej na oprsju izrezala dve veliki okrogli luknji, skozi katere so neovirano gledale stozdaste grudi v božji svet! Na teh mestih so jih namreč hrapave srajce najbolj »žulile«.

Baje je disciplina potem bila še slabša kot prej.

(Dalje prihodnjič)

P. A. — OGAREV:

Modras ga je pičil ...

Košnja. To je eno najlepših kmečkih del v poletnih mesecih. Res da so pomladanske priprave za setev nekega, kar oživlja in daje upanje, da ne bo manjkalo kruha in jih po zimskem počitku opravljajo kmetje z nekim posebnim razpoloženjem, vendar je košnja tista, ki prinaša polno dobre volje in veselosti posebno mladini. Nič ni lepšega, kot so zgodnja poletna jutra, ko zažarijo zeleni vrhovi v prvem soncu in se razlega z višin veseli vrisk mladih koscev. Mesta še spiijo, ko se življenje na deželi prebujata za delovni dan. V zgodnjih jutranjih urah še slavček utrujen molči, potem ko je še čez polnoč v vijugastem letu žvrgolel nad polji zoreče pšenice in iz vsega grla stresal cekinasto zveneče pesmi o mladih ljudeh, ki si v tihih poletnih nočeh pripovedujejo življenjske pravljice ljubezni in zvestobe...

Velikajne je vstal že pred tretjo uro, poklical sina Janeza, da sta se odpravila na košnjo v »Log.« Ko je pred žetvijo pokosil strma rebra v »Zlebeha« nad Munhom in v »Lajngajcaha« nad šumeto Idrijo, se je oddahnil. Po žetvi bo vendar laže, ko se ne bo treba mučiti po strmih in nositi bremen na glavi po stezi, ki ima vsako stopinjo vkopano, da noga ne zdrsne. V »Logu« je košnja prijetno delo, ker je trava mehka in na mahoviti podlagi. Potem je tam tisti sveži visokogorski zrak poln rožnatega in gozdnega vonja.

»Log« je precej oddaljena senožet, zato sta vzela s seboj predžupnik. Kosilo bo pripeljala hčerka Katra z vo-

zom, na katerem bodo zvečer pripeljali domov prvo svežo in dišečo seno.

Ko sta Velikajne in sin prišla na mesto, je sonce pravkar vžilo izza vzhodnega grebena Porenza. Odnalža sta suknje, malico in klepanje pod najbližji grm, uprila kosilci v tla, vzela osle in dobro nabrusila. Prvi je zakosil Janez krožno okoli sam sebe. Velike rosne kaplje so padale z bilk na tla kot svetleči biseri. Vzravnal se je Janez, znova nabrusil in jo nato urezal naprej. Gosta in sočna trava je padala pod zamahi kose in se na levi kopčila v debele radanice. Ob vsakem zamahu se je na tisoče biserov — rosnih kapljic — zasvetilo v mavričnih barvah in se nato porazgubilo kot živo srebro v mahovita tla.

Janez je bil preprost človek, ki je z vsem mladostnim ognjem ljubil svoj rojstni kraj, ljubil je lepote narave, ljubil naše pisatelje in knjige. Te so mu ob nedežah in ob zimskih večerih odpirale razgledanost. Rad je imel čebele, ki jih je skrbno gojil v majhnem čebelnjaku na vrhu. Marsikatero urico je preživel tam in opazoval delo in življenje čebel. Ob švitanju kose so se mu misli razpredale in ustavljale ob takih življenjskih slikah, ki jih je imel rad.

Velikajne je kosil za njim in ga nekako vesel in začuden opazoval. »Le kaj je pobu danes, da se tako žene,« je polglasno zamrmral sam pri sebi.

Ze sta napravila vsak nekaj poti, ko se je v gozdčku vrh »Loga« oglasila šoa s hreščetom: »Kreč, kreč.« Oba sta se hitro ozrla v tisto smer in opazila, kako se je iz grmov izmotala lisica ter se počasi in skoro dostojanstveno usmerila skozi visoko travo v dolino.

»Glej jo, predrznico, pri belem dnevu se upa tako med ljudi,« je zarentalil Velikajne. »To bodo znova šle kokoši pred njo.«

Lisica pa je bilo kaj malo mar moževne jeze in je nadaljevala svojo pot skozi visoko travo na drugo stran doline in se tam izgubila v bukov gozd.

Okoli osme ure, ko je sonce začelo precej pripekati, sta obesila kose na bližnji grm. Janez je odšel po senožeti pod grm, kjer sta ob priloži odložila suknje in malico. Vzel je svojo sukno, jo ogmrl čez ramena in se sklonil še po očetonu.

Tedaj je na vratu začutil čuden, ledenomrzol objem. Po vsem životu ga je obšla mrzla zona. Na levem ušesu je začutil rahlo bolečino, kot bi ga kdo zbadel s šivanko. Velik modras mu je počasi spolzel po hrbtu na tla in se izgubil v grm. Tedaj šele se je Janez zavedel...

»Oče!« je poklical, »modras me je pičil.«

Prvi hip oče ni razumel klica. Šele na ponovno opozorilo, je Velikajne stekel k sinu. Našel je vsega spremenjenega. Spomnil se je, da ima v žepu majhen nožič. Hitro ga je vzpel, odprl in narezal ubo na pičnem mestu. »Oče bi sedaj imela še malo žganja,« je ves iz sebe dejal sinu. Spomnil se je Frjana, ki ni nikoli brez njega. Pograbil je sina za roko in se v diru spustil z njim kar čez senožeto. Janez pa je kmalu začel omahovati, zato ga je Velikajne zadel na ramo in tekel naprej. Frjan je že od daleč spoznal, da se je nekaj izrednega dogodilo. Le nekaj besed pojasnila mu je zadostovalo. Stekel je v hram in prinesel zelenko domačega sadjave. Janez jo je pograbil kot mornar rešilno desko. Pil je v velikih požirkih, kot bi bila voda. Od tega je bilo sedaj odvisno njegovo življenje.

Le malo sta odpočila, nato je Velikajne znova zadel sina na rame in ga odnesel proti domu. Modrasov strup je zelo hitro deloval, ker je Janezu od časa do časa postajalo slabo in je izgubljalo zavest. Velikajne je čutil, kako sina's morba. Dva strupa sta začela borbo, kdo bo zmagal.

(Nadaljevanje na 12. strani)

Dedijerjeva knjiga o TITU

Zadnje dni smo dobili na trg toliko zaželeno in pričakovano knjigo Vladimirja Dedijerja: Josip Broz Tito; prispevki za življenjepis. Izdala jo je Cankarjeva založba v nakladi 30.000 izvodov. Prevajalo je knjigo več avtorjev. Zunanjo opremo je oskrbel arh. Dušan Omahen, vinjete nad naslovi poglavij je izdelal ak. slikar Franc Mihelič, ves slikovni material v knjigi pa je dal na razpolago sam avtor. — Delo je zelo obsežno in ima zato knjiga 769 strani življenjepisa in XLIV strani Predgovora, ki ga je Dedijer napisal za izdaje v tujih jezikih. Z naslovnimi stranmi, z vsebino, s kazalom slik, z imenskimi kazalom oseb, ki se v knjigi omenjajo, pa doseže delo nekaj čez 800 strani.

Prvi občutek, ki ga imaš, ko vzameš knjigo v roke, je gotovo občutek, da stojiš pred nečim velikim. Tega občutka se ne znebiš niti, ko knjigo odložiš in si nehoče zaželiš, da bi jo ponovno začel brati. Kajti iz dela diha vse tisto, kar se ne da dopovedati: osebnost, ki jo poznaš, a ki je ne boš do dna nikdar spoznal. Ni čuda, da vlada v svetu za to knjigo tako zanimanje (saj so jo prevedli že v mnogotere evropske jezike: v italijanščino, nemščino, portugalsko, francosko, angleščino, itd.). In če se ves svet tako zanima, kako bi se mi zanj ne zanimali? Državlani nove Jugoslavije smo, Tita poznamo, a kako? Vse premalo! In kdor ga tudi kaj več pozna, tudi temu bo knjiga odprla nove poglede, nova naravnost čudežna odkritja. Pa še nekaj drugega je s to knjigo uspelo Vlad. Dedijerju: ustvaril nam je tako podrobno zgodovino naše Partije, naše borbe, da se ti včasih med branjem dozdeva, da se pravzaprav Titova osebnost za trenutek umakne v ozadje, da lahko govori zgodovina, ki pa ne more mimo njega, in je zato prav vseeno: ali govori avtor naravnost o Titu ali pa riše zgodovinske dogodke.

Iz celotnega dela izstopa Titova osebnost kot monolit. Ne moremo reči, da nam jo je Dedijer opisal lepó, marveč reči moramo, da jo je opisal resnično. Koliko mu je bilo do tega, govorje številne opombe in gradivo v komentarju, ki je izredno bogat. V Predgovoru je napisal te stavke: »Ali sem sploh kdaj opazil pri Titu razliko med besedami in dejanji?« (str. XVIII) in še: »Ali se njegove besede ne skladajo z njegovimi dejanji? Ali sem ga sploh kdaj slišal, da bi zanikal resnico? Ne, nisem. (XXXIII. stran.)

Če se nekoliko in prav na kratko ozremo po delu, vidimo, da je v predgovoru Dedijer opravičil pisanje te knjige. Sam pravi: »Sedaj pa bi rad na koncu tega prologa povedal, čemu sem se lotil Titovega življenjepisa, čemu sem se lotil pisanja te stvari. Predvsem je sedaj Jugoslavija v središču svetovne pozornosti. O njej, o Titu pišejo članki, objavljajo cele knjige. Dobro in slabo, dobronamerne in podle. Zaradi tega sem mislil, da je prav, da mora tudi kakšen Jugoslovian inozemski javnosti prikazati Tita tako, kakor ga gledamo mi. Ne mislim, da je to dokončni Titov življenjepis, temveč samo nekakšen prispevek za njegov življenjepis. Ko se bo po petdesetih ali sto letih, ko je mogoče gledati vse dogodke bolj nepristransko in se vse podlosti polosti pokažejo takšne, kakršne so,

Franc Mihelič: Vstaja (ilustracija XIV. poglavja)

ko tehtnica zgodovine oceni ne tistega, kar so ljudje hoteli ustvariti, temveč tisto, kar so dejansko storili, ko se bo takrat kdo v prihodnjih generacijah lotil posla, da bi opisal to našo dobo in ljudi v njej upam, da bo našel tukaj gradivo o Jugoslaviji in njenih ljudeh, v prvi vrsti o Titu. (str. XLIII.) Predolgo bi bilo že samo naštevati poglavij, v katere je knjiga razdeljena, da nam prikaže Titovo življenje, a še bolj kot življenje njegovo delo.

Prvih trinajst poglavij govori o Titu in njegovem delu vse do leta 1941. Tri naslednja poglavja nam odkrivajo Tita v borbi, zadnja štiri pa obravnavajo dobo socialistične graditve in vsa vprašanja, pred katero je bila postavljena naša Partija. Peti kongres pa zaključuje življenjepis. Sledijo kratki dodatki.

Ze sam pregled kazala daje slutiti vse bogastvo te knjige, ki ji ne moremo ob bok postaviti nobene druge. Vsak izmed nas bi si moral čutiti v dolžnost, da jo prebere in tako spozna to, če za druge veliko, za nas gotovo največjo osebnost sedanjega časa. M. B.

O kolikokrat se misel pogrezne v nekaj težkega, strahotnega, v nekaj, kar v najhujših sanjah ni mogoče doživeti. Hipoma se zdrzneš, kot bi se prebudil: Mar je to bilo res? Volkovi čez Karavanke, volkovi mimo Pohorja, volkovi čez Muro, Dravo... Hljene pa od vseh strani zahoda... gestapo, fašisti... Da, to niso bile sanje, to se je godilo zares.

Jeli mogoče, da bo narodova čast mogla prenesti kaj takega? Ali je ljudstvo dovolj zavedno, da se bo znalo upreti neizmernemu plazu zlega, ki se je valilo čez domovino? — Lahkoverni so računali na plemenita čustva sovražnikov. Brezsrčni in mogočni so menili, da bo mogoče skleniti pakt z belcebubom in še naprej živeti na račun ponižanih in razžaljenih. Tisti, ki so imeli vest, so vedeli od vsega začetka, da »boljša smrt je v črne zemlje krilu, kot so pod svetlim soncem sužnji dnevi.« Pod svetlim soncem? Pod soncem nasilja in krvi.

Lahkoverni so takoj spoznali svojo zmožo, kajti: »Naredite mi Stajersko zopet nemško«, je ukazal blazni vodja volkov in volkovi so ubogali takoj. Takoj so padale številne žrtve po vseh okrajih Stajerske, najboljše, najbolj plemeniti ljudje. Trume ljudi so pognali čez meje domovine v težko, neznano prihodnost. In začelo se je nasilno izseljevanje ne samo s Stajerske, ampak tudi z Gorenjske, s Posavja, izpred vrat Ljubljane. Tisti, ki so imeli vest in pogum, so se zavedali, da so vse te strahote šele začetek, da bodo volkovi postopoma še za časa vojne pognali z naših tal vse naše ljudstvo, deloma na fronte, kjer bodo padali v sto tisočih, deloma v suženjstvo tovarn in rudnikov, deloma tja na Krim ob Črnem morju, sčasoma tudi tiste, ki so se pridružili nasilnikom. In tako bi se bilo tudi zgodilo, če...

Trume za trumami družin bi odhajale v puščavo smrti, če...

Slovenskega ljudstva ob Savi, Dravi in Muri bi ne bilo več. Po dolinah, kjer je več kot tisočletje žive naša pesem, kjer so tkale naše žene in dekleta cvetove v platno, bi se slišalo samo še lajanje pozverjenih ljudi, če...

Fašistične hijene z zahoda so se smejale z visokim, navidez prijaznim smehom, vsaj v začetku. Hijene vsaj v začetku niso pobijale tako zelo javno kot volkovi. Skrivaj, skoraj nevidno so vlačile v nočeh svoje žrtve v zapore. Glasno so lajale o visoki rimski kulturi, glasno so ponujale »avtonomijo« pod rimskim oklepom, pod geslom: Roma domo. O poznali smo take obljube že nekaj desetletij poprej. Že nekaj desetletij poprej se je priteple v Primorje z istimi sladkimi beseda-

„Molče orožje vsak si svoje vzame“

mi, s še slajšimi obljubami. Toda še pred pohodom fašizma je bilo po Primorju pretepenih tisoče ljudi in še pred fašizmom je zmanjkovalo prostora po zaporih. Potem so požari ljudskih domov in žrtve, pobijane ob zidovih tržaskih mandrijer, naznanile porod orgij neizmernega nasilja.

Bogomir Magajna

Kako bi mogli tudi lahkoverni pričakovati kaj milejšega, ko so hijene vdrle mimo Logatca v Ljubljano? Največji optimist bi lahko pričakoval le, da bodo zatrli jezik, da bodo pognali vse kulturne delavce, vse učitelje, učiteljice v puščobne pokrajine Kalabrije in Sardinije, da bodo neusmiljeno pobili vsakega, ki bi si upal ziniti le besedo protesta, da bodo topli tako kot so topli poprej na Primorskem slovenske otroke s palico po jeziku, če bodo spregovorili slovensko besedo. Optimist le bi si upal misliti kaj takega. V načrtu pa je bilo vse kaj več. Tik pred »zmago« bi razgnali Ljubljano na vse strani. Kmečko družino za kmečko družino bi vlačili v žalostno usodo kolonov latifundistov, delavstvo v žveplene rudnike. Morda bi si izmislili še preprostejšo rešitev. Fašistični mogotec Viddussoni je v fašistični zbornici predlagal najpreprostejšo rešitev »problema«, to je pobiti prav vse slovensko prebivalstvo. Le čitaj spomine grofa Ciana, če nočeš tega verjeti. Slovenskega ljudstva tudi v Ljubljani, na Dolenjskem, Notranjskem, Primorskem bi ne bilo več č...

če bi se naše ljudstvo ne zavedalo, da je edina mogoča borba proti strašni usodi borba z orožjem v roki; borbo na življenje in smrt; če bi se naše ljudstvo ne zavedalo, da je taka borba mogoča le pod vodstvom ljudi, ki so že do tedaj dokazali z vsem svojim življenjem in delom, da jim je mogoče zaupati. Prav nobene druge možnosti ni bilo, ta pa je bila kljub silnemu trpljenju, ki se je obetalo, plemenita in veličastna. Nihče ni bil sicer v srcu tako malo militarista kot ljudje iz vodstva velike borbe, toda borba je bil edini izhod. Vsi smo vedeli, da brez žrtve ni mogoča rešitev vsega ljudstva. Tudi ljudje iz vodstva si niso mogli naprej izbirati sami življenja ali smrti, odhajali so prvi v prve vrste in premnogi njih so izgubili življenje. Vse je prevzemala neizmerna predanost osvobojenju.

Ne bom tukaj razpravljal o herojski epopeji, ki se je razvijala bolj in bolj od prvega strela puške do veličastne zmage in do pohodov na Trst in Gorico, saj danes ni pionirka v osnovni šoli, ki bi ne vedel o tem. Moramo pa vedno in vedno bolj gojiti v svojih dušah spomin na tiste strašne, vendar za našo zgodovino in našo čast veličastne čase; treba je vedno bolj gojiti spomin na vse tiste, ki so dali svoje življenje za to, da lahko danes naše žene v miru doje svoje dojenčke, da lahko korakajo naši pionirji s knjigami pod pazduho v slovenske šole, da lahko žanjejo naša dekleta našo pšenico, da lahko odmevajo udarci kladiv naših delavcev in naših tovarn, da lahko prevajajo naši pevci naše pesmi.

Poverjenikom Prešernove družbe

1) Prosimo, da nam javite najkasneje do 25. julija število do tedaj vpisanih članov Prešernove družbe ne glede na to, ali so članarino plačali in ste jo vi odvedli ali ne. Posebej navedite število tistih članov, za katere predvidevate, da se bodo vpisali v članstvo tedaj, ko jim boste obenem že tudi ponudili knjige (to je v mesecu novembru).

Najkasneje 1. avgusta moramo tiskarnam sporočiti naklado, v kateri naj tiskajo letošnje knjige Prešernove družbe. Zato opozarjamo poverjenike in vso javnost, da bodo kasnejša sporočila in vpise le težko upoštevali.

2) Do 1. septembra nam javite, koliko in katere izmed petih knjig želite vezane v polplatno oziroma

platno. Doplačilo za vezavo kalendarja v polplatno je 100 din, v platno pa 200 din, za vsako izmed ostalih knjig v polplatno 80 din in v celo platno 160 din.

3) Pohitite z vpisovanjem članov. Ker bo stala Družbo vsaka zbirka preko 500 din, storite vse, da zberete čimveč podpornih ter ustanovnih članov. Imena podpornih in ustanovnih članov, ki bodo plačali članarino do konca tega meseca, bomo objavili lahko še v koledarju za leto 1954, sicer pa šele v naslednjem letu.

Kadarkoli nam pišete, nam sporočite tudi točen naslov, kjer naj bo navedena tudi pošta in železniška postaja.

Glavni odbor
Prešernove družbe.

FRANCE BERNIK:

Pesmi štirih

Pesmi štirih so morda najpomembnejši knjižni dogodek v zadnjem času. Časopisna kritika je obširno spregovorila o vrednotah in slabostih lirike mladih. S tem, da so pesmi štirih avtorjev zbrane v eni knjigi, je

tem, da je izbor pesmi omejen po prostoru, tako da podoba pesnikov v priročni zbirki še ne more biti popolna. Tudi so bile zvečine vse pesmi v zbirki že natisnjene po revijah, s čimer je knjiga nekoliko izgubila na izvirnosti. Kljub temu je in ostane naša zbirka ena najpomembnejših lirskih manifestacij po drugi svetovni vojni. Skupen nastop štirih poetov kaže, da se na Slovenskem ustvarja pesniška generacija, ki bo že v bližnji bodočnosti nujno morala ubrati svojo pot, če si hoče ohraniti dobljeno priznanje. Tvegano bi bilo domnevati, v katero smer se bo njihova pesem razvijala. Ob izišli zbirki moremo le ugotoviti, da doživljajeka pozornost mladih poetov nikakor ni enostranska. Z isto osebno izkustvenih, čisto človeških kakor tudi družbeno socioloških vprašanj sodobnega človeka. Če je v naši knjigi sorazmerno malo pesmi s socialno tematiko, moramo iskati vzroke za to predvsem v polpretekli dobi, ki je tovrstno pesem preveč poudarjala. Nikakor pa niso socialne pesmi kvaliteto slabše od ostalih.

Pesmi KAJETANA KOVIČA so po doživljajski vsebini najbolj pestre in različne. Njihov izraz je umirjen, strogo pretehtan, trezen in klen. V nobeni pesmi ne opazimo razvlečeno-

sti, nikjer se misel ne ponavlja, nikjer ni besede odveč. Človek ima vtis, da je stvarni izraz njegovih pesmi kar preveč utesnil doživetje, čustvo in misel, ki komaj zaznavno utripa za umirjeno besedo. Eno važnih doživetij mladega poeta je doživetje minljivosti. V pesmih te vrste bo občutil bralec čustvo tesnobe in brezizhodnosti. Pesnikova predstava o življenju je ujeta med dva mejnika: rojstvo in smrt. Predvsem zanimajo pesnika pojavi, ki začenjajo ali končujejo življenjsko pot, v glavnem oni, pri katerih življenje prehaja v smrt, sedanost v preteklost itd. Njegova pozornost velja starcu, starki ali mrtvemu otroku. V nasprotju z romantičnimi pesniki, ki so gledali minljivost z globoko prizadetostjo, ponajveč z občutkom bolečine, žalosti in resignacije (Lenau, Leopardi) so tovrstne pesmi Kajetana Koviča nekam suhe in hladne. Kdor pozna slovensko liriko, bo našel za Kovičovo »Smrt starke« na prvi pogled zelo sorodno predhodnico v Jenkovi pesmi »Zimski dan«. Razlika pa je v tem, da je Jenkovo doživetje neprimerno bolj urejeno, naprotje med sproščeno mladostjo in ugašajočim življenjem, med porajanjem in odmiranjem izredno jasno in plastično. Razen za žive pojave ima Kajetan Kovič velik smisel za nežive stvari v zatistju življenja, za stvari, ki so pozabljene in ne služijo več svojemu smotru. V pesniškem tihožitju »Stari klavir« se z mislijo dotipa v preteklost tega nekoč središčnega, danes že pozabljenega miha. Nad suho misel in golo opisovanje pa se je dvignil v pesmi »Vrnjena knjiga«. Za zunanjo predmet-

nostjo že čutimo subtilno doživetje, kakršnih smo vajeni pri naših Modernih, pravo občutje. Tudi ljubezenske pesmi Kajetana Koviča so si različne. Za Resignacijo stoji čutno neprizadeti, ne več naivni ljubimec, za katerega so ljubezenski in drugi dogodki izgubili svoj čar. Nerazločljivo notranje razpoloženje brani pesniku, da bi se odzval živemu in naravnemu življenju. Če bi ta pesem ne bila tako nedoločna, bi pridobila na vrednosti. Postala bi izpoved sodobnega človeka. Nesoglasje v ljubavnem sožitju čutimo v »Majski romanciji«. Bolj ali manj konvencionalna »Ljubim Te« se s svojjo doživljajsko izpovedjo približuje Prešernovi »Sili spomina«. Ljubezenski dogodek je osnova pesmi »Stare sanje«: dva človeka, preteklost in sedanost, si stremita nasproti tuja in nerazdružljiva. Vse na svetu je enkratno, neponovljivo in v preteklost ni povratka. Nekako blede sta ljubezenski »Kapljica spomina« in »Maja«. V obeh pesmih čutimo neravnovesje med ljubimcem in dekletom s to razliko, da je v prvi pesmi poet prizadet čustveno, v drugi popolnoma brezčuten in nevtralen.

Videli smo, da so nekatere Kovičeve neljubezenske pesmi preveč suhe in stvarne, da bi mogli v njih iskati miselnih spoznanj in resnic. Vendar najdemo pri njem pesmi, ki so zanimive izključno z miselne strani. Miselná vprašanja teh pesmi seveda niso vedno osebna in izvirna. Tako ponovi pesnik v »Sentimentalni pravljici« staro spoznanje o sreči, ki jo imaš samo, če se je ne zaveš; dalje grenko zavest, da mladostna poezija ni otvarljiva. Globoko v notranjost

poseže poet s pesmijo »Brez naslova«. Pogumno posveti v najtišje in najbolj resnične plasti človeške duše, kjer se bije dvom in nemir, hrepenenje in zavest o stvarnem življenju. Ob spoznanju, da značaj določa človeku usodo (Goethe), da je treba vsako resnico osebno izkusiti in da je človeško srce neumirljivo, želi postati brezčuten kot narava. Tudi »Pesem o življenju in smrti« kaže visoko zrelost ustvarjalca, ki bolj z razumom kot z radoživim nagonom sprejema življenje. S to izpovedjo se je Kajetan močno odtujil romantičnemu človeku v sebi. Miselnó ostrino pesmi žal moti izpad iz visoke meditacije v neokusno predmetnost (v 3. in 4. kitici). Sonet o drevesu, ta Zupčančev simbol človeka, stoji na zaključku cikla kot zatrdilo o pesnikovi notranji živosti in razgibanosti, o njegovih iskatelskih težnjah in porazih. Kovič je sicer zmožen pisati o naravi (n. pr. »Trobertice«), vendar je njegova pozornost navezana izključno na človeka. To jasno vidi v »Pomlad«, kjer narava šele preko človeka vpliva na pesnika. Naravni čari ga ne vznemirjajo tako kakor dogodek v človeku, pomlad v ljubezni. Iz osebnega kroga doživetij stopi le redko, n. pr. s pesmimi o hčerki moti bojazen za njeno prihodnost, ko se bosta njuni poti razšli. V nekoliko razvlečeni »Materiji« skriva nežno čustvo, ki ga življenje ni moglo omrtviti. Motiv o lajnariju je preveč stereotipen, da bi mogel ogreti sodobnega bralca. Dvvršeno obliko razodeva motiv »V poznuri«, kjer sočutje z delavci prepricavalno udiši; egoizem ljubezenskega čustva. (Nadaljevanje sledi)

Z radarjem na lovu za zvezdami

**TUDI NAJVEČJI TELESKOP SVETA NE MORE ODKRITI VSEH TAJEN VSEMIK, VENDAR BOMO LAHKO V KRATKEM Z NO-
VIM RADIO-TELESKOPOM ODKRILI NOVE PLANETE IN ZVEDE-
LI VEČ O POPOLNOMA NOVM SVETU ZVEZD, KI SE NE SVE-
TIJO, KI PA ODDAJAJO RADIJSKE ZNAKE.**

V sedanji dobi reakcijskega po-
gona nam predstavlja pojem hitre-
ga poleta beseda Comet. To novo
letalo doseže lahko hitrost 800 di
1.000 km na uro. Svet pa, o katerem
bomo razpravljali v tem članku,
ima o hitrosti in razdalji še povsem
druge pojme.

Svetloba potuje s hitrostjo 300.000
km na sekundo; razdalje, o kate-
rih bomo govorili, so tako ogrom-
ne, da bomo kot merilo vzeli svet-
lobno leto, to je razdaljo, ki jo pre-
teče svetlobni žarek v enem letu,
to je 9.600.000.000.000 km. To je prav
tako kot če bi govorili o razdalji
na zemljah v enotah časa, ki ga ra-
bi za dotični prelet letalo Comet,
tako bi pomenili na primer dve ko-
metni uri razdalja London—Stok-
holm.

KAJ VEMO O SONCU?

Boljše poznavanje sonca, od kate-
rega izvira vsa naša energija, je
mogoče neposreden stvarjen cilj a-
stronomске znanosti. Sonce se po-
časno ohlaja in zato se energija, ki
jo izžareva, manjša in tako bo v
nedolgi dobi bodečnost človeštvo po-
mrlo zaradi zmrznjenja.

Prav tako pa bi že lahko pove-
čanje izžarjevanja sončne toplote
napravilo življenje na našem plane-
tu neznosno. Sonce je vir naše e-
nergijske in zato je nevarno, da sku-
šamo predvsem zvedeti o njem
vse, kar je v naši moči.

Plimo, ki je tako važna za naše
pomorstvo, določa mesec in zato se
pač tudi nad vse zanimamo, da bi
kaj več zvedeli o satelitu zemlje.
Največje in najbolj zanimivo podro-
čje za raziskovanje pa predstavlja
Rimska cesta s svojimi neverjetno
oddaljenimi ozvezdji.

RIMSKA CESTA

Rimska cesta je podobna ovalni
plošči s povečanim centrom. Razda-
lja med najoddaljenejšimi točkami
znaša okoli 150.000 svetlobnih let,
če bi to razdalje hoteli izraziti v
kilometrih, bi nile te številke izpol-
nile cel stolpec časopisa.

Proučevanje točne oblike Rimske
ceste so vedno ovirali temni prostori,
ki so jih imenovali zato, ker ni-
so imeli za nje boljše razlage, »pege
atomskega prahu«; te pege prikriv-
ajo našemu vidu zvezde, ki se na-
hajajo za njimi. Leta 1931 je nastala
o tem atomskem prahu nova za-
nimiva teorija. Ugotovili so namreč,
da prihajajo iz vsemirja v presledkih
radijski signali. V tistem času ni bilo
mogoče ugotoviti, iz katere smeri
prihajajo, vendar so lahko dognali,
da ne gre za pa-
kus medplanetarnih komunikacij.

RADIJSKI VALOVI

Med vojno so se znanstveniki
vseh narodov žilavo posvetovali
vprašanju, kako ugotoviti smer in
položaj oddaljenih predmetov. Za-
motana radarska naprava je teme-
ljila na sistemu lokaliziranja.

Po koncu vojne so začeli uporab-
ljati tehniko, ki je tako naglo na-
predovala zaradi vojnih potreb, v
miroljubne namene. Radar so sku-
šali uporabiti, da bi vsaj približno
ugotovili, od kje prihajajo iz vse-
mirja ti skrivnostni in čudni ra-
dijski znaki.

Radijska astronomija pozna dva
načina. Za bližnja telesa, kot so na-
primer tudi mesec, najbližnji pla-
neti in meteorji, ki letijo blizu zem-
lje, se lahko uporablja radarska
tehniko, ki je zelo podobna tehniki
za lokaliziranje letal. Če pa hoče-
mo prodreti še bolj daleč v vsemi-
rje, ne moremo upati, da bi lahko
oddajali tako močne in točno us-
merjene valove, da bi mogli dobi-
ti nazaj slisen jek. In tako so pri-
šli do radijskega teleskopa.

Poskus je bil kronan z uspehom.
Na nebu so namreč točno ugotovili
popolnoma neznana nebesna telesa,
izmerili jakost njihovega izžareva-
nja, zasledovali in začrtali njihove
variacije in ugotovili njih odnošaje
z zvezdami Rimske ceste, ki jih
odkriji z optičnimi sredstvi.

Ugotovili so lahko tudi, da tudi
sonce oddaja radijske žarke, ki jih
zdaj najskrbnejše raziskujejo, saj
je znan njihov vpliv na zemljo. Ta-
ko na primer lahko variacije radijs-
kih oddaj ali izžarjevanj sonca, ki
so v zvezi s sončnimi pegami, pre-
kinejo radijske komunikacije na
zemlji v velikem obsegu; ta izžare-
vanja so tudi vir prekrasne razno-
barvne svetlobe, ki jo občudujemo
v severnem sijju.

NACRTI BODOCNOSTI

Po sedanjem načrtu bodo naj-
prej preučevali temne pege Rimske
ceste in skušali ugotoviti tista ne-
vidna nebesna telesa, katerih ob-
stoj dokazuje radio. To pomeni, da
bo z reševanjem tega problema po-
dograditvi novega teleskopa mnogo
let dela. Čm bolj pa bomo poznali
odnošaje med izžarjevanjem sve-
tlobe in izžarjevanjem radijskih va-
lov sonca, meseca in drugih vidljivih
virov, tem važnejši bo postajal
radijski teleskop kot pomožno
in dopolnilno sredstvo za optične
priprave, ki jih uporabljajo astro-
nomi.

Znanstveniki ne nameravajo z
novim teleskopom »govoriti z lunco«.
Če pa je na kakem planetu kaka

oblika življenja, ki je mi ne pozna-
mo, je zelo verjetno, da bomo o tem
precej zvedeli s pomočjo tega izred-
nega instrumenta.

PODMORSKI POTRESI in njihove posledice

Prvi znani potres je leta 425 pred
našim štetjem uničil rodovitne hri-
be grške obale. Potresni udarec je
bil zelo močan in je tako vzburkal
morje, da so valovi v Aleksandriji
vrgli ladje na strehe hiš, nekatere
pa celo 2.000 m daleč v notranjost
kopnine.

Leta 522 in 555 so prav taki va-
lovi težko poškodovali Carigrad.
Leta 1627 so podmorski potresi po-
škodovali italijansko obalo. Eno naj-
večjih škod v zgodovini pa je po-
vzročil skupni podmorski in kopni
potres 1. novembra 1775 v Portugalski.
Prestolnica Lisabon je bila takrat
skoraj popolnoma porušena in
več kot 30.000 ljudi je izgubilo živ-
ljenje.

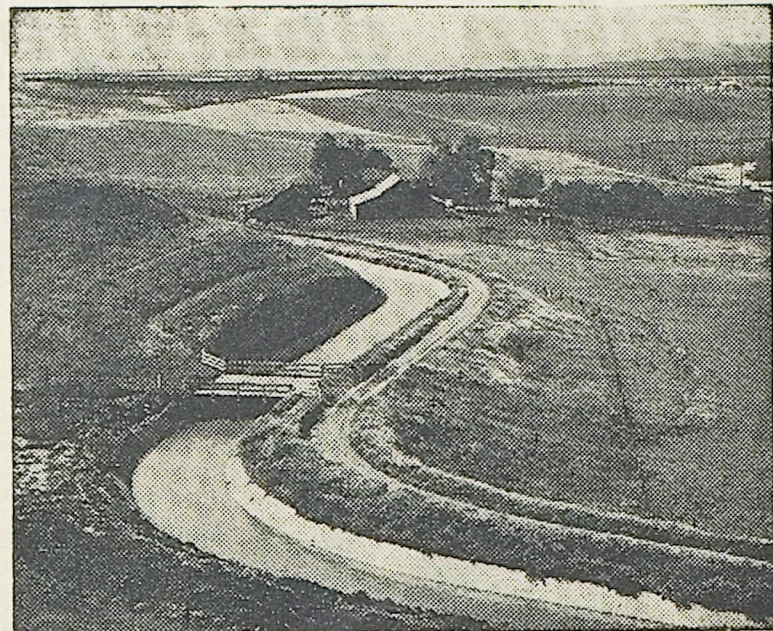
Glavno žarišče podmorskih potresov
je Tihi ocean. Na otokih tega
morja je še danes več kot polovica
vseh aktivnih ognjenikov, ki jih je
okoli 350. Skoraj vsako leto pre-
maknejo izbruh ogromne količine
voda. Ti valovi potem drviijo s hi-
trostjo 800 km na uro in uničujejo
tudi 10.000 km oddaljena pristani-
šča.

V zgodovini je zelo znan izbruh
ognjenika na otoku Krakatau v
Sundskem zalivu leta 1884. Ta o-
gnjenik je prej miroval že dvesto
let, toda potem se je nenadno pre-
budil. Večji del otoka je odletel v
zrak. Voda je vdrla v žrelo, glo-
boko 300 m. Močan udarec je dvig-
nil v zrak 40 m visok val, ki je s
strelavito preletel ves Indijski in
Tihi ocean ter delno prišel celo v
Atlantik. Valovi so poplavlili vse
manjše otoke v bližini in povzro-
čili 36.000 žrtev.

Vzroki podmorskih potresov so
isti kot pri kopnih. Toda večino
teh potresov pri nas niti ne čutimo
zaradi velike oddaljenosti.

»Nikar, Pepi, lahko naju kdo vidi!«

UMETNO NAMAKANJE — Pogled na »Srednjo dolino« zvezne države
Kalifornije, ki jo bodo z obsežnim umetnim namakanjem spremenili iz
puste v plodno pokrajino.

Najbolje se počutiš, če sploh ne misliš na leta

Ameriški Indijanci rodu Hopi do
nedavnega niso poznali pisanih
spomenikov svoje rodovne preteklo-
sti, kaj šele trdnih osebnih življe-
njskih podatkov. Vse, kar so vedeli
o sebi in svojem rodu, je živelo v
ustnem izročilu. Seveda je bilo to
tako nestalno, kot je nestalen člo-
veški spomin in zlasti kar se tiče
osebne preteklosti odvisno od domi-
šljije posameznika. Skupne, rodovne
spomine je ohranjala svečeniška
Kiva vsakega rodu. Iz teh spomi-
nov današnji zgodovinarji s kritič-
nostjo razbirajo preteklosti indijan-
skih rodov za nekaj stoletij nazaj.

Toda na vprašanje, koliko je star
Indijanec še do včeraj ne bi vedel
povedati. Šele uvedba starostnih
podpor je sprožila tudi med njimi
vročico iskanja dokumentov in do-
kazovanja starosti, kot jo poznamo
že dolgo med nami. Med indijanski-
mi rodovi sploh ni bilo navade, da
bi si stavljali to vprašanje »belega
človeka«, ki neprestano šteje leta
sebi in drugim, ki si s tem povzro-
ča same druge skrbi. Vsaj tako bi
sodili o tej »razvadi« Indijanci. Ti
ljudje gledajo drugače na čas in
življenje kot mi. Živiš srečnejše, ko-

NOVO ZDRAVILO PROTI ČIROM

Neka kemična tovarna je objavila,
da bo v kratkem zdravilom na raz-
polago sintetična droga za zdravlje-
nje čirov, ki so jo izdelali v svo-
jih laboratorijih. Novo zdravilo je
mного bolj učinkovito kot do sedaj
znana zdravila proti črečim in čre-
vesni koliki. Pri poskusih na kliniki
so zdravili z novim zdravilom 66
bolnikov, ki so trpeli na čirih v že-
lodecu, dvanaeststerniku in podobnem.
ter dosegli bistveno olajšanje in iz-
boljšanje v 80 odstotkih primerov.

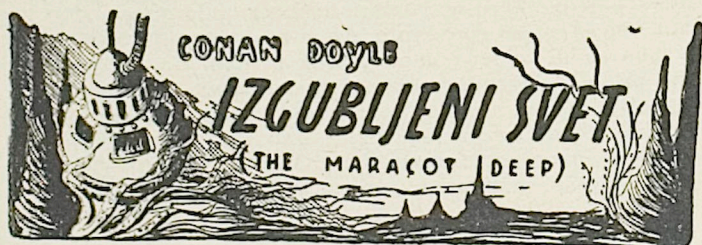
likor manj misliš o svoji starosti.
Taka je njihova praktična flosofi-
ja, preizkušena v stoletjih. Gotovo
tudi drži. Toda v svetu, v katerem
živimo danes, v katerem nas od
vseh strani obmetavajo z vprašanji
po rojstnih podatkih, po letih, ni
mogoče skriti sam pred seboj usod-
nega štetja let.

PREPLUL ATLANTSKI OCEAN V MALEM ČOLNU

Colin Fox iz Osterlyja v Angliji
je plul preko Atlantika sam v 23 čev-
ljev dolgi jadnici. Fox izjavlja, da
je na svojem dosedanjem potovanju
preplul 7000 milj. Anglijo je zapu-
stil pred dvema letoma, ne da bi znal
jadрати in ni poznal navigacije, v
spremlju svojega prijatelja. Ustavil
se je v Franciji, Španiji in Portu-
galski ter končno dosegel Tanger,
kjer ga je prijatelj zapustil. Fox je
odjadril sam v Las Palmas na Ka-
narskih otokih in se od tam podal
na pot preko Oceana.

IZNAŠLI SO SISTEM ZA ODKRIVANJE TORNADOV

Nek oklahomski znanstvenik je na-
znanil, da so iznašli sistem, s kate-
rim bodo lahko po oblakih ugotav-
ljali bližanje tornadov. To pomeni
prvi korak v prizadevanju, da bi pre-
prečili številne žrtve, ki jih navad-
no povzročajo ti uničujoči vetrovi.
Po šestih letih dela in raziskovanja
je ta znanstvenik s svojimi pomočni-
ki izdelal mehanični sistem za ugo-
tavljanje tornadskih oblakov. Sistem
je sestavljen na osnovi radarja, osci-
loskopa in drugih elektronskih na-
prav. Kakor pravi iznajditelj, teme-
lji njegova metoda na preizkušeni
teoriji, da se sprošča iz tornadskih
oblakov elektrika visoke napetosti,
tako imenovana sferična elektrika, ki
jo je mogoče ugotoviti in izmeriti.

18

Videli smo, kako se je velika dvorana zamajala kot
ladja v viharju, medtem ko so se do smrti prestrašeni be-
gunci krčevito oprijemali stebrov ali padali po tleh. In
končno smo še videli, kako se je po velikem sunku začelo
vse pogrezati in toniti v razdivjanih valovih. Spet je pri-
zor na platnu obledel in Manda se je, smehljaje se, obrnil
k nama, hoteli nama s tem pokazati, da je vse končano.

Da, žveli smo prej, vsa naša skupina, Manda, Mona
in jaz, in morda bomo spet živeli in umirali skozi dolgo
verigo naših življenj. Jaz sem umrl v gornjem svetu in
vsa moja utelešenja so se izvršila tamkaj. Manda in Mona
sta umrla pod valovi in njuna kozmična usoda se je odv-
jala v globinah voda. Za trenutek se nam je odgrnil maj-
hen del velike in temne zavese Narave in dano nam je
bilo, da smo uzrli med vsemi tajnami, ki nas obdajajo,
droben in bežen žarek resnice.

To moje novo in prisrčno prijateljstvo nas je morda
kasneje vse tri rešilo, ko je prišlo do edinega resnega spo-
ra med nami in prebivalci, s katerimi smo živeli.

Zaradi tega spora bi nam bila slaba predla, da ni sto-
pila v ospredje veliko bolj važna zadeva, ki je obrnila nase
vso pozornost in nam pridobila njihov največji ugled. Zgo-
dilo se je pa takole.

Nekoga jutra, če se lahko tako izrazim, kajti dnevni
čas smo merili samo po načinu našega dela, sva profesor

in jaz sedela v naši skupni sobi. Profesor si je uredil en
kot v tej sobi za laboratorij in je bil zelo zaposlen s se-
ciranjem gastrostomusa, ki ga je bil prejšnji dan ujel v
svojo mrežo. Njegova miza je bila postлана z množico naj-
različnejših rib in drugih bitij, katerih vonj je bil na vsak
način manj prijeten od njihovega izgleda. Sedel sem poleg
njega in študiral neko slovnico atlantskega jezika, kajti
naši prijatelji so imeli veliko knjig s čudno pisavo, ki se
je brala z desne na levo, in za katere sem mislil, da so
sestavljene iz pergamentnih listov. Izkazalo se je pa, da so
listi bili narejeni iz stlačenih in na poseben način priprav-
ljenih ribjih mehurjev. Bil sem sklonjen nad knjigo in se
trudil, da bi razvozlal to zagonetno znanost in sem zaradi tega
večji del svojega časa prebil nad abecedo in prvimi elemen-
ti tega jezika.

Nenadoma je pa najino mirno delo brezobzirno preki-

nila nenavadna povorka, ki je vdrla v sobo. Prvi je vstopil
Bill Scanlan, razburjen in ves zaripel v obraz, klatil je z
eno roko po zraku, pod drugo je pa, na najino veliko za-
čudenje, držal debelušnega in vekajočega dojenčka. Za njim
je prišel Berbrix, strojnik, ki je pomagal Scanlanu sestaviti
radijski sprejemnik. Bil je to visok, plečat in dobrodušen
možakar, čigar široki in tolsti obraz je pa v tem trenutku
prevevala težka tuga. Za njim se je pojavila ženska, pla-
volasa in modrooka, kar je pričalo, da ni pripadala Atlan-
tidom, temveč tistemu podrejenemu plemenu, za katerega
smo bili ugotovili, da je bil grškega porekla.

»Poglejte sem, gospodar,« je zavpil razburjeni Scanlan.
»Tale tovariš Berbrix, ki je pošten fant, bo čisto znorel in
prav tako tudi ta ženska, ki jo je poročil, in mislim,
da je naša dolžnost, da jima pomagamo do pravice. Če se
ne motim, je ona v istem položaju, kot so naši črnici na
jugu. On ji je sicer veliko tega obljubil, ko jo je snubil,
toda, menim, to je njegova stvar in se nas ne tiče.«

»Seveda je to njegova stvar,« sem rekel. »Kaj se pa za
vraga vtikate v te stvari.«

»Zadeva je tale, gospod. Na svet je prišlo to dete. Vse
pa kaže, da ti ljudje ne trpijo zaroda iz mešanih zakonov
in žreči se sedaj pripravljajo, da bi tega neobčudljivega žr-
tvovali tisti nemi spaki, ki smo jo videli v svetšču pod
nami. Glavni svečenik se je polastil otročka in jo je hotel
z njim popihati, toda Berbrix mu ga je iztrgal iz rok, jaz
pa sem mu eno pošteno primazal okoli ušes. Sedaj je pa
cela četa teh farjev za našimi petami in...«

Scanlan ni utegnil končati svojega pripovedovanja, ker
so se na hodniku začeli nagli koraki, vrata so se širom od-
prla in nekaj rumeno oblečenih služabnikov svetišča je
planilo v sobo. Za njimi je vstopil, strog in krut, nosati
višji svečenik. Dal je znak z roko in njegovi služabniki so
skočili naprej, da bi zgrabili otroka. Vendar so neodločni
obstali, ko so videli, da je Scanlan položil otroka med
vzorce na mizo za seboj in pograbil kopje, ki ga je naperil
proti napadalcem. Ko so le-ti potegnili svoja bodala, sem

Metkin doživljaj

Nekoč je sredi velikega in samotnega gozda živela deklica Metka z materjo. Bili sta zelo revni in sta imeli samo majhno, podrti hišo.

Mati ji je hudo zbolela in kmalu umrla. Uboga Metka jo je pokopala zadaj za hišo. Vsak dan je Metka nabrala šop dišečih cvetlic in jih prinesla na materin grob. Ko je nekega dne zopet prišla na grob,

je tam našla majhno škatlico v dve-ma goloboma. V škatlici je bil majhen listek in na njem je pisalo:

»Čez dva dni pride pote lep mladenič na zlatem konju. Vprašal te bo, če greš z njim v Deveto deželo. Reci mu, da nočeš v Deveto deželo, kajti če boš šla, boš doživela veliko nesrečo«.

Metka se je čudila, odkod je prišel popisani listek, toda kmalu je na vse pozabila. Nekega dne je zgodaj zjutraj slišala trkanje na vrata. Ko je odprla, je zagledala prelepega mladeniča. Vprašal jo je, če gre z njim v Deveto deželo. Mladenič je bil tako prijazen in lep, da je Metka na listek popolnoma pozabila. Takoj je odgovorila, da gre rada z njim. Zaprla je kočo in odjahala sta.

Nista bila še dolgo na poti, ko se je vse stemnilo. Gosti, črni oblaki in grmenje je Metko zelo prestrašilo. Toda nevihta je bila mimo in srečno sta prišla v Deveto deželo.

Napisala BABIC BJANKA,
uč. II. r. gimn. iz Kort

BISER

Oče je šel po drva. Z njim je šel tudi Branko, ki je iskal gobe. Tako je šel predaleč od očeta in ni našel poti nazaj. V veliki gošči je srečal berača, ki ga je prosil za kosček kruha. Branko mu je dal polovico svoje malice. Drugo je shranil. Z beračem sta šla dalje in prišla do skale. Berač je udaril s palico po skali, da je zazijala velika votlina. V votlini je bila velika srebrna košara, polna biserov. Berač jih je daroval Branku, tako da je imel polne žepe. Dal mu je tudi zelišče, s katerim bo našel pot domov. Doma so ga z veseljem sprejeli, ker so mislili, da se je izgubil. Ko je pokazal še bisere, je nastalo nepopisno veselje.

Napisal MRAMOR JANEZ,
uč. II. r. gimn. s Sv. Trojice

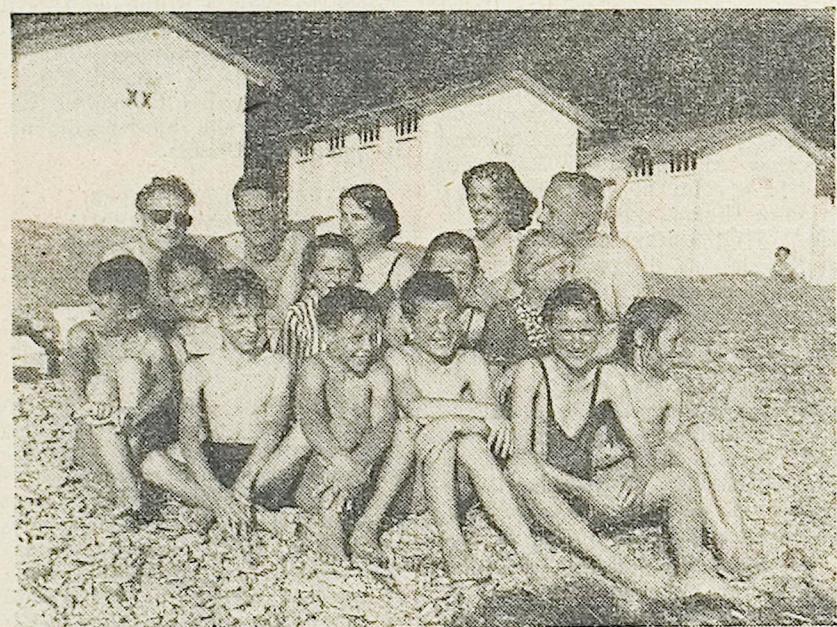
Dve križanki

1	2	3
2		
3		

1	2	3
2		
3		

Vodoravno in navpično: 1) najmočnejša mačka, 2) moško ime, 3) začimba. — 1. vrsta sove, 2) časovna enota, 3) hitra smrt.

Sestavila KRANJC VANDA iz BRESTANICE.

Pionirji, ki so obiskali strica Miho

tudi jaz s kopjem v roki pritekel na pomoč Scanlanu, medtem ko je Bertrix storil isto. Naše držanje je bilo tako grozeče, da so ti služabniki stopili nekaj korakov nazaj in zdelo se je, da bomo kar pri tem ostali.

»Gospod Headley, vi že kolikor toliko govorite njihovo latovščino,« je zavpil Scanlan. »Povejte jim, da nismo nobene šleve! Recite jim, da se zelo motijo, če mislijo, da jim bomo izročili otroka. Povejte jim tudi, da bo nastal tak ravs in kavs, kot ga še niso doživeli, če se ne poberejo od tod. Tako, sedaj ste pa dobili, kar ste iskali in kar ste v obilni meri zaslužili. Želim vam dobro zabavo!«

Zadnji del Scanlanovega govora je izzval dr. Maracot, ki je iznenada zasadi svoj secirni nož v roko enega od služabnikov, ki se je splazil okoli in dvignil svoje bodalo, da bi zabol Scanlana. Mož je začel tuliti in plesati od bolečine in strahu, medtem ko so se njegovi tovariši, nahujskani od starega svetčenika, pripravljali, da nas napadejo. Res ne vem, kaj bi se bilo dogodilo, da nista Manda in Mona vstopila v sobo. Manda je ves začuden obstal pred prizorom, ki se je nudil njegovim očem, in začel nekaj živo izpraševati visokega duhovnika. Mona je pristopila k meni in jaz sem imel srečno domisel, da sem dvignil otroka in ga položil v njene roke, kjer se je udobno namestil in začel zadovoljno čebljati.

Na Mandinem čelu so se pokazale globoke gube zaskrbljenosti in bilo je jasno videti, da ni vedel, kaj bi ukrenil. Poslal je svetčenika in njegove sluga nazaj v svetišče in je prišel nekaj na dolgo in široko razlagati, kar sem pa le deloma razumel ter povedal svojim tovarišem.

»Otroka bo pač treba predati,« sem dejal Scanlanu.

»Predati! Tega pa ne, gospod. Iz te moke ne bo kruha!«

»Mona bo zaenkrat prevzela skrb za mater in za otroka.«

»To je pa že druga pesem. Če bo Mona zanj skrbela, se s tem popolnoma strinjam. Če bi pa tista sveteniška pokveka...«

»Ne, ne, on se ne bo smel vmešavati. Stvar bo prišla

pred glavni svet. Zadeva je zelo resna, kajti Manda pravi, da je duhovnik postopal po zakonu in da je pri njih ta običaj v veljavi že odkar pomnijo. Pravi tudi, da ne bi bilo nobene razlike med višjim in nižjim plemenom, če bi med njima bila cela vrsta plemenskim medstopenj. Če se rode taki otroci, morajo pač umreti. Tak je zakon.«

»V redu, toda ta otrok ne bo umrl.«

»Upam, da ne bo. Rekel je, da bo na seji sveta storil vse, kar bo v njegovi moči. Toda sestanek bo šele čez teden ali dva. Do takrat je otrok na varnem in nihče ne ve, kaj se lahko zgodi v tem času.«

Da, nihče ni vedel, kaj bi se lahko zgodilo. Se sanjalo se nam ni o tem, kar se je potem v resnici zgodilo. V naslednjem poglavju naše pustolovščine bo pa govora o tem.

VII

Omenil sem že, da so nedaleč od podzemnega bivališča Atlantidov, ki so ga bili pripravili v predvidevanju katastrofe, ki je doletela njihovo domovino, ležale razvaline tistega velikega mesta, katerega del je bil nekoč njihovo sedanje zavetišče. Opisal sem tudi, kako smo z našimi steklenimi zvonci in z aparati za kisik šli si ogledat to mesto in kako sem skušal izraziti našo globoko presunjenost nad tem, kar smo v njem videli. Nemogoče je z besedami opisati nadvse mogočen vtis, ki ga naredi na človeka te velikske razvaline, ti orjaški izklesani stebri in te ogromne stavbe, ki ležijo otrple in tihe v sivi fosforescentni luči oceanskih globlin, brez slehernega gibanja, razen počasnega plahutanja ogromnih praproti v globokomorskih strujah ali pa migljajočih senc velikih rib, ki švigajo skozi zavajajoča vrata in se podijo po pustih sobanah. Zelo radi smo zahajali tja in pod vodstvom našega prijatelja Mande smo tam prebili marsikatero uro, ogledujoč si nenavadno arhitekturo in vse druge ostanke te izginule civilizacije, ki je bila, po vseh znakih sodeč, kar se materialnega znanja tiče, daleč pred nami.

Narisala Šavli Nada iz Zatočmina.

MARIJAN BRECELJ:

Zgodba o kanarčku

Bil je rumen, kot suho je zlató, in pel je neprestano kot za stavo: ko v jutru žarki so srebrili travo, dokler ni zadnji zginil v goró.

Bil vedno je enako mlad, čeprav mi očka je povedal, da kupil ga je bil takrat, ko sem jaz prvič svet zagledal,

Nekoč nekdo odprl vrata je — in kanarček je zbežal, morda je kje poiskal bratca, da z njim svobodo bi izbral.

A dolgo živel ni takó: v kletko se povrnil je nekoč (ves suh bil, lačen je hudó) in dni preživljal je — pojoč.

Na svet prišel je mlajši brat, ki je kanarčka silno ljubil in z njim se hotel je igrat, a nam kanarčka je — pogubil.

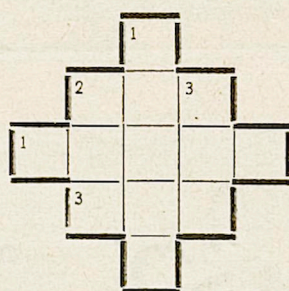
Če zdaj bi živel, star bi že postal, a vedno — sem prepričan — bi še pel;

saj pesmic ni učil se, vse je znal, a vseh gotovo ni še bil izpel.

Križanka

Vodoravno in navpično: 1) spomladansko opravilo, 2) del živali, 3) pozimi greje.

Sestavil KEBE BRANKO iz Cerknice

RESITEV PREKOTNICE IZ
PREDZADNJE STEVILKE

1) pokop, 2) jopič, 3) torej, 4) marec, 5) nekoč — mesti: POREČ, PIRAN.

Posta strica Mihe

Dolgo sem čakal, pa se je vendar oglašil eden tistih pionirjev, ki so me obiskali v Kopru. Ne vem, kako je z drugimi, ali jih je vse uspaval dež in slabo vreme? Kljub temu pa danes objavljam sliko mojih malih gostov. Slikali smo se v kopališču Sv. Nikolaja pri Kopru, ali bolje rečeno slikal sem jih jaz sam, zato me boste, dragi moji, na sliki zaman iskali. Stric Miha ostane neznan za tiste, ki ga niso osebno videli. Veste, tako vseh mi je, da sem tako skrivnostna oseba — vsi jo poznajo in vendar nihče ne ve, kdo je. Toda zdaj pogledimo, kaj nam piše eden izmed povablencev strica Mihe, MEVLJA EDI iz LOKVE pri Divači:

Dragi stric Miha! Najprej se ti zahvaljujem za sliko, ki si mi jo dal v spomin. Vsakokrat, ko dobim Slovenski Jadran, najprej pogledam, kaj nam ti pišeš. In ko sem takole bral tvojo pošto, sem se zelo razveselil, ko sem videl, da nas vabiš v Koper. Težko sem dočakal tisti dan, pa je bil prišel. Odpotovali smo z avtobusom v Koper. Pri vas smo ostali tri dni. Peljal si nas po Kopru, na kopanje, v kino in ogledali smo si vašo radijsko postajo, kjer smo poslušali in videli mladinsko oddajo. Peljal si nas v Izolo, kjer smo si ogledali tovarne, in v kopališče Sv. Nikolaj, kjer si nas večkrat slikal. Lahko si misliš, kako veseli smo bili tega lepega izleta. Se enkrat se ti najlepše zahvaljujem!

Vidite, dragi moji, takole je napisal naš Edi. Bil je kratek in jedrnat, ker ve, da nam je odmerjen prostor in da ne moremo pisati preveč na široko. Kajti če bi napisal, kaj je vse videl tam, kjer je bil, bi bilo zares premalo prostora na naši celi strani. Na ušesa pa vam povem še nekaj: Edi je na koncu pisma pripisal, naj mu od zdaj pošiljam še 10 izvodov več Slovenskega Jadrana, ki ga zelo marljivo prodaja. Torej pogumno na delo še drugi, kajti v jeseni bo stric Miha zopet povabil nekaj najboljših pridnih pionirjev v Koper, kakor sem že obljubil. In, verjemite mi, tudi tistim ne bo žal!

Iz Zatočmina se je oglašila ŠAVLI NADICA, ki med drugim takole pravi:

Saj ne boš zameril, da sem tako dolgo molčala? Veš, bil je konec šolskega leta in morala sem se učiti. Da ne boš preveč hud, sem ti poslala tri risbe. Pri nas je sicer že toplo, toda v mrzli Soči se še ne moremo kopati. Ob počitnicah bom hodila v hribe. Boš prišel tudi ti k nam? Če prideš, bova šla skupaj. Najbrže pa bom prišla tudi jaz k morju, toda če se srečava, se ne bova poznala, Prilagam tudi risbe

brata Radka, ki te tudi lepo pozdravlja.

Najprej se tebi, ljuba Nadica, in bratcu Radku zahvaljujem za pozdrave. Risbe sem seveda dobil in so mi prav vse zelo všeč. Samo za objavo niso vse primerne, ker ne bi prišle natiskane tako lepe, kot sta jih ti in Radko narisala. Veš, naša tiskarska tehnika ne mara pretemnih slik in ne presvetlih, pač pa zelo kontrastne. Praviš, da je pri vas Soča mrzla in da se ne morete kopati. Veš, saj imamo pri nas toplo morje, pa se kljub temu zelo malo kopljemo, ker toliko dežuje. Za kopanje pa mora biti poleg vode tudi sonce, kajne? Tisto o hribih pa me kar mika, veš! Toda ne vem, kako bom kaj s časom, tako malo ga imam. Nekaj pa mi obljubi, Nadica! Če prideš v Koper, boš vprašala za uredništvo Slovenskega Jadrana (ki je takoj pri pristanišču) in me boš gotovo obiskala. Ve-tja? Torej, na svidenje!

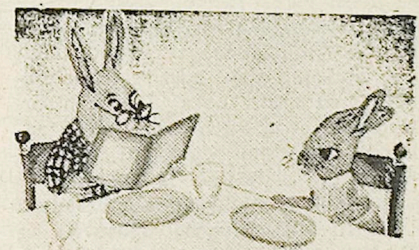
S Sv. Trojice se je oglašil naš stari znanec KRASOVEC FRANC, ki pravi:

Z velikim veseljem sem prejel knjigo, ki si mi jo poslal. Nestrpnost sem čakal, kdaj jo pismonoša prinese. Doma sem hitro povedal, da sem dobil za nagrado knjigo, potem pa smo jo vsi gledali in bili veseli. Se tisti dan, ko sem jo dobil, sem jo začel brati. Zelo mi ugaja. Potem sem jo skrbno zavil in spravil. Ostala mi bo za spomin na šolska leta in predvsem na tebe, stric Miha!

Zelo sem srečen, če koga s svojim darilom tako razveselim. Veseli me pa tudi, da si knjigo tako lepo shranil, kajti še večkrat jo boš z veseljem prebral.

Pa smo že pri koncu naše pošte, ljubi moji, v predalu pa imam še veliko vaših pisem. Toda sa boste potrpeti, prihodnjič pridete na vrsto. Do takrat pa vas vse skupaj prav lepo pozdravlja stric Miha!

Nagrado za pravilno rešitev u-gank prejmeta Kebič Marko iz Maribora in Dolenc Matilda iz Ljubljane.

Zajčki pri kosilu
Jurkin Biserka — Sv. Trojica

Rekel sem, kar se materialnega znanja tiče. Kajti kmalu smo prišli do spoznanja, da je bil glede duhovne kulture med njimi in med nami globok prepad. Nauk, ki smo si ga pridobili, razmišljajoč o njihovi moči in njihovem propadanju, je bil ta, da je največja nevarnost, ki lahko doleti kakšno državo, v tem, da je duhovna kultura v njej popolnoma podrejena grobi, materialni civilizaciji. To je uničilo to staro civilizacijo in to bi lahko pokopalo tudi našo.

Opazili smo, da je bila v enem delu tega starodavnega mesta velika stavba, ki se je morala nahajati na griču, kajti še sedaj je stala precej višje od ostalih. Cela vrsta širokih stopnišč iz črnega mramorja je vodila do nje. Iz istega mramorja je bil zgrajen v čidel stavbe, zdaj pa je bil skoraj ves pokrit z neko gnusno rumeno gobo, z neko mesnato in gobavo gmoto, ki je visela z vsakega nadzidka in z vsake vzbokline. Nad glavnimi vrati, izklesana v črni mramor, je bila strašna Meduzini glavi podobna glava, z z nešteti kačami obdana, in isti simbol se je ponavljal tu in tam po vseh zidovih. Večkrat smo želeli raziskati to strahotno stavbo, toda vsakokrat se je naš prijatelj Manda zaradi tega zelo vznemiril in nas z naravnost divjimi kretnjami zaklinjal, naj gremo stran. Bilo je jasno, da ne bomo mogli nikdar doseči svojega smotra, dokler nas bo on spremljal. Nas pa je neprestano gnala velika radovednost, da bi odkrili tajne tega zloslutnega mesta. V tej zadevi sva se nekega jutra posvetovala Scanlan in jaz.

»Vidite, moj dragi,« je dejal Scanlan, »za vsem tem t'či nekaj, tale stari možakar ne bi hotel, da bi mi videli. In čim bolj skuša on to skriti, tem bolj me mika, da bi prišel na jasno glede te zadeve. Nama niso več potrebni nobeni vodniki. Mislim, da si lahko kar natakneva najina steklena lonca in da jo mahneva skozi vrata kot vsak drugi državljani. Pojdiva tja in začniva z raziskovanjem.«

Otrok - družabno bitje

ODNOS DO BRATOV IN SESTER

V prejšnji številki smo vam govorili o otrokovem odnosu do staršev in o spoštovanju dela ter medsebojni pomoči. Danes nadaljujemo o otrokovem odnosu do ljudi, s katerimi živi skupaj, in do družbe.

Odnos do bratov in sester mora biti poln ljubezni, prijateljstva in nesebičnosti. Starši naj opominjajo otroke na medsebojno pomoč in pozornost ob rojstnih dnevih, Novem letu itd. Drug drugemu naj naredijo kako malo radost: sliko, knjigo, zaželeno igračo, ki jo mogoče zna narediti starejši, vstopnico za kino ali otroško predstavo v gledališču, slaščice ali podobno.

Velikokrat so prav starši krivi ne-soglasja med brati, posebno če je starostna razlika večja. »Ti si starejši, moraš biti tudi bolj pameten«, ta stavek slišimo zelo pogosto. Starejši otrok mora vedno v vsem popuščati mlajšemu, ki to v polni meri izrablja. Starejši otroci postanejo v tem primeru jezni na mlajše in, če jim morajo še večkrat nadomestiti starše, smatrajo za ovi-ro svoje osebne svobode. Zato tudi tiste mlajše podučimo, naj pomaga-

jo starejšim bratom, ki imajo večje dolžnosti doma in v šoli.

Res se včasih zgodijo prav ganljivi prizori, ko starejši tako lepo skrbijo in čuvajo male, toda bodimo pri tem oprezní in ne jemljimo starejšim njihove detinske dobe s tem, da jim nalagamo svoje dolžnosti. Vse ima svoje meje.

ODNOS DO TOVARIŠEV

Prav šola je tista, ki razkrije v medsebojnem občevarju otrokov značaj. O tem bi nam lahko veliko povedali učitelji, pa tudi učenci. Starši naj vedno pozorno poslušajo, kaj jim o svojih tovariših pripovedujejo otroci. S tem ne bodo spoznali samo tistih, s katerimi občuje njihov otrok, ampak tudi značilne moralne poteze lastnega otroka.

Starši naj tudi redno posejajo roditeljske sestanke in zvedeli bodo mnogo tega, kar jim bo pri vzgoji zelo koristilo. Zvedeli bodo tudi, ali jim je otrok pravilno poročal, ali je namerno kako stvar spremenil ali zamlčal. S povezavo šole in doma bodo lahko vzgojo pravilno usmerili in otrok jim bo za to nekoč hvaležen.

OTROKOV ODNOS DO SAMEGA SEBE

Še v predšolski dobi vprašujejo starši otroka: »Ali si bil priden pri teti? Si ubogal babico?«

To pomeni, da otrok že takrat začne premišljevali o svojem vedenju. Ko pa začne šola, se mora tega odnosa do samega sebe popolnoma zavedati. Čim starejši je otrok, tem močnejša mora biti samokritika, to je presojanje samega sebe. V začetku morajo biti pač starši tisti, ki pripravijo otroka do tega, da začne premišljati o sebi in o svojem delu.

Vse tisto slabo, kar otroci zagrešijo, naredijo iz nepremišljenosti. Če ima slabo vedenje globlje korenine, potem je treba natančno preiskati vzroke, ki so otroka do tega pripeljali. Tudi te probleme re-

Prva obleka je platnena in ima barvaste vložke nad pasom. Druga je svilen.

šujeta najbolje skupaj dom in šola. Otroku moramo pojasniti, da se vse lepo in grdo, kar delajo, širi naprej in da to drugi posnemajo. Otroku naj se zaveda, da je vsak posameznik odgovoren za vso družbo in za njen napredek.

Staršem in vzgojiteljem dela največje preglavice grobost in surovost, ki se kaže na vsakem koraku. Človeku je neprijetno in kar sram ga je, če pri najbolj občutenih scenah v kinu sliši neprimerne opazke in smeh. In če v gledališču starejši zadržujejo solze, mladina pa se smeje in hihita. Pri ljubezenskih prizorih slišimo navadno grde pripombe ali pa aplavz.

Zato je pri vzgoji otroka najbolj važno oplenitenje čustev, za kar je na domu in izven njega nešteto priložnosti.

Da vas bo pletenje veselilo

Gotovo se vam je že primerilo, da ste sedele ure in ure pri pletenju jopice, otroške obleke ali česa drugega, pa niste bile z uspehom zadovoljne, čeprav ste kupile dobro volno, izbrale lep vzorec in si zamislile čeden kraj. Zdaj vas pa vse samo jezi, kajti jopica je prekratka, rokava sta čudno oblikovani in z ovrtnikom tudi ni vse v redu. Premišljevanje, kje ste napravile napako, vam pokvari vse veselje do nadaljnjega pletenja.

Preden pletenje začnemo, je najvažnejše, da imamo dober kraj, ki naj ustreza potrebni velikosti in zaželeni obliki jopice, puloverja ali kakšnega drugega pletenega predmeta. Vsak dober kraj je uporaben in najdete jih vedno po krojnih prilogah. Napravi vam ga pa tudi lahko po vaši velikosti šivilja.

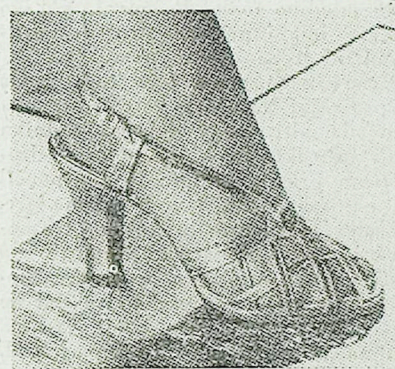
Pletene dele moramo med pletenjem večkrat polagati na kraj, da se prepričamo, če ga pravilno oblikujemo. Tak način prednjači pred pletenjem po opisu, kjer je način dela le opisan s številom pletelj in vzorcev, ni pa upoštevana kakovost in debelina volne ter različni način pletenja (trdo, mehko). Tudi pri pletenju po kroju si moramo najprej narediti poskusni vzorec. Zanj nasnujemo 10 do 20 pletelj in plete-

Zgodaj iti v posteljo in zgodaj vstati ni zgrešeno pravilo. Toda zavedati se moramo, da obstajata dve vrsti ljudi: prvi dosežejo največji efekt dela v zgodnjih urah in tisti se tudi najbolj spočijejo v prvem delu noči, do dvanajstih ponoči, zato lahko tudi zgodaj vstanejo. Delovni efekt drugih pa je najuspešnejši zvečer in pozno v noč in tisti najbolj sladko spijo proti jutru; zato vstajajo bolj pozno.

mo po izbranem vzorcu 5 do 7 cm visoko. Zavedati pa se moramo, da trdo pletenje ni ne elastično in ne toplo, prerahljivo pletenje pa prehitrizo izgubi svojo obliko. Zato naj tiste, ki pletejo trdo, vzamejo debelejšo pletilko, nasprotno pa tiste, ki pletejo rahlo, naj vzamejo tanjšo.

Narejeni vzorec izmerimo in premerimo, koliko pletelj moramo nasnuti. Če na primer vzorec meri 5 cm v širino; kraj pa je širok 50 cm, moramo nasnuti 10-krat 5 pletelj.

Ko imamo napletene vse dele, jih napnemo po kroju. Na mizo, na desko za likanje ali pa tudi na tla pogrnemo svežo staro rjuho, položimo nanjo posamezne dele papirnatega kroja, nanje pa pletene dele, obrnjene z licem navzdol. Z iglicami ali z nerjavečimi risalnimi žeblički jih napnemo natančno po kroju. Potem čez pletenje položimo ozeto krpo. Pletenje v gladkem vzorcu »polikamo«. Toda pri tem likanju ne smemo položiti likalnika na pletenje, ampak ga držimo v zraku, tik nad njim. Nastajajoča sopara učinkuje kot likanje, le da pletenine ne potlači. Robov v vzorcu levih in desnih, navadnih in zasukanjih, pa niti tako ne likamo. Prav tako ne pletenim v drugih vzorcih. »Prelikamo« pa vse pletenine v čipkastih vzorcih.

Letos so najbolj moderni čevlji iz samih jermenčkov z visokimi, precej tenkimi petami.

Na tiste pletenine z velikimi in plastičnimi vzorci pa le pustimo ozeto krpo, da se na njih popolnoma posuši. Če hočemo imeti dva pletena dela popolnoma enaka, kot na primer oba sprednja dela pri jopici, ju sešijemo in ravnamo kot z enim kosom.

Zdaj pride na vrsto šivanje. Siva-mo vedno z isto nitjo, kot smo pletle. Dela, ki ju hočemo sešiti, obrnemo z licem navznoter. Najprej spnemo oba dela skupaj z velikimi vbodi. Potem sešijemo dele z zadnjimi vbodi, ki pa ne smejo biti pretesni. Lahko dele tudi sestavimo z ometico, to je kakor pri blagu oba tkana krajca.

Najteže je lepo všiti rokav. Prvi pogoj, da se nam to posreči, je, da je rokav spleten natančno po kroju. Če je rokav nekoliko preširok, ga nadzirimo zgoraj na rami.

Gumbnice obšijemo z zračnimi vbodi. Posamezne šive, na primer na ramenih, okrepimo s trakom, da se pletenina pri oblačenju in slačenju ne raztegne.

Dva modela modernih kopalnih oblek

ŽENE po svetu

GOSPA ELEANOR ROOSEVELT

Te dni je na obisku v Jugoslaviji kot gost maršala Tita gospa Eleanor Roosevelt, ali kakor jo Amerikanci na kratko imenujejo »Mrs. R.«. Vdova bivšega predsednika ZDA Franklina Roosevelta bo ostala v naši državi predvidoma petnajst dni in bi rada spoznala naše kraje, naše ljudi in naše življenje.

V svojih spominih na mladost piše sama ga. Rooseveltova, da njeno življenje ni bilo lahko. Že z desetimi leti je postala sirota, ko je imela devetnajst let pa se je poročila s Franklinom Rooseveltom. Po poroki je tašča ravnala z njo kot z otrokom, kontrolirala je vse družinsko življenje in vodila hišo. Eleanor tudi ni bila lepa in je preživela marsikatero grenko uro zapostavljanja. Prizadevala pa si je, da bi bila dobra mati in razumevala žena. Ko se je Franklin začel ukvarjati s politikom, mu je zvesto stala ob strani in ko je bil izvoljen za predsednika, je bila to tudi njena zmaga, saj ga je njegova mati hotela obdržati doma ob svojih strani. Takrat se je Eleanor začela uveljavljati tudi v svetu, v ženskih organizacijah, pri dobrodelnih ustanovah.

Stirideset let je bila svojemu možu zvesta sodelavka, njeno življenje je bilo del njegovega. Ko je imela 60 let, ji je mož umrl, tri leta prej pa tašča. Iz samote po moževi smrti jo je potegnil Rooseveltov naslednik Harry Truman, ko jo je prosil, naj zastopa ZDA v Združenih narodih. K njenim uspehom v tej organizaciji mnogo pripomore dejstvo, da oblada več tujih jezikov.

Pravi, da je gospa Rooseveltova zelo zaposlena tudi z družinskimi zadevami, saj ima pet otrok, osemnajst vnukov, dva pravnuka, potem pa še bratrance in sestrične, snaha itd. Nekoč so gospo Rooseveltovo zelo kritizirali zaradi vedenja njenih sinov, toda ona je svojim otrokom stala vedno zvesto ob strani. Ker so jo v mladosti mnogo zapostavljali, je mnenja, da naj si otroci sami uravnajo svoje življenje.

V sedmih letih, odkar je postala vdova, je malokdaj mirovala; mirna, prijazna, vedno pripravljena pomagati in neskončno potrpežljiva je potovala po svetu in posredovala v sporih. Njen resni idealizem je v

pomoč ljudskim množicam v Ameriki, kjer so ljudje izpostavljeni krkanju vojnih dobaviteljev o »komunistični nevarnosti«. V tujini sprejemajo gospo Rooseveltovo kot »prvo damo« Amerike, pa tudi sami Američani jo zelo občudujejo.

KONCERT MEDNARODNE ZVEZE ZAPOSLENIH ŽEN

V Stockholmu se vrši šesti kongres Mednarodne zveze zaposlenih žena in žena svobodnih poklicev. Kongresu prisostvuje 2.000 zastopnic krožkov zveze v 21 državah. Zborovanje sta pozdravili Frieda Miller in Helen Irwin. Obe govorici sta poudarili velike zasluge ženskih organizacij za izboljšanje državlanskega in političnega položaja žen na svetu ter poudarili, da podpirajo njihove organizacije Združene narode.

Nikoli ne verjemite večernim odločitvam. Odločitve odložite za jutro. Verjetno bo vaše mnenje jutraj precej različno od tistega zvečer, ko je nanj vplivala tudi utrujenost. Večerne misli so vedno bolj črnogledne, jutranje pa vedre in sproščene.

PRVA LETALKA Z NADZVOČNO BRZINO

Gospa Jacqueline Cochran (desno) je podpolkovnica ameriškega pomožnega letalstva in je bila med drugo

svetovno vojno načelnica ameriških vojnih letalk. Gospa Cochran je že dvajset let letalka in je dosegla številne rekorde in dobila visoka odlikovanja za svoje izredne zasluge in sposobnosti.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

RAK (Konec)

Ni ga organa, ki bi mu rak prizanesel. To bolezensko stanje se z enako lahkoto začne razvijati tako v nežnih in mehkih možganih, kot v odpornějšíh pljučih, v želodcu ali ledvicah kakor tudi v trdih kosteh. Zdrav organ se namreč veča in širi v točno določenih mejah do svoje zrele mere. Rak pa drugače, on ne pozna meje. Od njega se lahko odepi droben delček, ki ga bo krvni ali limfni tok odnesel morda zelo daleč proč. Ta rakasti delček se bo tam zataknil, ustavil in tu se bo prav tako divje in neurejeno razvijal in rastel. Od njega se bodo zopet odtrgali koščki itd. itd. To dogajanje imenujemo tvorba METASTAZ. Metastaza se največ napravi v krajavih, sosednjih bezgavkah, na primer pri raku na dojki se bo ta metastaza najprej razvila v bezgavkah bližnje pazduhe, kjer jih bomo otipali trde in povečane.

In še eno slabo lastnost naj omenim. To, da se rak, čeprav ga izrežemo v celoti, rad povrne, rad se ponovi. Pri izrezovanju zadošča, da prezremo in pustimo eno samo majhno rakasto celico ali pa da jo pri delu nehoti samo odtrgamo od jedra in razsejemo; z lahkoto bo ta delček na novem mestu pogljal korenine, uspeval, se razvijal in tu nadaljeval svoje uničevalno delo.

Kljub siloviti borbi in raziskavam je uspešnost današnjega zdravljenja prav ista, kakršna je bila pred dvema desetletjema. Že veliki grški oče medicine Hipokrat je bil poznan to bolezen in tudi njeno zdravljenje, ki se dandanašnji v glavnem ni bistveno spremenilo. Danes, kot takrat, je najuspešnejše zdravlilo v kirurškem nožu. Ognjeni žar, obsevanje z rentgenskimi in radijskimi žarki, električni nož itd. so odlični in dragoceni, če so odlični, toda prvenstvo pripada še vedno nožu. Pogoj za uspeh je zgodnja ugotovitev bolezenskega stanja, ko je rakasta tvorba še majhna in kolikor toliko omejena še na majhen prostor, ko se ni razpredla svojih pajčevinastih pogankov ali metastaz

v bližnjo ali daljno okolico, kjer prej ali slej prepreda kak bistveni življenjsko važen organ, ki se ga pri operiranju ne smemo niti dotakniti, kaj šele odstraniti.

Prav v tej smeri deluje naša zdravstvena prosveta, ves napor vsega sodobnega zdravstva, da opozarja in poziva vse ljudi, naj se nemudoma posvetujejo s strokovnjakom, čim opazijo rast, nastajanje nečesa novega, porajanje novotvorbe, novine, kot to danes imenujemo. Tako pogosti so primeri, da se v ambulantne javljajo ljudje z rakom, ki je že presegel meje možnosti uspešnega zdravljenja. Najčesteje izvemo, da je ta ali oni že pred več meseci sam opazil, otipal nastajanje neke nove tvorbe. Ker ga ni motilo, ker ga ni hudo bolelo, se mu ni zdelo vredno, posvečati pozornost. Tako se čisto zdravniku javljajo žene, ki že mesece stalno po malem krvave iz nožnice: te krvavitve pripisujejo nerednemu perilu in v svoji potrpežljivosti ali nepoučenosti ali zaradi neutemeljenega srama svoje stanje skrbno prikrivajo celo svojemu najbližjemu in kajpak seveda tudi zdravniku. Nekatere že mesece po malem trpo zaradi najasnih težav z želodcem in prebavo. Prihajajo mršavi, sivobledi, slabotni, slabokrvni, prihajajo že prave razvaline življenja. Tu bo seveda pomoč že čisto prepozna. Prav zaradi tega toliko priporočamo takojšen pregled, čim se pojavi že najmanjša novina, najmanjša motnja, pri ženi najmanjša neredna krvavitev. Naj poudarim še to, da je rak prvenstveno bolezen ljudi v srednjih in poznejših letih. Pri mlajših je redkejši. Nekatere v visoki razviti deželi zavarovalnice ne zavarujejo žene v njenem petem desetletju življenja ali pozneje, če se pismeno ne obveže, da bo najmanj dvakrat na leto šla na pregled k zdravniku za ženske bolezni, ki more ugotoviti že zgodnji nastanek in razvoj raka v plodnih organih, kar skoraj vselej omogoči popolno operativno ozdravljenje.

Vsa skrivnost zdravljenja raka je v zgodnji, čimprejnejši ugotovitvi.

Odbojka naj postane množični šport

Nedavno tekmovalje športnih društev Partizan v Ljubljani, na katerem je sodelovalo tudi odbojkaško moštvo Pirana, me je napotilo, da napišem nekaj misli o stanju te športne panoge v naši coni. Odbojkaško moštvo Pirana je namreč precej zaostajalo za drugimi ekipami in se plasiralo med najslabše.

Mirno lahko trdimo, da je odbojka v naši coni v zadnjih letih zelo malo napredovala, čeprav imamo v naših obalnih mestih nekaj stalnih ekip. Kvaliteta teh ekip je vedno na isti višini, ker v njih sodelujejo le vedno isti igralci in društva ne skrbijo, da bi vključevala nove, mlade moči. Odbojka je šport, ki razvija iznajdljivost, hitro reagiranje, enakovredno delovanje vseh mišic in smisel za kolektivno igro. Za razvoj te športne panoge imata vsako mesto, pa tudi vas pri nas dobre pogoje, saj je povezana le z majhnimi materialnimi stroški.

Zdaj se mi, da se pri nas odbojka razvija spontano le pri dijaški mladini, dočim se za delavsko in kmečko mladino malokdo zmeni. Kakšno vlogo imajo pri tem društva Partizan, ni treba posebej poudarjati.

Seveda so razen tega tudi druga vprašanja. Na našem terenu nimamo menda niti enega dobrega sodnika ali inštruktorja, ki bi pojasnil družstvom pravila te igre in jih poučil o najosnovnejših stvareh sistema igre. Kadar se pripravljajo kakšno tekmovalje, se po navadi prepusti vsa stvar glede treninga in sestave moštva najboljšemu igralcu, vendar se po navadi vedno tako zgodi, da leta nima dovolj časa, da bi ekipo uigrail. To je prišlo do izraza tudi v pripravah za tekmovalje v Ljubljani. Koprski in piranski Partizan se v borbi za neki primat nikakor nista mogla sporazumeti, da bi skupno sestavila močno ekipo. To se je odrazilo tudi na tekmovalju v Ljubljani, kjer je bila prijavljena ekipa Koprja, praktično pa je nastopila ekipa Pirana. Če bi bila ekipa sestavljena iz najboljših igralcev obeh moštev, bi bil nedvomno uspeh boljši.

V razgovoru s funkcionarji društva Partizan iz Ljubljane sem se prepiral, da imajo le-ti slabo mnenje o razvoju odbojke v coni B STO. Sicer pa je to povsem razumljivo, saj naši člani niso na tekmovalju poznali niti osnovnih pravil odbojke, ki so se v zadnjem letu precej spremenila.

Na osnovi vsega tega smatram, da bi morala naša društva Partizan po mestih in vseh mnogo bolj aktivno delati na tem, da postane odbojka množični šport. Dobro bi bilo, da bi organizirali večji propagandni turnir in več srečanj v krajih, kjer je odbojka le malo poznana.

Zanimivo je, da je Odbojkaška zveza Slovenije pripravljena nuditi pomoč naši coni s tem, da bi na prošnjo Partizana iz Koprja ali Pirana poslala svojega inštruktorja, ki bi pokazal najnovejša pravila, sistem in taktiko igre in druge stvari, ki so s tem v zvezi. Ker bi bilo to povezano le z majhnimi stroški (hrana in stanovanje za inštruktorja za določen čas), smatram, da bi bilo potrebno ta predlog vsakega sprejeti. Najprimernejši čas za to pa bi bil druga polovica septembra, ko se vrne dijaška mladina.

R. Dj.

KOPRSKI KOLESARJI SE SE NADALJE UVELJAVLJAJO

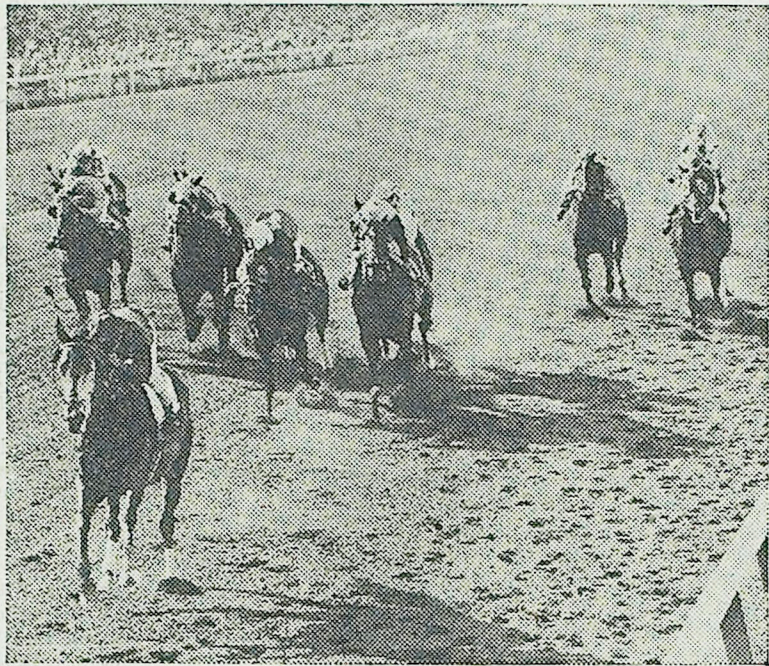
V nedeljo je bilo na Podutiku pri Ljubljani veliko kolesarsko tekmovalje po dirkališčnem sistemu, katerega so se udeležili vsi najboljši kolesarji Slovenije, med njimi tudi člani koprškega Proleterja.

Največ zanimanja je bilo za handicap dirko, v kateri so se Koprčani odlično plasirali. Prvo mesto je zasedel Apollonio Bruno, ki je prevozil 10 krogov ali 35 km v 58'15". Drugi je bil Della Santa, Brajnik in Lončarič pa sta zasedla šesto oziroma deseto mesto. Koprski Proleter je zasedel tudi prvo mesto v moštvenem tekmovalju na kronometer pred mariborskim Branikom in ljubljanskim Železničarjem.

ODRED SE BLIŽE CILJU

V nedeljo je bila v Banjaluki tretja kvalifikacijska tekma za vstop v

prvo zvezno nogometno ligo med tamkajšnjim Borecem in osiješkim Proleterjem. Tekma se je končala neodločeno 1:1, čeprav je bil Proleter večidel igre v premoči. Na čelu

Sloviti ameriški dirkalni konj »Citation« (levo spredaj) je zadnjič zmagal in odnesel prvo nagrado na konjiški dirki v Inglewoodu v Kaliforniji za hollywoodski zlati pehar. Tedaj je v dveh minutah in eni sekundi premeril 2.000 m in zmagal s štirimi dolžinami. »Citation« je prvi dirkalni konj, ki je dobil en milijon dolarjev nagrad. Po njegovi zadnji zmagi je njegov trener izjavil, da bo »Citation« nastopil edino še v filmu.

stuje le ena točka, da si popolnoma zagotove prvo mesto v svoji skupini.

V Jugoslavijo je prispel znani nemški boksarski trener Willi Hiber, profesor visoke fizikalne akademije v Berlinu. Hiber bo od 4. do 20. avgusta vodil zvezni boksarski tečaj za jugoslovanske trenerje boksa.

BARBA VANE PRAVI...

Ta teden sem na obisku po vaseh slišal polno govorjenja tudi o politiki. Na šmarnem klancu sem srečal staro ženo, ki je prigovarjala svojemu kosmatemu sivcu: »Beri, beri... Viš, sem si mislila, tudi ta že ve, da so odžagali Berjo, pa grozi sivcu, da bi se mu lahko kaj podobnega zgodilo, če ne bo priden.

Pri Sv. Petru kar niso mogli dovolj »prehvaliti« podjetja »ELTE« iz Izole, ki je komaj v 14 dnevih napeljala elektriko v cerkev (kjer jo res nujno rabijo), v šolo pa jo napeljuje že eno leto, čeprav so vsi stroški že vnaprej poravnani. Nova prosvetna dvorana, ki je ponos Sempetrčanov, tudi še nima luči. Pravijo, da »ELTE« najbrže misli, da je elektrika v prosvetni dvorani odveč, zato so si ljudje sami nekako pomagali in napravili zasilno luč. Toda »ELTE« jim ne da toka. Tudi privatniki, ki še nimajo elektrike.

V Marezagah se je bilo priglasilo za šoferski tečaj Avtomoto šole 23 mladih tovarišev. Da je bilo številno parno, sem se kot 24 vpisal še jaz, ker sem res že do vrha sit pešačenja. Vse se vozi, zakaj bi se še jaz ne. Iz Koprja smo dobili obljubo, da bo prihajal neki tovariš, ki bo vodil tečaj. Prišel je enkrat, nato ga ni bilo več. Naprošamo vse, ki bi kaj vedeli o njem, da nam takoj sporočijo.

Mestno kopališče v Piranu bi moralo biti dograjeno že pred dobrim mesecem, pa bo komaj ta teden. Kaže, da je Mestno komunalno podjetje vodilo račune o dežju, ker se ljudje lahko tudi tega poslužijo v slučaju sile. Vendar pa se v Piranu sprašujejo, kaj bi bilo, če bi ves ta čas sijalo sonce.

V hotelu Metropel v Piranu gostje takoj vedo, kdaj je direktor od-

soten. Godba takrat zaigra le nekaj samb in rumb, drugače pa le po počiva. Včasih je veljal pogovor: Kadar mačke ni doma, miši plešejo, tu pa je ravno narobe: Kadar gospodarja ni doma, nič ne plešejo.

Ne vem kako se je zgodilo, da sem se naenkrat znašel v Štanjelu na Krasu. Mogoče je vplivala velika vročina in tisti morski pes v koprskem zalivu, da me je dvignilo v zrak. Padel sem prav pred sedež Kmetijske zadruge. Tam sem se zagledal v zelo lep napis. Res je mojster tisti, ki ga je izdelal. Ne vem pa, če bodo ljudje lahko prebrali tako mojstrovino. Jaz sem skušal na vse načine: od leve na desno, od desne na levo, od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor. Ni šlo. Postavil sem se še na glavo, pa tudi nič. Ljudje so se mi od daleč smejali, ko so videli to moje početje. Kako je žalostno, če ljudje ne razumejo, da sem si hotel s fizikuro pomagati, da bi razbral — njihov napis.

Zelo za malo se mi je zdelo tako obnašanje, pa sem odšel nazaj v Koper in se usedel za mizo na dvorišču Trojanskih kolon hotela Triglav. Tam sem doživel tole idilico: Neki gost je prepeval: »O ti draga, draga, dražestna Yugo-cockta,« in je objemal prazno steklenico ter jo pritiskal na prsi. Nakar mu je bil pravkar predložen račun — 48 din za eno steklenico. Res ni kaj reči. Sklenil sem, da bom raje doma pod brajdo popil kak kozarec in zastoj poslušal — koncert pitčjega zbora.

Hotel sem se malo osvežiti in sem odšel mimo istranske barake proti mastnemu, oprostite, mestnemu kopališču. Ustavil sem se v novem parku na mestu, kjer je nekaj stal

Najvažnejši sporedi od 18. VII. do 24. VII. 1953

SOBOTA, 18. VII. 14.30: Zena in dom; 17.30: Pisan spored izvajajo ansambli iz Buišine; 21.00: Z mikrofonom po Primorski; 22.00: Vesela sobota v plesu. **NEDELJA, 19. VII. 8.15:** Slov. narodne; 8.30: Za naše kmetovalce; 9.00: Mladinska oddaja: Romanje naše Jelice (IV. nadalj.) ter pogovor s pionirji; 13.45: Glasba po željah; 15.00: Od Triglava do Jadrana: Ajdovščina; 18.15: Jurina in Franina; 18.30: 30 minut zabavnega orkestra Radia Zagreb. **PONEDELJEK, 20. VII. 14.30:** S filmskega platna; 14.40: Pesmi slovenskih avtorjev poje slov. vokalni oktet; 17.30: Poje zbor CDJL iz Beograda p. v. S. Krstiča; 18.15: Skladbe Bacha, Chopina in B. Smetane igra pianist Erminio Ambrozet. **TOREK, 21. VII. 14.30:** Kulturni razgled; 14.40: Igra Stojan Stenović s svojo kapelo; 17.30: V narodni pesmi in plesu po Jugoslaviji; 18.15: Pisan spored lahke in zabavne glasbe; 20.00: G. Verdi »Don Carlos« (I. II. in III. dejanje) **SREDA, 22. VII. 14.30:** Partizanski dnevnik; 14.40: Otroške pesmi ob klavirski improvizaciji Bojana Adamića pojeta Danica Filipič in Greta Ložar; 17.30: Igra vaški kvintet; 18.15: B. Smetana: Vltava — iz simfonične pesnitve »Moja domovina«; 18.30: 30 minut igra zabavni orkester Radia Ljubljane; 21.00: S knjižne police: Njegos »Gorski venec«; 21.30: Revijska glasba; 22.00: Melodije in ritmi za ples. **CETREK, 23. VII. 14.30:** Po svetu okrog; 14.40: Revijska orkestror; 17.30: V narodni pesmi in plesu po Jugoslaviji; 18.15: V veselem ritmu skozi svet. **PETER, 24. VII. 14.30:** Obzornik: Milko Kos ob 60. letnici; 14.40: Vesele in okrogle igra vaški kvartet; 17.30: Koncert glasbene matic in komornega zbora iz Trsta p. v. Ubalda Vrabca; 18.15: J. Gotovac: Mila Gojsalića — odlomki iz opere. Magnetofonski posnetki s puljskega festivala; 21.00: Slušna igra: Vasja Ocvirk »Žvi in mrtvici«; 22.00: Lahkih nog naokrog.

POSTOJNSKI TEDEN

Spored prireditev:

NEDELJA, 19. VII. ob 8. uri, otvoritev umetniške razstave osmih notranjskih akademskih slikarjev in kiparjev, ob 10. uri okrajni gasilski festival z vajami, ob 14. uri vel'ke konjske dirke na hipodromu v Rakitniku, 17. dirk z velikimi nagradami, ob 19. uri otvoritev veseličnega prostora.

TOREK, 21. julija ob 19. uri prihod partizanskih patrolj, nato proslava dneva vstaje pred spomenikom padlih borcev, nato prosta zabava.

SREDA, 22. julija ob 17. uri slavnostni koncert na prostem, ob 20.30. uri slavnostna predstava »Drage Ruth«, izvajajo Gledališče za Slovensko Primorje.

SOBOTA, 25. julija ob 20.30. uri vokalni koncert pevskega zbora SKUD »Stane Semič — Daku« iz Postojne na prostem.

NEDELJA, 26. julija ob 9. uri, kinološka prireditev, ob 14. uri koncert godbe na pihala iz Trbovelj, v koncertni dvorani Postojnske jame, ob 20.30. uri celovečerni spored izbranih narodnih in umetnih pesmi.

SREDA, 29. julija ob 20.30. veselo-gra B. Nušiča »Gospa ministrica«.

SOBOTA, 1. avgusta ob 20.30. uri nastop baletne skupine NG Reka **NEDELJA, 2. avgusta ob 8. uri** tekmovalja padalcev LR Slovenije v skakanju s padali,

ob 14. uri velik letalski miting s sodelovanjem vojaškega letalstva JLA, ob 20.30. uri celovečerni spored opernih solistov na prostem, izvajajo člani SNG Opere iz Ljubljane.

Razstava odprta vsak dan od 7. do 19. ure.

BENEDETTI Antonija, pok. Matija in Bubo Antonija, roj. 5. XII. 1913 v Portole. sedaj bivajoča v Kopru. Ul. Sv. Andreja št. 2, je izgubila osebno izkaznico izdano od mestnega LO Koper in jo razglašala za neveljavno.

PALISKA Severina, roj. 3. X. 1926 v Sočergu. sedaj bivajoča v Kopru Ul. Sv. Vid št. 23 je izgubila osebno legitimacijo št. 23189/13179, izdano od obč. ljudskega odbora Šmarje z dne 17. X. 1952 in jo razglašala za neveljavno.

Modras ga je pičil...

(Nadaljevanje s 7. strani)

V polzavesti je je Janez včasih slabotno zaječal. Bil je skoro povsem odsoten od zunanjega sveta. Podzavestno pa je občutil, kako trda je borba alkohola proti modrasovemu strupu.

Velikajne je prinesel sina domov, ga je položil na posteljo v kamri. Dober vašan je odhitel z motorjem po zdravnik. Ta je ob prihodu ugotovil, da je alkohol dobro vplival na modrasov strup, vendar je dal Janezu močno injekcijo protistrupa. Zagotovil je domače in vaščane, da je Janez rešen smrti, kar je vzbudilo velik vtis.

Dolgo je ležal Janez na postelji. Ko je prvič vstal, ga je bilo strah pogledati. Pod očmi je imel velike modrikaste lise in prav tako po telesu.

Le počasi so se mu vračale moči. Treba je bilo, da je narava izrinila iz krvi vse ostanke modrasovega strupa in da se je zdrava kri znova zaredila. Na jesen je bil že toliko pri moči, da je znova kosil otavo. Kazalo je, da se bo popolnoma pozdravil.

Vendar ni bilo tako. Ostali so nasledki. Narava, ki je bila prej tako odprta, je začela popuščati.

Nekaj let pred začetkom narodnoosvobodilne borbe je Janez umrl. Podlegel je posledicam modrasovega pika.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Milko Stofa — Tiska tiskarna »Jadran« v Kopru